

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

ANONİM ORTAKLIKLARDA GENEL KURUL KARARLARININ İPTALİ

Muhammet İLYASOV

Danışman
Doç. Dr. Ahmet TÜRK

İzmir 2009

Yemin Metni

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum ”**Anonim Ortaklıklarda Genel Kurul Kararlarının İptali**” adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

.../.../.....

Muhammet İLYASOV

YÜKSEK LİSANS TEZ SINAV TUTANAĞI

Öğrencinin

Adı ve Soyadı : Muhammet İLYASOV
Anabilim Dalı : Özel Hukuk
Programı : Özel Hukuk
Tez Konusu : Anonim Ortaklıklarda Genel Kurul Kararlarının İptali

Sınav Tarihi ve Saati:

Yukarıda kimlik bilgileri belirtilen öğrenci Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün tarih ve sayılı toplantısında oluşturulan jürimiz tarafından Lisansüstü Yönetmeliği'nin 18. maddesi gereğince yüksek lisans tez sınavına alınmıştır.

Adayın kişisel çalışmaya dayanan tezini dakikalık süre içinde savunmasından sonra jüri üyelerince gerek tez konusu gerekse tezin dayanağı olan Anabilim dallarından sorulan sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin,

BAŞARILI OLDUĞUNA	☐	OY BİRLİĞİ	☐
DÜZELTİLMESİNE	☐	OY ÇOKLUĞU	☐
REDDİNE	☐		

ile karar verilmiştir.

Jüri teşkil edilmediği için sınav yapılamamıştır. ***
Öğrenci sınava gelmemiştir. **

* Bu halde adaya 3 ay süre verilir.
** Bu halde adayın kaydı silinir.
*** Bu halde sınav için yeni bir tarih belirlenir.

Tez burs, ödül veya teşvik programlarına (Tüba, Fulbright vb.) aday olabilir.	☐	Evet
Tez mevcut hali ile basılabilir.	☐	
Tez gözden geçirildikten sonra basılabilir.	☐	
Tezin basımı gerekliliği yoktur.	☐	

JÜRİ ÜYELERİ

İMZA

.....	☐	Başarılı	☐	Düzeltilme	☐	Red
.....	☐	Başarılı	☐	Düzeltilme	☐	Red
.....	☐	Başarılı	☐	Düzeltilme	☐	Red

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi
Anonim Ortaklıklarda Genel Kurul Kararlarının İptali
Muhammet İLYASOV

Dokuz Eylül Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Özel Hukuk Anabilim Dalı
Özel Hukuk Programı

Günümüz dünyasında, küreselleşmenin kendini güçlü bir şekilde hissettirdiği içinde bulunduğumuz şu yüz yılda, hayatın her alanında olduğu gibi ticari hayatta da ortaklıklar, ayakta kalabilmek ve ticari faaliyetlerini sağlıklı ve verimli bir şekilde sürdürebilmek için daha geniş alanlara açılma ihtiyacını duymakta, bunun sonucunda da bünyelerine yeni oraklar katmak üzere yeni açılımlara başvurumaktadırlar.

Yapılan bu açılımlar sonucunda da söz konusu ortaklıklar daha geniş kitlelere ulaşmakta ve bunun neticesinde de ticari faaliyetlerini daha verimli bir şekilde yürütme avantajını yakalamakta ve kar paylarının artmasına olanak sağlamaktadırlar.

Ancak, bu açılımlar yukarıda belirttiğimiz avantajların yanında bir takım zorlukları da beraberinde getirmektedirler. Başka bir ifadeyle, anonim ortaklık, ortak sayısının artması ile kendi iç bünyesinde yönetim ve denetim açısından belirli zorluk ve zafiyetlerle karşı karşıya kalacaktır. Bunun en belirgin örneği de kendini, ortaklıklar arasındaki münasebette göstermektedir. Örneğin; anonim ortaklıklarda ortak sayısının artması ile tüm ortakların, ortaklık üzerindeki denetim mekanizmasına katılma olanağı zorlaşacaktır. Bu durum da doğal olarak, ortaklık içerisinde belirli grup ortakların, diğer ortaklar üzerinden haksız kazanç elde etme ve ortaklığı kendi menfaatleri yönünde yönetme fırsatını ele geçirmesine yol açacaktır.

Biz de bu çalışmamızda, anonim ortaklıklarda tüm ortakların, ortaklık üzerinde söz hakkı olması imkânını sağlayan genel kurul kararlarının kanuna, ortaklık esas sözleşmesine ve afakî iyi niyet kurallarına aykırı olması durumunda başvurulacak hukuki yolların neler olduğu, hangi şartlarda bu yollara başvurulacağı, kimlerin bu kanuni yollardan istifade etme olanağına sahip olduğunu inceleme imkânını bulduk.

Anonim ortaklıklarda genel kurul kararlarının iptali konulu tezimizde, konuyla ilgili Türk Ticaret Kanunu'ndaki genel hükümlerden, Yargıtay kararlarından, özel kanun hükümlerinden istifade ederek konu üzerinde genel hatlarıyla fikir yürütmeye çalıştık.

Anahtar Kelimeler: 1) Anonim Ortaklık, 2) Genel Kurul, 3) İptal, 4) İptal Davası, 5) Hükümsüzlük

ABSTRACT

**Master Degree Thesis
Quashing of General Assembly Resolution Decisions in Closed Partnerships
Muhammet ILYASOV**

**Dokuz Eylül University
Institute of Social Sciences
Department of Private Law
Master Degree Thesis**

In today's world, especially in a century when globalization is strongly felt in every aspect of our daily lives, as well as in commercial life partnerships are in need of expanding into new areas to survive and carry on their commercial activities in a sound and efficient manner. Hereat, new partners are being included in partnerships' structure for expansion purposes.

By means of those expansions, partnerships are able to reach larger masses. Consequently, the advantage to manage their commercial activities more efficiently is caught and the opportunity to increase their profit margin is provided.

However, these expansions bring set of disadvantages while it creates aforementioned advantages. In other words, because of increase in number of partners, a closed corporation will be faced with certain difficulties and weaknesses in terms of management and control in its internal structure. The best example of such is seen in relations between partners. For example, as the number of partners in closed corporations increases, the chances for all partners in participating in control mechanism over partnership decreases. Naturally, under such circumstances, certain groups of partners get chance of taking control over management to pursue their personal interests and obtaining an unjustified benefit.

In our study, we had a chance to investigate what were the legal means that could be used in case of controversy against subjective goodwill codes, core contract of partnership and the law of general assembly resolution, which provide all partners of closed partnership with the rights over partnership. In addition, analysis was made to identify under which circumstances and by whom these means could be used.

In our thesis named as quashing of general assembly resolution decisions in closed partnerships, we tried to opine on underlying topic in its general guideline under cover of related general rules of Turkish Commercial Code, Supreme Court decisions and Special law provisions.

Keywords: 1) Closed Partnership, 2) General Assembly, 3) Cancellation, 4) Law Action for Nullity, 5) Invalidity

İÇİNDEKİLER

ANONİM ORTAKLIKLARDA GENEL KURUL KARARLARININ İPTALİ

YEMİN METNİ.....	ii
YÜKSEK LİSANS TEZ SINAV TUTANAĞI	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
KISALTMALAR.....	x
GİRİŞ.....	1
ANONİM ORTAKLIKLARDA GENEL KURUL KARARLARININ İPTALİ .	3
BİRİNCİ BÖLÜM.....	3
ANONİM ORTAKLIK GENEL KURUL KARARLARI HAKKINDA GENEL BİLGİLER.....	3
§ 1 GENEL OLARAK KARAR KAVRAMI VE KARARLA İLGİLİ TEMEL KAVRAMLAR	3
I. Genel Olarak Karar Kavramı	3
II. Kararın Sözleşmeden Farkı	4
III. Oy Ve Oyun Hukuki Niteliği	6
§ 2. ANONİM ORTAKLIKTA GENEL KURUL.....	7
I. Anonim Ortaklık Genel Kurul Kararlarının Türleri	9
A. Esasa ve Usule İlişkin Kararlar.....	10
B. Olumlu veya Olumsuz Kararlar	10
C. Kuruluş Genel Kurul Kararları	11
D. İmtiyazlı Pay Sahipleri Genel Kurul Kararları	12

E. Azınlık Kararları	13
F. Tasfiye Halinde Anonim Ortaklık Genel Kurul Kararları	15
H. Oydan Yoksun Hisse Senedi (OYHS) Sahipleri Özel Kurulu Kararları.....	16
G. Seçim Kararları.....	17
II. Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlük Halleri.....	18
A. Yokluk	19
B. Yokluğun Tespiti Davası	21
III. Butlan Kavramı ve Yaptırımının Hukuki Sonuçları	23
A. Butlan Kavramı	23
B. Kısmi Butlan.....	24
1. Objektif Şart.....	25
2. Sübjektif Şart.....	25
C. Mutlak Butlan.....	27
D. Butlanla Sakat Olan İşleme Uygulanacak Hukuki Yaptırım	27
IV. İptal Edilebilirlik	29
V. Askıda Hükümsüzlük.....	31
İKİNCİ BÖLÜM	32
GENEL KURUL KARARLARININ PRENSİPLERİ VE İPTAL NEDENLERİ	32
§ 3. GENEL KURUL KARARLARININ PRENSİPLERİ.....	32
I. Genel Olarak	32
II. Anonim Şirketlerde Çoğunluk Prensibi.....	33
A. Çoğunluk Prensibinin Açıklaması	33
B. Çoğunluk Prensibinin Oluşturduğu Sakıncalar	33
§ 4. GENEL KURUL KARARLARININ İPTALİ.....	35
I. Genel Olarak	35
II. İptal Edilebilirliğin Maddi Hukuka İlişkin Koşulları	35
III. Genel Kurul Kararlarının Kanun Hükümlerine Aykırılığı.....	37
A. İhlali Sadece İlgili Kişilerin Sorumluluğunu Gerektiren Haller	38
B. İhlali Genel Kurul Kararının İptalini Gerektiren Haller.....	39
IV. Genel Kurul Kararlarının Ana sözleşmeye Aykırılığı.....	39
V. Genel Kurul Kararlarının Dürüstlük Kurallarına Aykırılığı	41
A. Genel Olarak Dürüstlük Kuralı Ve TTK 381’de Yer Alan “ Afakî İyi Niyet” Kavramının Açıklanması.....	41
B. Dürüstlük Kurallarına Aykırı Sayılan Kararlar	43

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	46
İPTAL DAVASI	46
§ 5. İPTAL DAVASINA İLİŞKİN GENEL AÇIKLAMALAR VE DAVANIN HUKUKİ NİTELİĞİ	46
I. Ön Açıklamalar Ve İptal Davasının Hukuki Niteliği	46
II. İptal Davasının Tarafları	48
A. İptal Davasında Davacılar	48
1. Pay Sahipleri	48
a. Genel Kurul Toplantısına Katılmış Olan Pay Sahipleri	49
b. Genel Kurul Toplantısına Katılmamış Olan Pay Sahipleri	51
c. Toplantıya Davetin Gereği Gibi Yapılmamış veya Gündemin Gereği Gibi İlan Veya Tebliğ Edilmemiş Olması Hâlinde Pay Sahiplerin İptal Davası Açması	52
d. Toplantıya Alınmamış veya Toplantıdan Çıkarılmış Pay Sahiplerinin Dava Hakları.....	56
e. Genel Kurul Toplantısına Katılma Hak Ve Yetkisini Haiz Olmayan Kimselerin Kararlara Katılmış Olması Durumunda Türk Ticaret Kanunu'nun 361/III, 381/I b.1 Madde Hükümleri Arasındaki Uyumsuzluk.....	57
2. Yönetim Kurulu	60
3. Yönetim Kurulu Üyeleri İle Denetçilerin İptal Davası Açabilmesi Hakkı.....	62
B. İptal Davasında Davalı	63
C. İptal Davasında Süre	65
III. İptal Davasında Yargı Kuralları	67
A. Yetkili Mahkeme	67
B. Görevli Mahkeme	68
C. İptal Davasında Uygulanacak Muhakeme Usulü	68
D.Genel Kurul Kararlarının İptali İçin Açılan Davada Üç Aylık Süre Geçmeden Duruşmaya Başlanamaması	69
E.Birden Fazla Açılan İptal Davalarının Birleştirilerek Görülmesi.....	70
IV. İptal Davasında Tahkim	72
V. İptal Davasında Teminat	73
A. Genel Olarak	73
B. Teminatın Hukuki Niteliği	74
1. Teminat Gösterme Dava Şartı Değildir.....	74
2. Teminat Konusunda Doktrindeki Görüşler.....	76
VI. İptal Davasının İlanı	77
§ 6. İPTAL DAVASININ İCRASI	78
I.Genel Kurul Kararlarının İcrasının Geri Bırakılması	78
II. Genel Kurul Kararının İcrasının Geri Bırakılmasının Yargıtay'dan İstenebilmesi	81

§ 7. İPTAL DAVASINDA DAVAYA MÜDAHALE HAKKI	82
I. Müdahale Kavramı	82
II. İptal Davasında Müdahale	83
§ 8. İPTAL DAVASINDA MÜDDEABİH (DAVA KONUSU)	85
I.Genel Olarak	85
II. İptal Davasında Müddebahhin Tespiti Sorunu	85
§ 9. GENEL KURUL KARARININ GENEL KURUL KARARIYLA DÜZELTİLMESİ VEYA İPTALİ	88
I. İptali Kabil Kararın Yeni Bir Genel Kurul Kararıyla Düzeltilmesi	88
II. Genel Kurul Kararının Yeni Bir Genel Kurul Kararıyla İptali	90
§ 10. MAHKEMENİN İPTAL KARARININ HUKUKİ ETKİSİ	91
I. İptal Davasının Reddi.....	91
II. İptal davasının Mahkemece Kabulü	92
III. Mahkemenin İptali İstenen Kararı Düzelterek Onaması	93
§11. İPTAL İLAMININ TİCARET SİCİLİNE TESCİLİ.....	95
§ 12. İPTAL KARARLARININ TEMYİZİ	96
§ 13. GENEL KURUL KARARLARINA KARŞI KÖTÜ NİYETLE İPTAL DAVASI AÇANLARIN SORUMLULUĞU	97
I. Genel Olarak	97
II. İptal Davasını Kötü niyetle Açan Kimselerin Hukuki Sorumluluğu	98
SONUÇ	101
KAYNAKÇA	104

KISALTMALAR

A.O.	Anonim Ortaklık
b	bent
B. K.	Borçlar Kanunu
E	esas
Çev.	Çeviren
f	fıkra
K	Karar
HUMK	Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu
Md	madde
M.K.	Medeni Kanun
No	numara
İİK	İcra ve İflas Kanunu
OYHS	Oydan Yoksun Hisse Senedi
RG	Resmi Gazete
s	sayfa
S	sayı
SPK	Sermaye Piyasası Kanunu
Teb.	Tebliğat
TTK	Türk Ticaret Kanunu
vd	ve devamı
YHD	Yargıtay Hukuk Dairesi
YKD	Yargıtay Kararları Dergisi

GİRİŞ

Anonim ortaklığın en başta gelen belirgin özelliği sermaye ortaklığı olmasıdır. Bunun sonucunda da anonim ortaklıklarda her pay sahibi, ortaklıkta temsil ettiği pay oranına göre söz hakkına sahip olabilmektedir.

Anonim ortaklıklarda her pay sahibi, ortaklık işleyişi ile ilgili olarak sahip olduğu söz hakkını, genel kurul toplantısı vasıtası ile gündeme getirebilmekte ve bu yolla ortaklık faaliyetleri üzerinde etkili olabilmektedir.

Türk Ticaret Kanunu, anonim ortaklıklarında genel kurulun, biri olağanüstü, diğeri de olağan olmak üzere iki şekilde toplanabileceğini hükme bağlamıştır. Anonim ortaklık, genel kurulu toplarken yine Türk Ticaret Kanununda ifadesini bulan hükümlere uygun davranmak durumundadır. Aksi durum, genel kurulda alınmış olan kararların hukuki yönden geçersizliğine yol açmakta ve söz konusu kararların uygulanmasına imkân vermemektedir.

Örneğin; davet merasimine uyulmaması; genel kurul toplantısına katılma yetkisi olmayan kişilerin toplantıya katılması; alınan kararların kanunun emredici hükümlerine, ortaklık esas sözleşmesine ve afakî iyi niyet kurallarına aykırı olmasına rağmen bu kararların hayata geçirilmesi, menfaati zedelenecek durumda olanların kanuni yollara başvurarak, mahkemeden söz konusu kararın iptalini isteyebilmesine imkân sağlamaktadır.

Anonim ortaklık genel kurul kararlarının iptali konulu tez çalışmamızda, Türk Ticaret Kanunu mevzuatının yanında konuyla ilgili olarak hukukumuz içerisinde yer alan diğer kaynaklardan da istifade edilerek, genel kurul kararlarının hangi hallerde iptale konu olabileceği; iptal kararında öngörülen kanuni sürenin dolmasından önce mahkemenin, davayı inceleyememesi sonucunda kesinleşmiş bir iptal kararının bulunmamasından dolayı söz konusu genel kurul kararının, kesinleşme kararına kadar uygulanıp uygulanmayacağı; konuyla ilgili olarak kanun hükümlerinde yer

alan eksiklikler ve bu eksiklilerin uygulamada yol açtığı sorunlar, bu sorunların çözümünde uygulanabilecek yöntemler incelenerek ortaya konulmaya çalışılmıştır.

ANONİM ORTAKLIKLARDA GENEL KURUL KARARLARININ İPTALİ

BİRİNCİ BÖLÜM

ANONİM ORTAKLIK GENEL KURUL KARARLARI HAKKINDA GENEL BİLGİLER

§ 1 GENEL OLARAK KARAR KAVRAMI VE KARARLA İLGİLİ TEMEL KAVRAMLAR

I. Genel Olarak Karar Kavramı

Karar, bir sonuca bağlanması düşünülen ortak bir işte ya da kanun tarafından açıkça öngörülen hallerde birden fazla kişinin vardığı ortak bir çözümdür.¹

Karar, genel anlamı itibarıyla kişinin bilinçli olarak kendi iradesini ifade etmesinin bir sonucudur. Bu anlamda karar hukuki bir sonuca yönelik olarak, gerçek veya tüzel kişinin iradesinin ürünüdür. Dolayısıyla karar, hukuki bir durumu kuran veya belirten kurumsal iradenin kendisi olarak, hukuk düzeninde gerçekleşmiş sonucudur. Söz konusu irade, temeli itibarıyla bir veya birden fazla kişinin katılımıyla tek taraflı yahut da çok taraflı hukuki bir işlem olarak ortaya çıkar.²

Her kurum karar vasıtasıyla kendi iç bünyesini ilgilendiren hususları düzenleyebileceği gibi, kurumun dış ilişkisini yani üçüncü şahıslar ile olan işlevini de şekillendirebilmektedir. Bu yönüyle kararlar, kurul olarak işlevini idame ettiren kurumlar için hayati bir önemi haizdir. Örneğin, en küçük aile müessesesinden şirket kurul toplantılarına ve devlet kurumlarına varıncaya kadar birçok alanda sağlıklı bir sonuca ulaşmada kararın önemi kendini açıkça hissettirmektedir.

¹ Reisoğlu, S.: "Borçlar Hukuku", İstanbul 1995, s. 44.

² Saka, Z.: "Anonim Ortaklıklarda Genel Kurul", İstanbul 2004, s. 53 – 54.

Tüzelkişiler hukukunda ise karar daha teknik bir anlam ifade eder. Bu hukuk alanında karar, tüzelkişinin kurul oluşturan organlarında toplantıya katılan şahısların çoğunluğunun iradelerini aynı yönde açıklamaları sonucu meydana gelen hukuki bir işlemdir.

Kararlarda kişilerin irade beyanları aynı yönde olmaktadır. Örneğin, bir vakıf, dernek veya şirket toplantısı esnasında, toplantıya katılan şahıslar, toplantıda önerilen hususlar hakkında oylama yoluyla kararlarını açıklamakta, başka bir deyişle irade beyanlarını ortaya koymaktadırlar. Ancak, oylama sonucunda kişilerin irade beyanlarının hepsinin aynı yönde olması tabirinden anlaşılması gereken, toplantıya katılanların çoğunluk oylarının aynı yönde birleşmesinin yeterli sayılmasıdır.³

II. Kararın Sözleşmeden Farkı

Karar, yukarıda da ifade edildiği gibi toplantıya katılan şahısların çoğunluğunun iradelerini aynı yönde açıklamaları sonucu meydana gelen hukuki bir işlemdir. Çoğunluğun iradesi sonucu ortaya çıkan karar, azınlıkta kalan diğer şahısları da bağlamaktadır. Böylece çoğunluk iradesinin yöneldiği hukuki sonucu istemeyen azınlıktaki kişiler de bu hukuki sonuca katlanmak durumunda kalmaktadır. Karar bu yönü itibarıyla sözleşmeden ayrılmaktadır.⁴ Gerçekten, sözleşme, sadece sözleşmeye taraf olan şahısları bağlamaktadır ve sözleşmenin taraflarından her biri hukuki işlemin yöneldiği sonucu istemekte, iradesini bu yönde açıklamaktadır. Bu husus Borçlar Kanunu'nun 1. maddesinden kolayca anlaşılır. Bu madde gereğince “İki taraf karşılıklı ve birbirine uygun surette rızalarını beyan ettikleri takdirde, akit tamam olur”. Kanun metninden de anlaşılacağı üzere sözleşme, üç unsurdan ibarettir: a) irade beyanı; b) karşılıklılık; c) birbirine uygunluk. Belirtilen bu üç unsur sözleşmeyi meydana getiren temel unsurlardır. Bir sözleşmeden söz edebilmek için öncelikle sözleşmenin taraflarının irade beyanlarını ifade etmeleri, başka bir ifadeyle en az iki irade beyanının mevcut bulunması gerekir. Tarafların söz konusu irade beyanları karşılıklı olmalıdır. İrade beyanlarının

³ Reisoğlu, S. s. 44.

⁴ Saka, Z. s. 54.

karşılıklı olmasından kastedilen amaç, taraflardan her birinin iradesini diğer tarafa yöneltmesi ve bir beyanda bulunmasıdır. Ayrıca bu irade beyanlarının birbirine uygun olması da gerekir. Taraflar aynı amacı elde etmek niyetiyle aynı sonuca yönelik hareket ettikleri takdirde irade beyanının uygunluğundan bahsetmek mümkün olacaktır.⁵

Sözleşme tek taraflı, çift taraflı veya çok taraflı bir hukuki işlemdir. Kararların ise tek taraflı mı yoksa çok taraflı bir hukuki işlem mi olduğu hususu doktrinde tartışmalıdır. Bir kısım yazarlar kararların tek taraflı bir hukuki işlem olduğunu ifade ederken, diğer bir kısım yazarlar ise kararları çok taraflı hukuki işlem olarak nitelendirmektedirler.⁶

Kararın çok taraflı hukuki bir işlem olduğunu ifade eden yazarlar, kararın meydana geliş şeklini dikkate alarak, tüzel kişinin iradesi ile gerçek kişilerin iradesinin karşılıklı olarak oluşmasını savunurken, kararın tek taraflı hukuki bir işlem olduğunu savunan yazarlar ise görüşlerini, iradenin tüzel kişiye ait olduğu hususuna dayandırmaktadırlar.⁷

Tüzel kişinin yetkili organında alınan karar tüzelkişinin iradesidir. Gerçi bu irade, organı oluşturan gerçek kişilerin çoğunluğunun iradelerini aynı yönde açıklamalarıyla doğmaktadır. Ancak hukuk düzeni tüzelkişiyi kendisini oluşturan gerçek kişilerden ayrı bağımsız bir kişi olarak kabul ettiğine göre bu (tek) tüzelkişinin de kendine ait (tek) bir iradesi olmalıdır. Gerçek kişilerin iradesi bu tek iradenin oluşma aşamasıyla ilgilidir; yoksa beyan edilen irade tektir ve tüzelkişiyeye aittir. Bu nedenle kanımızca da kararın tek taraflı bir hukuki işlem olduğunu kabul etmek daha doğru olur.

⁵ Eren, F.: “Borçlar Hukuku Genel Hükümler”, Cilt 1, İstanbul 1994, s. 264–265.

⁶ Bu konuda geniş bilgi için, Moroğlu, E. “Türk Ticaret Kanunu’na Göre Anonim Ortaklıklarda Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü”, İstanbul 2004, s. 7.

⁷ Moroğlu, E. s. 8. Saka’ya göre: “Genel kurul kararı, bu kararı oluşturan kişi veya kişilerin, özel veya karşılıklı çıkarlarını değil, ortak sorumlulukta ve ortak amaç doğrultusunda, ortak yapılanmanın kurumsal çıkarlarını gerçekleştirecek bir hukuksal olgudur. Ortak sorumluluk, ortak amaç ve kurumsal çıkar; bir işleme ortaklık iradesi özünü kazandırarak, ona ortaklık kararı niteliğini verecek en temel ölçütler ve denetim unsurlarıdır. Tüm bu yönleri ile karar çok taraflı bir hukuki işlem sayılmaz, çünkü kararı oluşturanlar, aynı yanda ve aynı yönde kişilerdir. Sonuçta genel kurul kararı, tek ya da çok katımlı, ancak tek taraflı ve kurumsal bir işlemdir.” (Saka, Z. s. 54).

III. Oy Ve Oyun Hukuki Niteliği

Her ticari ortaklıkta olduğu gibi anonim ortaklıkta da pay sahipleri, genel kurul toplantılarında kullanacakları oylarla ortaklığın işleyişi, yönetimi ve denetimi üzerinde etkili olurlar. Ortaklık ana sözleşmesinin değiştirilmesi, yönetim kurulu üyeleri ile denetçilerin seçilmeleri, azledilmeleri ve ibraları, kar payı dağıtımı, ortaklığın şekil değiştirmesi, feshedilmesi yahut bir başka ortaklıkla birleşmesi türünden bünyelerine ve yönetimlerine ilişkin genel kurul kararları pay sahiplerinin genel ve özel kurul toplantılarında veya toplantı yapılmaksızın kullanacakları oylarıyla alınır.⁸

Oy, kurucu yani inşai bir haktır. Daha geniş manada oy, iradeyi temsil eden bir edimdir. Bu anlamda da irade, oy biçiminde, toplantı gündemindeki konuya ilişkin seçeneği veya olanağı ortaya koyarak etkinleşmektedir. Karar da bu anlamda oyla ortaya konan bireysel iradenin ortaklık iradesine dönüşerek kurumsal nitelik kazanmış halidir. Karar oylama işleminin sona ermesiyle meydana gelir. Oylama işlemi de son oyun kullanılmasıyla tamamlanmış olur.⁹

Kural olarak kullanılan oydan, oylama işleminin tamamlanmasından sonra dönülemez. Ancak, ileriki alt başlıklarda üzerinde ayrıntısıyla duracağımız iradeyi sakatlayan hallerin mevcudiyeti hallerinde söz konusu oylama sonucu alınan karar iptal ettirilebilir, hükümsüz ya da yok sayılması sağlanabilir.¹⁰

Türk Ticaret Kanunu'nun 373 maddesi “ *her hisse senedi en az bir rey hakkı verir*” hükmüyle anonim ortaklıklarda her ortağın toplantı esnasında kullanacağı oyun ortaklıktaki sermaye veya paylarıyla orantılı olduğunu belirtmiştir. Başka bir ifadeyle her pay, sahibine en az bir oy hakkı verir. Buna karşılık şirket ana sözleşmesi ile bir paya daha fazla oy hakkı verilebilir. Ancak, şirket ana sözleşmesi değişikliği toplantılarında her payın tek bir oy hakkı vardır.

⁸ Moroğlu, E.: “Özellikle Anonim ve Limited Ortaklıklarda Oy Sözleşmeleri”, İstanbul 1978, s. 1–2.

⁹ Saka, Z. s. 54–55.

¹⁰ Saka, Z. s. 55.

Oy, yukarıda da ifade ettiğimiz üzere toplantıya katılan pay sahiplerinin veya temsilcilerinin, toplantı gündemindeki hususlar hakkında karar alınabilmesi için gündemdeki konu hakkındaki görüş ve düşüncelerini olumlu veya olumsuz yönde ortaya koymalarıdır.

Genel kurul kararları gibi onları meydana getiren oylarda toplantıya katılan pay sahiplerinin irade beyanı olarak hukukten bağımsız bir yapıya sahiptir.¹¹ Fakat kararda olduğu gibi oyun da hukuki niteliği doktrinde tartışmalıdır. Bir kısım yazarlara göre oy, bir hukuki sonuç elde etme amacına yönelmiş bir irade beyanı olarak tıpkı karar gibi hukuki bir işlemdir.

Diğer bir görüşe göre ise oy, hukuki bir sonuç elde etme amacına yönelmiş olmakla birlikte kendinden beklenen hukuki sonucu her zaman meydana getirme imkânından yoksundur. Her oy kendinden beklenen hukuki sonucu tek başına meydana getirmemekte ancak, diğer oyların içerdiği aynı yöndeki irade beyanlarıyla birlikte meydana getirebilmektedir. Başka bir deyişle her oy sadece tek başına değil, diğer oyların da hesaba katılmasıyla kanun ve şirket ana sözleşmesi tarafından saptanandır. Bu durumda da oy hukuki işlem değil bir tür hukuki fiildir.

Ancak, sonuç itibariyle iradeyi sakatlayan hallere ilişkin Borçlar Kanunu hükümlerinin oy hakkında da uygulanması gerektiği hukukumuzda kabul edilmektedir. Bu durumda pay sahibi hata, hile ikrah nedeniyle oyunun iptalini dava edebileceği gibi itiraz yahut da dava yoluyla butlanını da ileri sürebilecektir.¹²

§ 2. ANONİM ORTAKLIKTA GENEL KURUL

Genel kurul, anonim ortaklığın bütün pay sahiplerinin bir araya gelmesiyle oluşan topluluğun adıdır. Bunun dışında, bir kısım pay sahiplerinin sahip oldukları ortak özellikleri nedeniyle bir araya geldikleri özel toplantılara da genel kurul

¹¹ Moroğlu, E. s. 8.

¹² Moroğlu, E. s. 8-9.

denilmektedir; imtiyazlı pay sahipleri genel kurulları gibi (TTK. md. 387, 389).¹³ Bunun dışında pay sahiplerinden oluşmayan bazı toplantılar da genel kurul adını alır. Tahvil sahipleri genel kurulu (TTK. md. 429 vd.) bu gruba dâhildir.

Genel kurul özelliği itibariyle sürekli çalışan bir organ değildir. Olağan ve olağanüstü olarak toplanır. Olağan genel kurul toplantısı, her yılın hesap döneminden itibaren üç ay içerisinde yılda bir defa, olağanüstü genel kurul toplantısı ise ortaklık tarafından gereksinim görülen hallerde yapılır.¹⁴

Genel kurul anonim ortaklığın en yüksek irade ve karar organıdır. Toplantıya katılmış olsun veya olmasın yahut toplantıya katılıp da karşı oy versin ya da çekimser oy kullanmış olsun, genel kurulda alınan kararlar sonuç itibariyle tüm pay sahipleri için bağlayıcı nitelik taşır. Ayrıca genel kurul ortaklığın diğer organlarını seçme ve azletme yetkisine sahip olduğu gibi, ortaklığın diğer organları da genel kurul kararlarını uygulamakla yükümlüdürler.¹⁵

Genel kurul anonim ortaklığın iradesini belirtmeye ve karar almaya yetkili organdır.¹⁶

Anonim ortaklığın hukuki ilişkilerini “iç” ve “dış” ilişkiler olmak üzere iki başlık altında toplamak mümkündür. Anonim ortaklığın dış ilişkilerini, ortaklığın diğer gerçek ve tüzel kişilerle kurduğu bütün hukuki ilişkiler olarak tanımlayabiliriz. Anonim ortaklığın dış ilişkilerini yürüten, başka bir ifadeyle ortaklığı dışa karşı temsile yetkili organı yönetim kuruludur. Anonim ortaklığın iç ilişkileri ise ortaklığın pay sahipleri ve diğer organları ile olan kendi bünyesindeki ilişkilerini ifade etmektedir. Genel kurul iç ilişkilere ilişkin yetkilerini kurul olarak toplanan pay

¹³ **Çevik, O.N.:** “Anonim Şirketler” , Ankara 2002, s. 578.

¹⁴ **İmregün, O.:** “Anonim Ortaklıklarda Genel Kurul Kararlarına Karşı Pay Sahiplerinin İptal Davası Açma Hakkı” İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Prof. Dr. Hayri Domaniç’e Armağan , İstanbul 1995.

¹⁵ **İmregün, O.** s. 107.

¹⁶ **Çevik, O.N.** s. 578.

sahiplerinin ya da temsilcilerinin oyları sonucu alınan kararlar vasıtasıyla kullanır. Başka bir ifadeyle genel kurul bir karar organıdır.¹⁷

Genel kurul kararları ortaklığın iç ilişkilerinde hukuki sonucunu doğrudan doğururken, dış ilişkilerde ise bu istisnaen mümkün olmaktadır. Genel kurul kararlarının dış ilişkilerde de doğrudan etkili olabilmesi için bunun kanun ve ana sözleşme hükümlerinde belirtilmiş olması gerekmektedir.¹⁸

Sonuç olarak genel kurul kararları, genel kurul olarak toplanan pay sahipleri veya temsilcilerinin kullandıkları oylarla meydana gelen ve kural olarak ortaklık içi ilişkide, istisnai olarak da ortaklığın dış ilişkilerinde hukuki sonuç elde etme amacına yönelik ortaklık irade beyanı olarak tanımlanabilir.¹⁹

I. Anonim Ortaklık Genel Kurul Kararlarının Türleri

Genel kurul kararlarını, alındıkları genel kurul toplantısının türlerine göre birkaç başlık altında özetlemek mümkündür. Buna göre, genel kurul kararları: olağan ve olağanüstü genel kurul kararları; imtiyazlı pay sahipleri genel kurul kararları; azınlık kararları, kuruluş genel kurul kararları; tahvil sahipleri genel kurul kararları; oydan yoksun hisse senedi sahipleri genel kurul kararları; tasfiye halinde anonim ortaklık genel kurul kararları; nihai olup olmamalarına göre yöneme ve esasa ilişkin kararlar; toplantıda oylamaya sunulan bir önerinin kabul veya reddine ilişkin olarak olumlu veya olumsuz kararlar; sermaye artırımına veya ibraya ilişkin kararlar; belirli bir şarta veya süreye bağlı olup olmamalarına göre genel kurul kararları şeklinde ayrıma tabi tutulabilir.²⁰

¹⁷ **Moroğlu, E.** s. 5.

¹⁸ **Moroğlu, E.** s. 5-6.

¹⁹ **Moroğlu, E.:** “Anonim Ortaklıkta Genel Kurulun Toplantıya Daveti Merasimine Aykırılığın Genel Kurul Kararına Etkisi ve Yargıtay Kararları”, Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu VII, Ankara 11-12 Mayıs, 1990, s. 39.

²⁰ **Moroğlu, E.** s. 9.

A. Esasa ve Usule İlişkin Kararlar

Genel kurul kararları esasa ve usule ilişkin olabilir.²¹ Esasa ilişkin kararlar asıl olarak, ortaklığın iç ilişkilerinde, istisnai olarak da üçüncü kişilerle olan ilişkilerinde ortaklığın belirli bir konudaki esas ve nihai iradesini ortaya koyan kararlardır.²²

Usule ilişkin kararlar ise esas ve nihai kararın alınması ile ilgili olarak genel kurul müzakerelerinin düzenlenmesini öngören ve ömürleri ancak ilgili oldukları genel kurul toplantısı ile sınırlı olan kararlardır.²³

Usule ilişkin genel kurul kararlarının bağımsız olarak, iptallerinin veya geçersizliklerinin tespiti istemiyle dava edilebilmeleri hukuki olarak yarar bulunmadığından mümkün değildir. Ancak, usule ilişkin kararların ve bunların uygulanmasının ana sözleşmeye, kanuna veya iyi niyet ilkesine aykırı olması halinde bunların bağlı bulunduğu esas kararlarının iptali veya mutlak hükümsüzlüğünün tespiti istenebilir.²⁴

B. Olumlu veya Olumsuz Kararlar

Karar, oya sunulan bir önerinin kabulü veya reddi şeklinde gerçekleşebilir. Genel kurulun kabul veya ret biçiminde ortaya çıkan iradesi olumlu veya olumsuz kararlar olarak nitelendirilir.²⁵

Toplantı gündemindeki bir önerinin kanun ve ana sözleşmede öngörülen oy çokluğunun sağlanmaması nedeniyle kabul edilmemesi durumunda kararın meydana gelmemiş olduğunu değil, önerinin reddedilmiş olduğunu kabul etmek gerekir. Çünkü kanun ve ana sözleşme hükümleriyle öngörülen oy çokluğu ilkesi, kararın

²¹ Saka, Z. s. 56.

²² Moroğlu, E. s. 9 vd.

²³ Moroğlu, E. s. 10.

²⁴ Moroğlu, E. s. 10.

²⁵ Saka, Z. s. 56.

meydana gelmesi şartı olmayıp, sadece toplantı gündemindeki bir önerinin kabulü veya olumlu karara bağlanabilmesinin bir şartı olarak karşımıza çıkmaktadır.²⁶

Buna karşılık toplantı gündemindeki her hangi bir önerinin oylamaya sunulmaması, söz konusu önerinin reddi anlamına gelmez. Böyle bir durumda genel kurulun olumlu veya olumsuz bir kararı da söz konusu olmaz.²⁷

C. Kuruluş Genel Kurul Kararları

Kuruluş genel kurulu, anonim ortaklığın tedrici kuruluşu aşamasında halka müracaat aşamasının tamamlanmasından sonra on gün içerisinde anonim ortaklığın kurucu ortaklarının katılımıyla gerçekleştirilen toplantı türüdür.²⁸

Kuruluş genel kurulu, anonim ortaklıkla ilgili belirli işlemleri gerçekleştirmek üzere toplanan özel bir kuruldur. Türk Ticaret Kanunu'nun 289. maddesi gereğince anonim ortaklığın tescil ve ilanından önce, ortaklık tüzel kişilik kazanmadan görev yapan bir genel kuruldur. Dolayısıyla anonim ortaklığın organı değildir.²⁹ Bu genel kurulda alınacak kararların, Türk Ticaret Kanunu'nun bu kurulla ilgili özel hükümleriyle birlikte genel hükümler çerçevesinde (örneğin kararların yokluk veya butlanı), keza şirket kurucularına yöneltilecek dava vasıtasıyla (TTK. md. 305 vd.) denetlenmesi gerekir.³⁰ Gerçekten, kuruluş işlemleri, bu arada kuruluş genel kurulu kararları Sanayi ve Ticaret Bakanlığı ve Ticaret sicili memurluğunun denetimine tâbidir. Kuruluş işlemlerinden de kurucular ve ilk yönetim kurulu üyeleri sorumludur. Bu nedenlerle kuruluş genel kurulu kararları hakkında iptal davası açılmayacağı, bu kurul hakkındaki özel hükümler ile hukuki işlemlerin geçerliliği ve sakatlığı hakkındaki genel hükümlerin uygulanması gerektiği belirtilmektedir.³¹

²⁶ Moroğlu, E. s. 11.

²⁷ Saka, Z. s. 56.

²⁸ Aslan, İ. : "Şirketler Hukuku Bilgisi" , Konya 2000, s. 170.

²⁹ Poroy/Tekinalp/Çamoğlu. s. 725.

³⁰ Poroy/Tekinalp/Çamoğlu. s. 725; Saka, Z. s. 57.

³¹ Poroy/Tekinalp/Çamoğlu. s. 725.

D. İmtiyazlı Pay Sahipleri Genel Kurul Kararları

Türk Ticaret Kanunu'nun 401. maddesi gereğince şirket ana sözleşmesi ile bazı türden hisse senetlerine, kar payı veya tasfiye halindeki şirket mevcudunun dağıtılması veya başka hususlarda imtiyaz hakkı tanınabilir. İmtiyazlı pay sahipleri olarak adlandırılan bu pay sahibi ortaklar tek bir kişi olabileceği gibi birden fazla kişiden de oluşabilir.³²

Türk Ticaret Kanunu'nun 389. maddesi hükmü gereğince şirket ana sözleşmesinin değiştirilmesine dair genel kurul kararı, imtiyazlı hisse senedi sahiplerinin haklarını ihlal edecek durumda ise bu karar, imtiyazlı hisse senedi sahiplerinin kendi aralarında yapacakları ayrı bir toplantıyla alacakları karar ile tasdik olunmadıkça uygulanma imkânı bulamayacaktır. İmtiyazlı pay hisse senedi sahiplerini yönetim kurulu veya denetim kurulu toplantıya çağıracaktır.

Bu pay sahipleri kendi aralarında yapacakları genel kurul toplantısıyla, ortaklık genel kurul kararını değerlendirerek söz konusu kararı onama veya ret yoluna gideceklerdir. Eğer imtiyazlı hisse senedi sahibi tek bir kişiden oluşuyor ise bu durumda toplantı yapılmasına gerek kalmayacak, bu pay sahibinin genel kurul kararını kabul veya reddini belirten iradesini genel kurul tutanağına yazdırarak imzalaması veya ortaklığa muhatap imzalı yazıyla bildirmesi yeterli olacaktır.³³

İmtiyazlı hisse senedi sahipleri genel kurulunca verilen kararlar da yargı denetimine tabidir.³⁴ Bir görüşe göre³⁵, söz konusu genel kurul kararlarının kanunlara, objektif iyi niyet kurallarına ve ortaklık ana sözleşmesine aykırı olması durumunda, bu kararların da Türk Ticaret Kanunu hükümleri gereğince iptalleri, ahlaka ve adaba aykırı ya da imkânsız olması durumunda geçersiz olduklarının tespiti dava edilebilir. Diğer bir görüşe göre ise³⁶, imtiyazlı pay sahipleri genel kurulu kararlarının nisap ve çoğunluklara uyulmazsa yoklukla malul oldukları

³² **Moroğlu, E.** s. 11.

³³ **Moroğlu, E.** s. 12 vd.

³⁴ **Saka, Z.** s. 57.

³⁵ **Moroğlu, E.** s. 12.

³⁶ **Poroy, R/ Tekinalp, Ü/ Çamoğlu, E.:** "Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku", İstanbul 2005, s. 726.

söylenbilirse de, bu kararların konusunun kanuna aykırı olması söz konusu değildir. Ahlak ve adaba aykırılık da genel olarak düşünülemez. Buna karşılık objektif iyi niyet kurallarına aykırılık ise söz konusu olabilir.

Ancak bu görüşe göre bu kurulun kararlarında sakatlık halinde genel hükümlerin uygulanmasıyla yetinilmelidir. Çünkü Türk Ticaret Kanunu'nun 381 vd. maddelerinin bu kurulun kararları hakkında uygulanması çözümü çok güç olan sorunlara yol açar³⁷.

E. Azınlık Kararları

Anonim ortaklıkta esas olan ilke, çoğunluğun egemenliği ilkesidir. Ortaklıkta her pay sahibi genel kurul toplantılarına katılarak ortaklık yönetiminde etkili ve ortaklığın işleyişinde söz sahibi olur. Söz konusu bu çoğunluk da sermayeyi temsil eden payların sağladığı oy çoğunluğudur.³⁸

Ancak Türk Ticaret Kanunu'nun 366. maddesine göre; ortaklığın sermayesinin en az onda biri değerinde paylara sahip olan pay sahipleri veya temsilcilerinin, ortada gerektirici bir sebebin bulunması durumunda, yazılı bir taleple yönetim kurulundan ortaklığı olağanüstü toplantıya davet etmesini talep edebilirler, ya da genel kurul zaten toplanacak ise toplantı gündemine istedikleri maddeleri koydurabilirler.

Bu türden payların miktarının ortaklık ana sözleşmesi ile daha da az miktara indirilebileceği yine aynı kanun maddesinde ifadesini bulmuştur. Eğer yönetim kurulu genel kurulu toplantıya davet etmez ise, azınlık pay sahipleri aynı şekilde denetim kuruluna başvurarak genel kurulu toplantıya davet ettirebilirler yahut genel

³⁷ Örneğin, davacı ve davalı sıfatının kime ait olacağı gibi. Yargıtay da bu kurulun kararlarına karşı iptal davası açılabilirliğini, bu durumda husumetin imtiyazlı pay sahiplerine yöneltilmesi gerektiğini kabul etmektedir. Ancak yüzlerce imtiyazlı pay sahibi olan bir anonim ortaklıkta bunun kolay olmayacağı açıktır.

³⁸ Saka, Z. s. 61.

kurul zaten toplanacak ise toplantı gündemine kendi gündem maddelerini eklettirebilirler.³⁹

Eğer azınlığın bu talebi denetçiler tarafından da yerine getirilmezse, Türk Ticaret Kanunu'nun 367. maddesi hükmüne binaen, adı geçen pay sahipleri ortaklığın merkezinin bulunduğu yerdeki mahkemeye başvurarak genel kurulun toplanmasını ya da gündeme eklenmesini istedikleri maddelerin gündeme konulmasını talep edebilirler.

Ancak, bu durumda azınlığın esas sermayenin onda biri oranındaki hisse senetlerini muteber bir bankaya rehin olarak yatırmaları gerekir. Bu senetler genel kurul toplantısının sonuna kadar bankada kalır. Rehinin amacı azınlığın gerçekten bu paya sahip olduğunu ispata yöneliktir. Azınlığın sahip olduğu sermaye miktarı, fiilen ödenmiş sermayeye göre değil itibari sermaye nazara alınarak hesaplanır.⁴⁰

Pay sahiplerinin bu başvurusunda anonim ortaklığın hasım olarak gösterilmesi gerekir. Mahkeme bu başvuruyu duruşma olarak inceleyebileceği gibi, evrak üzerinden de karara bağlayabilir. Ancak, her iki durumda da anonim ortaklığa tebligat yapılması ve ortaklığın savunmasının alınması gerekir.⁴¹

Mahkeme yukarıda üzerinde durduğumuz hususların azınlık payı sahipleri tarafından yerine getirilip getirilmediği hususlarını inceledikten sonra, azınlığın talebini haklı bulması durumunda, Türk Ticaret Kanunu'nun 367 maddesi (ikinci cümle) hükmü gereğince azınlığı genel kurulu toplantıya çağırılmaya yetkili kılabilir.

Ayrıca Sermaye Piyasası Kanunu'nun 11/VIII. maddesine göre, halka açık anonim ortaklıklarında yukarıda bahsini ettiğimiz azınlık haklarından, ödenmiş sermayenin en az yirmide birini temsil eden pay sahipleri yararlanabilecektir.

³⁹ **İmregün, O.** "Anonim Ortaklıklar", İstanbul 1968, s. 90.

⁴⁰ **İmregün, O.** s. 90. Ayrıca İmregün'e göre: "pay senedi daha çıkarılmamışsa, azınlığın yeterli sermayeye sahip olduğunu gösteren ortaklık yazısı veya ortaklık bu türden bir yazıyı vermekten kaçınırsa, mahkemece bu yolda ortaklık defterleri üzerinde yaptırılacak bir saptama yeterli sayılmalıdır."

⁴¹ **Kendigelen, A.:** "Anonim Ortaklıklarda Genel Kurulun Toplantıya Çağırılması (Daveti)", Prof. Dr. Hayri Domaniç'e 80. Yaş Günü Armağanı", I. Cilt, İstanbul 2001.

F. Tasfiye Halinde Anonim Ortaklık Genel Kurul Kararları

Türk Ticaret Kanunu'nun 434. maddesi anonim ortaklığın hangi hallerde münfesiş sayılacağını hükme bağlamıştır. Dolayısıyla tasfiye, yasada gösterilen nedenlerden birinin gerçekleşmesi ile bu yasal sürecin gereği ve sonucu olarak kendiliğinden ortaya çıkan bir aşamadır.⁴²

Tasfiye aşamasına girmiş bir şirket kural olarak sona ermiş olmasına rağmen hukuk düzenindeki varlığını korur. Ancak, tasfiyenin doğal sonucu olarak şirketin hak ve fiil ehliyetinde sınırlamalar meydana gelecektir.⁴³

Türk Ticaret Kanunu'nun 439/2 maddesine göre *"Tasfiye haline giren şirket, pay sahipleri ile olan münasebetlerinde dahi tasfiye sonuna kadar ve ehliyeti 232. madde mahfuz olmak kaydıyla, tasfiye gayesi mahdut olarak hükmi şahsiyetini muhafaza ve ticaret unvanını (tasfiye halinde) ibaresini ilave suretiyle kullanmakta devam eder."* Madde hükmünden de anlaşılacağı üzere fesih kararı sadece ortaklığın amacıyla değişiklik meydana getirir ve ortaklık, gerek ortaklık pay sahipleri ile gerekse üçüncü kişilerle olan münasebetlerinde tüzel kişiliğini, hukuki ehliyeti tasfiye amacı ile sınırlı olmak üzere tasfiye aşamasının sonuna kadar korur.⁴⁴

Şirket tasfiye haline girince organların vazife ve yetkileri, tasfiyenin yapılabilmesi için zaruri olan, fakat mahiyetleri gereği tasfiye memurlarınca yapılamayan muamelelere inhisar eder. (TTK. md.440/1).

Tasfiye işlerinin gerektirdiği hususların yerine getirilebilmesi ve bu konuda karar alınabilmesi için genel kurul tasfiye memurlarınca toplantıya davet edilir (TTK. md. 440/2).

Yönetim kurulunun görev ve yetkileri de tasfiye memurlarınca yapılamayan işlemlere inhisar eder. Denetim organı ise tasfiye memurlarınca yapılan işlemlerde

⁴² Saka, Z. s. 60.

⁴³ Arslan, İ. s. 286 vd.

⁴⁴ Saka, Z. s. 60.

dâhil olmak üzere yasanın kendilerine yüklediği tüm denetim görevlerini yerine getirmek durumundadır.

Zorunlu durumlarda denetçiler de genel kurulu toplantıya davet ederler. Ortaklığın tasfiye sürecine girmesi genel kurulun çağrı, toplanma ve karar yöntemlerinde ve bunların hukuki denetiminde bir değişiklik meydana getirmez.⁴⁵ Bu nedenle tasfiye halindeyken alınan genel kurul kararlarının iptali de Türk Ticaret Kanunu'nun 381 ve devamı maddelerine tâbidir.

H. Oydan Yoksun Hisse Senedi (OYHS) Sahipleri Özel Kurulu Kararları

Sermaye Piyasası Kanunu'nun 14/A maddesi "*Anonim Ortaklıklar esas sözleşmelerinde hüküm bulunmak şartıyla, kar payı imtiyazı sağlayarak, oy hakkından yoksun paylar ihraç edebilir ve bunları temsil eden hisse senetlerini halka arz edebilirler.*" hükmünü ihtiva etmektedir. Oydan yoksun hisse senetleri ortaklıkların sermaye artırımını ile ihraç edebilecekleri, oy hakkı hariç, bu türden hisse senedi sahibine kar payından ve istendiğinde tasfiye bakiyesinden imtiyazlı olarak yararlanma hakkını ve diğer ortaklık haklarını sağlayan hisse senetleridir. (Tebliğ m.4)⁴⁶

Oydan yoksun hisse senedi sahipleri ortaklık içinde ortaklık genel kurulundan ayrı olarak kendi kurullarını oluştururlar. Bu türden hisse senedini haiz ortakların haklarında değişiklik meydana getiren ortaklık genel kurul kararları, oydan yoksun hisse senedi sahiplerinin kendi özel kurulunca onanmadıkça bir hüküm ifade etmez. Bu kurulun toplantı ve karar yeter sayısı için de Türk Ticaret Kanunu'nun 389. maddesi hükmü uygulanır.

Oydan yoksun hisse senedi sahiplerinin haklarını değiştiren, ortadan kaldıran veya ihlal eden genel kurul kararları aleyhine, özel kurul toplantı tutanağına muhalefetini yazdıran pay sahibi, gerektiğinde oydan yoksun hisse senedi sahipleri

⁴⁵ Saka, Z. s. 60 vd.

⁴⁶ SPK Oydan Yoksun Hisse Senetlerine İlişkin Esaslar Tebliği, Seri: 1, Teb. No. 30 (RG. 20.03.2003,25054), Saka, Z. s. 59. (naklen).

özel kurul kararları için iptal davası açabilir ve genel kurul kararlarının iptali için dava açılmak üzere, keyfiyeti yönetim kurulu üyeleri ve denetçilere bildirir. Ayrıca kayıtlı sermaye sisteminde, oydan yoksun hisse senedi sahipleri yönetim kurulu kararları aleyhine de iptal davası açabilirler. (Tebliğ m.18).⁴⁷

G. Seçim Kararları

Seçim kararları ile ilgili genel kurul kararlarını diğer genel kurul kararlarından ayıran en önemli özellik, bu kararların yönetim kurulu ve denetim kurulu üyelerinin seçimi ile ilgili olması, dolayısıyla üçüncü kişilere karşı bir icap niteliğini taşımasıdır. Bu kararların hukuki açıdan hükümlerini doğrulaması de seçilen kişilerin bu icabı “açık” ya da “kapalı” olarak kabul etmelerine bağlıdır. Seçilecek kişilerin bu icabı kabul etmeleriyle tüzel kişilikle seçilen şahıs arasında bir vekâlet veya hizmet akdi kurulmuş olur.

Seçim kararları da genel kurul kararı oldukları için, bu kararlar da Türk Ticaret Kanunu'nun 381. ve devamı maddeleri gereğince iptal davasına konu olabilir, Bu kararların yokluğu ya da batıl oldukları tespit davasına konu olabilir. Eğer dava olumlu sonuçlanırsa, bu durumda söz konusu “icap” hükümsüz sayılacağından, seçilen kişiler ile tüzel kişilik arasındaki vekâlet ya da hizmet akdi de sona erer.⁴⁸

⁴⁷ **SPK Oydan Yoksun Hisse Senetlerine İlişkin Esaslar Tebliği**, Seri: 1, Teb. No. 30 (RG. 20.03.2003,25054) , **Saka, Z.** s 59. (naklen). Ayrıca Moroğlu'na göre: “Bu hükümde OYHS sahiplerinin haklarını ihlal eden ortaklık genel kurul kararlarının iptalinden söz edilmekle birlikte, özek kurulun kendi kararlarının iptal edilebilirliği konusuna değinilmemiştir. Bununla beraber, OYHS sahiplerinin haklarında değişiklik yaratan genel kurul kararlarının “hüküm ifade etmesi” koşulu olmak gibi önemli hukuki sonuçlar doğuran özel kurul kararlarının hukuki denetim dışında tutulması düşünülemez. Bu kararların meydana gelişleri veya konuları itibariyle kanuna, ana sözleşmeye veya afakî iyi niyete aykırı olmaları halinde iptallerinin ve emredici hükümlere, ahlaka adaba aykırı veya imkânsız olmaları hallerinde de yok veya batıl olduklarının tespitinin dava edilebileceği kuşkusuzdur.” (Moroğlu, E. s. 15).

⁴⁸ **Moroğlu, E.** s. 16. Ayrıca Moroğlu'na göre: “seçilen kişi ile tüzel kişi arasında vekâlet veya hizmet akdinin sona ermesi sonucunda taraflar arasındaki doğacak tazminata ilişkin uyuşmazlıklar Borçlar Hukuku hükümlerine tabidir.”

II. Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlük Halleri

Anonim ortaklık genel kurul kararlarının herhangi bir nedenden dolayı hükümsüz sayılması, söz konusu kararın, hukukun öngördüğü kurallara aykırılığın bir sonucu olarak karşımıza çıkar. Genel anlamda hukuk kuralları, toplum üyelerinin tümünü kapsayan, toplumun güvenliğini, iktisadi ve içtimai ilişkilerini düzenleyen kurallar bütünüdür. Hukuk kuralları toplum hayatını hukuk düzeni çerçevesinde düzenlerken toplum hayatını yakından etkileyecek bir takım kısıtlamalar getirirse de, burada esas elde edilmek istenen amaç birey ve toplum hayatına işlerlik kazandırmaktan ibarettir.

Hukuk kuralları uygulanma özellikleri itibariyle emredici hukuk kuralları, yorumlayıcı hukuk kuralları, tamamlayıcı hukuk kuralları şeklinde bir ayrıma tabi tutulmaktadır.

Emredici hukuk kuralları, ilgililerin iradesine bakılmaksızın uygulanması mutlaka zorunlu olan hukuk kurallarıdır. Kişiler aralarında yapacakları anlaşmayla bu kuralların aksini kararlaştıramayacakları gibi bu kuralların aralarındaki ilişkiye uygulanmayacağını da kararlaştıramazlar. Emredici hukuk kurallarına uyulmamasının yaptırımı hükümsüzlüktür.⁴⁹

Hangi hükümlerin emredici hukuk kuralı olduğu genellikle hükmün amacından, yazılış biçiminden ya da ifade ediliş biçiminden anlaşılmaktadır. Genellikle genel ahlak ve kamu düzenini korumak amacıyla düzenlenmiş hükümler ile zayıf durumda olanlarla kişilerin korunmasına ve hukuki işlemlerde şekle ilişkin hükümler nitelikleri itibariyle emredici hükümler olarak kabul edilirler.⁵⁰

Yorumlayıcı hukuk kuralları ise kişilerin irade beyanlarına açıklık getirilmesine yardımcı olurlar. Bir başka ifadeyle tarafların kendi aralarında yapmak

⁴⁹ Akıntürk, T.: "Medeni Hukuk", Ankara 2003, s. 67.

⁵⁰ Akıntürk, T. s. 68.

üzere anlaştıkları bir hukuki işlemde eksik bırakılan ifade ve beyanlara açıklık getirmeye yarar ve bu husustaki şüphe ve tereddütlerin giderilmesini sağlar.⁵¹

Tamamlayıcı hukuk kuralları ise kişilerin giriştikleri hukuki işlemlerde eksik bıraktıkları hususları tamamlayıcı özelliği haiz hukuk kurallarıdır. Bir diğer ifadeyle tarafların boşlukta bıraktıkları hususları doldurmaya yararlar. Bu şekilde de tarafların hukuki işleme giriştikleri esnada bilerek ya da bilmeyerek boş bıraktıkları hususlar tamamlanarak, ortaya çıkabilecek olası anlaşmazlıklar engellenmiş olur.⁵²

Hukuki işlemlerin geçerli bir şekilde oluşması ve kendinden beklenen hukuki sonuçları meydana getirebilmesi, söz konusu işlemin hem kurucu unsurlarında hem de geçerlilik şartlarında herhangi bir eksikliğin bulunmamasına bağlıdır. Belirtilen bu hususlardan herhangi birinde eksiklik bulunması durumunda işlem geçersiz olacaktır ve kendinden beklenen hukuki sonucu elde etme imkânı olmayacaktır.⁵³ Bu durumda söz konusu hukuki işlem içeriğindeki eksikliğe göre yokluk, butlan ve iptal edilebilirlik yaptırımlarından birisiyle karşı karşıya kalacaktır.

A.Yokluk

Hukuki işlem kurucu unsurlarından birinin eksik olması durumunda kurulmamış yani doğmamış sayılır. Söz konusu hukuki işlem başlangıçtan itibaren hiçbir şekilde hüküm ifade etmez ve ilgisi bulunan herkes tarafından her zaman belirli bir süreye tabi olmaksızın ileri sürülebilir. Hâkim de bu hususu kendiliğinden dikkate alır.⁵⁴

Hukuki işlemin şekil ve usul bakımından emredici hükümlere aykırı olması durumunda yokluktan söz edilir.⁵⁵ Emredici hukuk kuralları ise yukarıda da ifade edildiği üzere, aksinin kararlaştırılması mümkün olmayan, taraflarca uyulması zorunlu hukuk kurallarıdır. Bu durumda hukuki işlem şeklen mevcut değildir ve

⁵¹ Akıntürk, T. s. 68.

⁵² Ayan, M.: “Medeni Hukuka Giriş”, Konya 2003, s. 26.

⁵³ Ayan, M. s. 119.

⁵⁴ Ayan, M. s. 119.

⁵⁵ Aslan, İ. : “Şirketler Hukuku Bilgisi”, Konya 2000, s. 241.

konusu itibariyle de istenilen hüküm ve sonuçlarını başlangıçtan itibaren hiç kimseye karşı doğurmaz.⁵⁶

Hukuken geçerli bir kararın olmaması durumunda yokluktan bahsedilir. Örneğin; gerçek anlamda bir genel kurul toplantısının yapılmamış olması, fakat bazı pay sahiplerinin kendi aralarında bir araya gelerek karar almaları durumunda, hukuken geçerli bir kararın varlığından söz edilemez ve alınan karar yoklukla malul olacaktır.⁵⁷ Çünkü hukuken geçerli bir genel kurul kararının alınabilmesi için usulüne uygun davet ve buna uygun toplantının yapılması gerekmektedir.

Genel kurulun toplantıya yasaya ve şirket ana sözleşmesine göre yetkili olmayanlar tarafından davet edilmesi, yasada öngörülen asgari toplantı ve karar yeter sayısına uyulmadan alınan genel kurul kararları da yok hükmünde kararlardır.⁵⁸

Anonim ortaklıklar bakımından bir genel kurul kararının meydana gelebilmesi için en önemli ve temel şartlardan birisi de medeni haklardan istifade ehliyetinin mevcut olmasıdır. Türk Ticaret Kanunu'nun 137. maddesi “ *ticaret şirketleri hükmi şahsiyeti haiz olup, şirket mukavelesinde yazılı işletme mevzuunun çevresi içinde kalmak şartıyla bütün hakları iktisap ve borçları iltizam edebilirler...*” hükmünü ihtiva etmektedir. Bu hüküm gereğince ticari ortaklıkların dolayısıyla anonim ortaklıkların medeni haklardan istifade ehliyetleri gerek iç, gerekse dış ilişkilerde işletme konuları ile sınırlandırılmış olup, bu sınırın dışına çıkılarak

⁵⁶ **Moroğlu, E.** s. 25. Ayrıca, Moroğlu: “butlan ile yokluk arasında çok yakın benzerlikler bulunması hasebiyle bu iki hususun birbirinden hukuken bir ayrıma tabi tutulması gerektiğini ifade etmektedir. Çünkü bu iki kavram arasında nitelik farkı bulunması nedeniyle bu kavramlara bağlanan hukuki sonuçlarda farklılık arz etmektedir. Butlan durumunda hukuki işlem şeklen mevcut olmakla birlikte elde edilmek istenen hukuki sonucu başlangıçtan itibaren hiç kimseye karşı doğurmaz. Yokluk halinde ise hukuki işlem bir veya daha fazla unsurun eksikliği nedeniyle şeklen dahi olsa mevcudiyet kazanamamaktadır. Hukuken yok olan bir hukuki işleme hiçbir hukuki sonucun bağlanabilmesi mümkün olmamasına karşılık, şeklen mevcut bulunan bir hukuki işleme hukuki tahvil yoluyla bir hukuki sonuç bağlanabilmesi mümkün olduğu gibi bir hukuki işlemin butlanı da dürüstlük kurallarına aykırı olarak ileri sürülemez. Yokluk hallerinin söz konusu olduğu durumlarda ise bu imkânlardan söz etmek mümkün olmamaktadır.” s. 27 vd.

⁵⁷ **Aslan, İ.** s. 241.

⁵⁸ **Pulaşlı, H.:** “Şirketler Hukuku”, İstanbul 2003, s. 350.

gerçekleştirilen işlemler, medeni haklardan istifade ehliyetinin dışında olması hasebiyle yoklukla sakat işlemler addedilmektedir.⁵⁹

Anonim ortaklık genel kurul kararında alınan kararlarının yoklukla sakat sayılabilmesi için ayrıca, genel kurulun yetki alanı çerçevesi dışında alınmış bir karar söz konusu olmalıdır. Bir başka ifadeyle, genel kurulda alınan karar, istifade ehliyetinin yanında, genel kurulun yetki alanı çerçevesinde alınmış bir karar olmalıdır. Çünkü genel kurul iç organ olması münasebetiyle almış olduğu kararları da istisnai durumlar haricinde, sadece iç ilişkilerde etkili olacak ve diğer organların görev alanına girmeyen konuları kapsayan kararlar olacaktır. Bunun aksine ortaklığın iç ilişkilerine ilişkin olmayıp, üçüncü kişilerin veya diğer organların münhasır yetki alanına giren konularda alınmış olan kararlar hiçbir hüküm doğurmazlar.⁶⁰

B. Yokluğun Tespiti Davası

Genel kurul kararının yokluğunun söz konusu olduğu durumlarda iptal davası değil, yokluğun tespitinin sağlanabilmesi için “tespit davası” açılır. Çünkü genel kurul kararlarının yokluk müeyyidesi Türk Ticaret Kanunu hükümlerine değil, genel hükümlere tabidir.⁶¹ Açılacak tespit davası yukarıda da ifade ettiğimiz gibi herhangi bir zamanaşımı süresine tabi olmaksızın ilgisi bulunduğu herkes tarafından açılabilir ve hâkim tarafından re’ sen nazarı itibara alınır.⁶²

Genel kurul kararlarının yokluk ile malul olmaları durumunda, bu türden malul kararların tespit davasına mı yoksa iptal davasına konu olacağı doktrinde tartışma konusu yapılmaktadır.

Hirş’e göre kanun koyucu, genel kurul kararlarının mutlak butlan ile malul sayılması durumunda bu hususun ilgili bulunan herkes tarafından belirli bir süreye

⁵⁹ **İmregün, O.** “Türk Ticaret Kanununa göre Ticaret Şirketlerinin Ehliyeti ve Temsili”, II. Banka ve Ticaret Hukuku Haftası, Ankara 1962, s. 277 vd. (**Moroğlu’ndan Naklen, s. 123**).

⁶⁰ **Moroğlu, E.** s. 123 vd.

⁶¹ **Aslan, İ.** s. 241.

⁶² **Pulaşlı, H.** s. 350.

tabi olmaksızın ileri sürülmesinin, anonim ortaklı bakımından doğuracağı tehlikeleri nazarı itibara alarak, anonim ortaklı açısından esas olan hukuk güvenliğini sarsmamak amacıyla sadece belirli kişiler tarafından belirli bir süre zarfında ileri sürülebilen iptal edilebilirlik müeyyidesini öngörmüş ve düzenlemiştir. Dolayısıyla bu düzenleme karşısında Borçlar Kanunu'nun 19 ve 20. maddeleri genel kurul kararları hakkında uygulanması söz konusu olmayacaktır.⁶³

Ancak, ağırlıkta olan diğer bir kısım yazarlara göre ise yokluk ve butlan hallerinin Türk Ticaret Kanunu'nda düzenlenmemiş olması kanun koyucunun yokluk ve butlan hallerini nazarı itibara almamış olduğu anlamına gelmemektedir. Aksi takdirde bir genel kurulda alınmış kararın sonucunda hakkı ihlal edilen diğer şahıslar, bu karara karşı dava yoluyla talepte bulunma imkânından yoksun bırakılmış olacaktır. Çünkü iptal davasını açma hakkı Türk Ticaret Kanunu'nun 381. maddesi gereğince, yalnız pay sahipleri, yönetim kurulu ve belirli şartların gerektirdiği durumlarda da yönetim kurulu üyeleri ile denetçilere tanınmıştır. Buna karşılık, bir kararın hükümsüzlüğünü ileri sürmede yalnız anılan şahısların değil, ortaklık alacaklıları ile gelecekteki pay sahiplerinin de hukuki açıdan korunmaya değer menfaatleri bulunabilir. Sadece iptal müeyyidesinin kabulü durumunda söz konusu şahısların korunmaya değer haklı çıkarları korunmasız kalmaya mahkûm olacaktır.⁶⁴

Ayrıca yok hükmündeki genel kurul kararlarına mahkeme kararı ile iptal edilinceye kadar geçerlilik atfetmek, emredici hukuk kurallarına uyulması ve bir hakkın ancak hukuk kurallarına uygun olarak kazanılabileceği ilkesine aykırı olacağı gibi hukuk düzeninin şahıslar tarafından açıkça çiğnenmesine yol açacaktır. Bu durum ise şahısları, kanunsuz da olsa yapalım nasıl olsa iptal edilinceye kadar geçerli olacaktır düşüncesine sevk edecektir.⁶⁵

⁶³ **Moroğlu, E.** s. 22; **HİRŞ, E.:** "Ticaret Hukuku Dersleri", III Bası, İstanbul 1948, s. 298; Arslanlı ise, HİRŞ'in bu görüşünü eleştirerek, "batıl evlenmelerdeki menfaatler durumu ile, anonim ortaklıklardaki menfaatler durumunun aynı olmadığını belirtmektedir. Arslanlı'ya göre, bunların birisinde "ferdin şahsi münasebetleri, şahsiyet hakları, diğerinde ise maddi menfaatler söz konusudur. Maddi menfaatlerin söz konusu olduğu sahada içerik açısından kanunun emredici hükümlerine, adaba aykırı kararları iptal tarihine geçerli saymak kamu düzenine aykırıdır. Olsa olsa batıl kararlar için bir tespit davasına ihtiyaç duyulabilir." **Arslanlı, H.:** "Anonim Şirketler", c.II – III, İstanbul 1960, s. 68.

⁶⁴ **Moroğlu, E.** s. 23.

⁶⁵ **Pulaşlı, H.** s. 351.

Genel kurul kararlarının yokluk ve butlan ile sakat olması halleri Yargıtay içtihatlarında da kabul görmektedir. Ancak, Yargıtay bir içtihadında hatalı olarak, eğer davacı hükümsüzlüğün tespiti talebi yerine mahkemeden söz konusu kararın iptali talebinde bulunursa, mahkemenin davacının talebine göre karar vermesi gerektiğini belirtmiştir. Ancak, bu hususta Yargıtay hatalıdır, zira iptali kabil kararlar mahkeme kararıyla iptal edilinceye kadar geçerliliğini muhafaza ederler ve sağlıklı bir genel kurul kararı gibi hüküm ve sonuç doğururlar.

Yoklukla malul kararlar ise başlangıçtan itibaren hukuki açıdan yok hükmünde oldukları için, yok hükmünde bir karar hakkında mahkemenin iptal kararı vermesi hukuki olarak düşünülemez. Ayrıca batıl işlem ve kararları hâkimin re' sen dikkate alması gerekirken, iptal edilebilir bir karar ise ancak ilgililerce mahkemede dava açılarak ileri sürülebilir. Bu durumda da hâkim önüne gelen olayda kararın batıl ya da yok hükmünde bir karar olup olmadığını re' sen dikkate alarak, kararını buna göre vermek durumundadır.⁶⁶

III. Butlan Kavramı ve Yaptırımının Hukuki Sonuçları

A. Butlan Kavramı

Butlanla ilgili özel hüküm, Borçlar Kanunu'nun 19 – 20 maddelerinde yer almaktadır. Bunun sonucunda da bir genel kurul kararı, şekil ve usul açısından geçerli olmakla birlikte konusu itibariyle Borçlar Kanunu'nun 19 ve 20. maddeleri kapsamına giriyorsa batıl olarak addedilecektir.⁶⁷ Çünkü söz konusu hükümlere aykırı bir kararın geçersiz olması hali iptal davasının açılmasına bağlı kalmaz.

⁶⁶ Yargıtay 11. HD. 24.09.1994 E.5419/K.5826 (YKD, Ocak, 1994, s. 74 – 75).

⁶⁷ Genel kurul kararlarının hangi hallerde butlan ile **Sakat** olacağı mevcut Türk Ticaret Kanununda düzenlenmemiş olmamasına karşın, yeni düzenlenmekte olan Türk Ticaret Kanunu tasarısında, genel kurul kararlarının hangi durumlarda butlan ile **Sakat** olacağı, söz konusu tasarının 447.md. sinde Butlan başlığı altında:

Genel kurulun, özellikle;

- a) Paysahibinin genel kurula katılma, en az oy, dava ve kanunen vazgeçilemez nitelikte haklarını sınırlandıran veya ortadan kaldıran,
- b) Paysahibinin bilgi alma, inceleme ve denetim haklarını, kanunen izin verilen ölçü dışında sınırlandıran ve
- c) Anonim şirketin temel yapısını bozan veya sermayenin korunması hükümlerine aykırı olan kararları bâtıldır; şeklinde ifadesini bulmuştur. Böylelikle de genel kurul kararlarının hani hallerde butlan ile **Sakat** kabul edileceği somut bir şekilde kendi tarifini bulmuş ve doktrinde yıllar süren tartışmalarda dikkate alınarak bu karmaşaya son verilmek amaçlanmıştır.

Böyle bir karara karşı, Türk Ticaret Kanunu'nun 381. maddesinde öngörülen 3 aylık süreye bağlı olmaksızın butlanın tespiti davası açılacaktır.⁶⁸

Butlan, bir hukuki işlemin yokluktan sonra karşılaşılabileceği en ağır müeyyidedir. Butlan durumunda hukuki işlem kesin olarak geçersiz sayılmaktadır. Başka bir ifadeyle hukuki işlem yapıldığı andan itibaren hüküm ve sonuçlarını hiç kimseye karşı doğurmaz yani batıl olarak addedilecektir. Bu geçersizlik hali için “mutlak butlan” tabiri kullanılmaktadır.

Yukarıda da ifade ettiğimiz yokluk durumundan farklı olarak hukuki işlem doğmuştur. Fakat söz konusu hukuki işlemde istenilen sonucun elde edilmesi olanağı bulunmamaktadır. Gerçekleştirilmek istenilen hukuki işlemin kanuna, ahlaka ve adaba, emredici hukuk kurallarına aykırı olması yahut konusu itibariyle başlangıçtan imkânsız olması gibi durumlarda hukuki işlem butlanla sakat bir hukuki işlem sayılmaktadır.⁶⁹

Hukuki işlemdeki sakatlık tümünü kapsayabileceği gibi bir kısmının sakat olması da söz konusu olabilir. Bu durumda birinci halde yani hukuki işlemin tümüyle geçersiz olduğu durumlarda “ mutlak butlandan”, sadece bir kısmının geçersiz olması durumunda ise “kısmi butlandan” söz edilir.

B. Kısmi Butlan

Bir aktin ihtiva ettiği hükümlerin bir kısmı geçersiz olurken diğer kısmı da geçerliliğini muhafaza edebilir. Borçlar Kanunu'nun md. 20/ II ye göre, eğer akdin sakat kısmı olmadan da taraflar söz konusu hukuki işlemi gerçekleştirme yönünde iradelerini ortaya koyuyorlarsa bu durumda akit kısmi butlanla sakat addedilecektir. Başka bir ifadeyle, butlan sebebi akdin yalnız bir bölümünü batıl kılıyor, buna karşılık diğer bölümleri geçerliliğini koruyorsa, kısmi butlan söz konusu olur. Kısmi

⁶⁸ Poroy'a göre: “Kanuna aykırılıktan”, “yokluk ve butlan halleri” dışındaki hükümlere aykırılık”ı anlamak gerektiğini, başka deyimle “batıl” ve “iptal edilebilir” kararlar arasındaki sınırın, “o kararın emredici ve yorumlayıcı bir kanun hükmüne aykırı olması” ile çizilmediğini, “batıl kararlar sınırlı olarak tespit edildikten sonra, bunlar dışında kalanların iptal edilebilirlik grubuna girdiğini beyan etmektedir.” **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, s. 416.

⁶⁹ **Ayan, M.** s. 120.

butlanın söz konusu olabilmesi için tarafların farazi iradesinin bu yolda olmasına bağlıdır. Buna karşılık taraflar sakat kısımlar olmaksızın sözleşmeyi yapmayacak ise akdin tümü batıldır. Buradan da anlaşılacağı üzere Borçlar Kanunu tarafların farazi iradesine önem vermiş bulunmaktadır.⁷⁰

Kısmi butlanın söz konusu olabilmesi için ayrıca objektif ve sübjektif olmak üzere iki şartın gerçekleşmesi gerekir.

1. Objektif Şart

Objektif şart, akdin bazı bölümlerinin hukuka veya ahlaka aykırı olması ya da imkânsız olmasıdır. Burada “bazı bölümlerden” anlaşılması gereken nedir ya da bu nasıl tespit edilir? Bu soruya cevap verebilmek için akdin bölünebilir ya da bölünemez nitelikte olduğuna bakmak gerekir. Eğer akit, bölünemez nitelikte ise tüm kısımları ile bir bütün teşkil ettiği için kısmi butlanın uygulanması olanağı bulunmamaktadır. Akit bir bütün olarak ya vardır ya da yoktur. Çünkü akit bölümlere ayrıldığı takdirde geriye kalan bağımsız bölümler tek başlarına bağımsız bir hukuki işlem niteliğini haiz olmazlar. Bunun aksine bölünebilir edimlerde akdin bir bölümünün geçerli, diğer kısmının da batıl olarak kabul edilmesi mümkündür. Başka bir ifadeyle bu tür muamelelerde batıl kabul edilen hususlardan geriye kalan kısımlar, bağımsız bir hukuki muamele olarak işlevi haizdirler.

2. Sübjektif Şart

Kısmi butlanın sübjektif şartı ise taraf iradesidir. Bu irade gerçek irade olabileceği gibi farazi irade de olabilir. Eğer taraflar akdi yaptıkları esnada sözleşmenin bazı bölümlerinin batıl olduğunu baştan biliyorlar veya en azından

⁷⁰ B.K. 20/II özel bir koruma fonksiyonuna sahiptir. Federal mahkemeye göre bu hüküm, sadece akdin kısmi butlanı halinde bundan zarar görecektir tarafı koruma amacını gütmekte ve bu nedenle zarara maruz kalacak taraf akde değişik muhtevasıyla bağlanmak, onu bu şekliyle muhafaza etmek istiyorsa, tam butlanla karar verilmesini yasaklamaktadır. Bu itibarla, borç ilişkisinde yükümlü olan taraf, akdin tam veya kısmi butlanı hakkında karar vermek zorundadır. **Eren, F.** s. 409 vd.

bunun geçerliliğinden şüphe ediyorlar ise gerçek irade söz konusu olacaktır. Bu durumda zaten Borçlar Kanunu'nun 20 maddesinin ikinci fıkrasının uygulanması söz konusu olmayacaktır. Buna karşılık taraflar önceden ve bilerek akdin batıl kısmını arzu etmemişler ve akdi yalnız diğer kısımlar üzerinden kurmak istemişler ise akit yalnız bu kısımlarla kurulmuş olur. Ancak, burada dikkat edilmesi gereken, diğer kısımlar bu haliyle bir akit niteliğini taşımaktadır. Başka bir deyişle, tarafların farazi iradesi buna elverişli olduğu zaman söz konusu olacaktır. Bunun sonucunda da kısmi butlanın kabul edilebilmesi için tarafların farazi iradelerinin bu yolda olması, yani tarafların iradelerinin söz konusu kısım olmadan da akdin yapılacağı merkezinde olması gerekir. Bu durumda tarafların iradesinin objektif değerlendirmelere göre araştırılıp bulunması gerekir.⁷¹

Sonuç olarak Borçlar Kanunu'nun 20. maddesinin ikinci fıkrası emredici değil, düzenleyici bir hüküm olması hasebiyle taraflar, aralarında yapacakları butlan anlaşmasında, akdin bir kısmı batıl olması halinde tamamının batıl sayılmasını yahut da yalnız o kısmın batıl sayılıp diğer kısımların geçerli olmasını kararlaştırabilecekleri gibi batıl kısmın, yedek bir kısımla değiştirilerek akdin geçerli tutulmasını da öngörebilirler. Böyle bir anlaşmanın söz konusu olmadığı durumlarda ise Borçlar Kanunu'nun 20. maddesinin ikinci fıkrası uygulanır ve bunun sonucunda da akdin ya sadece sakat olan kısmı ya da tümü batıl olarak kabul edilir. Bu durumun ise yukarıda izahını yapmaya çalıştığımız objektif ve sübjektif şartlar çerçevesinde değerlendirilerek karara bağlanması gerekir. Bir zararın söz konusu olması durumunda ise, kusurlu tarafın zarar görenin zararlarını tazmini etmesi gerekmektedir.⁷²

Buraya kadar açıkladığımız hususlar ışığında genel kurul kararlarının kısmi butlana tabi olabilmesinin ana şartı, genel kurulun iradesine göre bir bütün teşkil eden ve kısımları arasında bir “ iç bağlantı” bulunan kararın meydana getirdiği

⁷¹ Kısmi butlanı, akdin bir bölümünün ortadan kalkmasından zarar görecektir taraf ileri sürebilmeli, diğer tarafa böyle bir imkân tanınmamalıdır. Federal Mahkeme de yeni bir kararında bu görüşü isabetli bir şekilde hükme bağlamıştır. Yüksek Mahkeme'ye göre, kısmi butlandan zarar görecektir taraf akdin diğer kısımlarının muhafaza edilmesinde ısrar ederse, hâkim hiçbir şekilde tam butlana hükmedemez. İspat yükü akdin tamamının butlanını iddia eden tarafa düşer. Davacı, butlanı bilseleleri tarafların akdi hiç yapmayacaklarını ispat zorundadır. **Eren, F.** s. 414 vd.

⁷² **Eren, F.** s. 415 vd.

hukuki sonuçların bölünebilir nitelikte olması gereklidir. Bu hususun ise karar metninden ve amacından yararlanarak saptanması gerekir.⁷³

C. Mutlak Butlan

Borçlar Kanunu'nun 20. maddesinin birinci fıkrasına göre, konusu itibariyle imkânsız veya hukuka ya da ahlaka aykırı akitler batıldır. Bu itibarla da batıl hukuki işlemler başlangıçtan itibaren kendilerinden beklenen hukuki sonucu doğurmayan ve sonradan da geçerli hale getirilemeyen işlemlerdir.⁷⁴ Ayrıca akdin fiil ehliyetinden yoksun bir kişi tarafından yapılmış olması, hukuki işlemin muvazaalı olması, geçerlilik şartı olarak “şekil” aranan hallerde “şekil” şartına uyulmamış olması, hukuki işlemin konusu emredici kurallara, kamu düzenine, şahsiyet haklarına ve ahlaka aykırı olması, son olarak da söz konusu işlemin gerçekleşmesi başlangıçtan itibaren imkânsız olması hallerinde, yapılması istenilen hukuki işlem batıl doğmuş olacak, dolayısıyla sözleşmeden elde edilmek istenilen hukuki menfaatte temin edilemeyecektir.⁷⁵

Kanun koyucu hukuki işlemler için butlan müeyyidesini kamu yararını gözetme amacıyla düzenlemiştir. Batıl olan akit ile hukuki durum ya da menfaatine hanel gelmiş olan üçüncü kişiler de butlanı ileri sürülebileceklerdir. Butlan herkese karşı ileri sürülebildiğinden ötürü de bu butlana “mutlak butlan” denilmektedir.⁷⁶

D. Butlanla Sakat Olan İşleme Uygulanacak Hukuki Yaptırım

Butlanla sakat olarak doğan hukuki işlem başlangıçtan itibaren hiç kimseye karşı hüküm ifade etmeyeceğinden tarafların iradesi ile daha sonra geçerli hale getirilemez, sakat işleme bağlı herhangi bir ifa talebinde bulunulamaz. Butlanla sakat bir işlemde zarar görmüş olan herkes süre sınırlandırılmasına tabi olmaksızın

⁷³ **Moroğlu, E.** s. 143.

⁷⁴ **Reisoğlu, S.** s. 108.

⁷⁵ **Reisoğlu, S.** s. 109.

⁷⁶ **Eren, F.** s. 406.

butlanı ileri sürebilir, hâkim de olayın özelliklerinden anlaşılacak koşullarla re'sen dikkate alır.⁷⁷

Butlan hukuki işlemin geçersizliğini başlangıçtan itibaren kendiliğinden doğurduğu için ayrıca hukuki işlemin butlanını dava etmeye de gerek yoktur. Çünkü batıl olan hukuki işlem başlangıçtan itibaren hiçbir hukuki sonuç doğurmayacaktır. Ancak, ilgili taraf isterse batıl olan bir hukuki sözleşmenin butlanının tespitini dava edebilir⁷⁸. Başka bir ifadeyle, butlanın tespitine ilişkin hüküm, iptal (fesih) hükmü gibi kurucu olmayıp açıklayıcı nitelikte bir hükümdür.⁷⁹

Batıl olan sözleşmeden dolayı edim yükümlülüğü doğmayacağı için de karşı taraf edim talebinde bulunursa borçlu, ona karşı butlanı dermeyan edebilecektir. Butlanı ileri sürmek, hukuki niteliği itibariyle bir def'i değil, itirazdır. Batıl akde dayanarak edimde bulunan kişi, bu edim geçerli bir hukuki işleme dayanmadığı için yerine göre ya mülkiyet (istihkak) davası veya sebepsiz zenginleşme davasıyla verdiği geri talep etme hakkını haizdir.⁸⁰

Anonim ortaklık genel kurul kararlarının butlanının tespit davasına konu olabilmesi için bu davanın açılmasında davacının kararın batıl olup olmadığının tespitinde bir menfaatinin bulunması gereklidir. Tespit davasını açan davacı pay sahibi ise bu durumda başka bir araştırmaya ihtiyaç duyulmaksızın davanın kabul edilmesi gerekir. Çünkü genel kurulda alınan her karar, ortaklığın ilişkilerini etkilediği gibi pay sahiplerinin çıkarlarını da etkileyecektir. Pay sahibinin özel bir çıkarının olup olmadığına bakılmaksızın iptal davası açması hakkı bulunduğu gibi aynı şekilde butlanın tespitine ilişkin davayı açma hakkının da olduğu da kabul edilmelidir. Ayrıca, kararın uygulanmasından dolayı sorumluluğu doğacak olan

⁷⁷ **Moroğlu, E.** s. 22.

⁷⁸ Hukuk Muhakemeleri Usulü Kanunumuzda tespit davasını düzenleyen genel hükümler yoktur. Fakat gerek doktrin, gerekse Temyiz Mahkemesi içtihatları ile Hukuk Muhakemeleri Usulü Kanununun sistemi itibariyle bu davanın kabulüne mani teşkil etmediği, daha teknik bir ifadeyle kanun koyucunun bu konudaki susuşunun bilinçli olmayıp bilakis Kanunda doldurulması gereken bir boşluğun bulunduğu genle olarak kabul edilmiştir. Binaenaleyh, bir genel kurul kararının batıl olduğunu (müspet tespit davası) veya olmadığını (menfi tespit davası) tespiti isteminde bulunulması ve şartları mevcut ide işbu istemin dinlenilmesi hususunda hukuki bir engel bulunmamaktadır. **Moroğlu, E.** s. 145.

⁷⁹ **Moroğlu, E.** s. 145.

⁸⁰ **Eren, F.** s. 407.

yönetim kurulu üyeleri ile denetim kurulu üyelerinin de uygulayacakları kararın butlanını tespiti davasını açma haklarının olduğu kabul edilmektedir.⁸¹

Genel kurul kararının iptaline dair davada davalı taraf anonim ortaklıktır. Davada yetkili mahkeme, ortaklığın merkezinin bulunduğu yer mahkemesidir (HUMK md. 9). Ortaklığın temsilinde ise iptal davasında geçerli olan hususlar takip edilecektir. Dava müddeabihin değerine göre sulh mahkemesi veya asliye mahkemesidir (TTK md. 5/1 ve HUMK md. 8).⁸²

Türk Ticaret Kanunu'nun 1460. maddesi gereğince “ *ticaret şirketlerinde ortakların şirketle olan münasebetlerinden doğan davalarda... basit muhakeme usulü tatbik olunacağı* “ belirtilmektedir. Bundan dolayı da pay sahipleri ve organ sıfatıyla yönetim kurulu üyeleri ile denetçiler tarafından açılacak tespit davalarında uygulanacak muhakeme usulü, basit muhakeme usulüdür. Ancak, Türk Ticaret Kanunu'nun 1460. maddesinin metni ve ruhu itibariyle üçüncü şahısların açacakları tespit davalarına uygulanmaya engeldir. Bu itibarla da üçüncü şahısların açacakları tespit davaları normal muhakeme usulüne tabi olacaktır.⁸³

IV. İptal Edilebilirlik

Yokluk ve butlan halleri dışında kalan sakatlık hallerinde anonim ortaklık genel kurul kararları iptal edilebilirlik müeyyidesine tabidir. Türk Ticaret

⁸¹ Buna karşılık üçüncü kişilerin kararın batıl olup olmadığının tespitine dair açmış oldukları davanın dinlenebilmesinde menfaatlerinin olup olmadığının araştırılması gerekir. Hâkim, davanın açılması anından hükmün kesinleşmesine kadar geçen süre içerisinde mevcut olması gereken dava şartlarının mevcut bulunup bulunmadığını yargılamanın her aşamasında re'sen araştırmakla yükümlüdür. Yargıtay HGK. 7.11.1962 gün ve 62/98-58 sayılı kararında “ ... Eda davasının açılabilmesi hallerde... tespit davası için aranan hukuk menfaat yok sayılır...” demek suretiyle eda davası açılması mümkün buluna hallerde tespit davasının dinlenemeyeceğini kabul etmiş bulunmaktadır. Dolayısıyla, üçüncü kişilerin tespit davası ile istediklerini eda davası ile tamamen elde edebildikleri durumlarda tespit talepleri, hukuki menfaatin bulunmaması nedeniyle mahkemece reddedilmesi gerekir. **Moroğlu, E.** s. 146 v.d.

⁸² Moroğlu'na göre: “ortaklığın merkezinin bulunduğu yerde asliye ticaret mahkemesi varsa tespit davasının bu asliye mahkemesine açılması gerekir (TTK md. 4 ve md. 52). Ancak, asliye hukuk ve asliye ticaret mahkemeleri arasında görev ayrımı teknik anlamda bir görev ayrımı olmayıp, bir iş bölümüdür ve sadece iptidai itiraz konusudur. Bu mahkeme davaya bakmaya mecburdur. Ancak, davanın niteliğine göre uygulanması gerekli usul ve kanun hükümlerini uygular” (TTK md. 5/3). **Moroğlu, E.** s. 147.

⁸³ **Moroğlu, E.** s. 147 vd.

Kanunu'nun 381. maddesi genel kurulda alınmış kararların hangi hallerde iptal edilebileceğini detaylı bir şekilde düzenlemiştir.

Söz konusu maddeye göre : “ *kanun veya şirket ana sözleşmesi hükümlerine ve özellikle afakî iyi niyet kaidelerine aykırı olan genel kurul kararlarının aleyhine, tarihlerinden itibaren üç ay içerisinde şirket merkezinin bulunduğu yer mahkemesinde iptal davası açılabilir*” .

Bu anlamda iptal edilebilirlik, genel kurul sonucunda karar biçiminde ortaya çıkacak iradenin kanuna, şirket ana sözleşmesine ve iyi niyet kurallarına aykırı olarak gerçekleşmesi ve belirttiğimiz bu hususlara ait sınırların çiğnenmesi durumudur. Buna bağlı olarak da başlangıçtan sakat doğmuş bu türden kararların iptal davası yoluyla yaptırma tabi tutulmasıdır⁸⁴ .

Madde metninden de anlaşılacağı üzere genel kurulda alınmış bir karar şekil ve özü bakımından sakat bile olsa, mahkeme kararıyla iptaline hükmedilinceye kadar geçerli bir karar olarak kabul edilecektir. Süresinde ve usulüne uygun olarak açılmış bir iptal davası kesin hüküm ile sonuçlanır ise mahkemenin bu kararı geçmişe etkili olarak hüküm ifade edecektir⁸⁵ .

İptale tabi bir kararın alınmasından itibaren üç ay içerisinde dava açılmaz yahut açılan iptal davası mahkeme tarafından kesin bir hükümle reddedilirse bu durumda artık söz konusu karar geçerli bir karar gibi hüküm ve sonuçlarını doğuracaktır. Artık bu kararın geçersiz olduğu savının ileri sürülme olanağı ortadan kalkacaktır.⁸⁶

İptal talebi, bu talepte bulunması gerekenlerin özel şahsi çıkarlarına hizmet ettiğinden dolayı, iptal talebi hakkının doğmasından sonra bu haklarından feragat

⁸⁴ **Saka, Z.** s. 239.

⁸⁵ İsviçre Hukuku açısından **Bürgi**, 706 N. 71; **Peyer**, s. 8; **Strub**, s. 9; **Moroğlu**, s. 20 (**Naklen**).

⁸⁶ İsviçre Hukuku açısından **Peyer**, s.8; **Schucany**, 706 N.5; **Strub**, s. 9; **Moroğlu**, s. 20 (**Naklen**).

edebilirler. Sonuç olarak iptal edilebilir bir karar sınırlı süreye tabi, infisahı şarta bağlı geçerli bir hukuki muameledir.⁸⁷

V.Askıda Hükümsüzlük

Askıda hükümsüzlük durumunda hukuki işlemin temel unsurları tamam olmakla birlikte, kurucu unsurlarından bir veya birkaçında eksiklik söz konusudur.⁸⁸ Başka bir ifadeyle, askıda hükümsüz durumda olan işlem, kurucu unsurlarındaki eksikliklerin tamamlanmasıyla artık geçerli bir hukuki işlem hüviyetini haiz olur.

Bu anlamda aslında hukuken geçerli olan bir genel kurul kararının tam anlamıyla geçerlilik arz edebilmesi için bir takım şartların gerçekleşmesi gerekmektedir. Örneğin; genel kurulda alınan bir kararın hüküm ifade edebilmesi için bir kısım pay sahiplerinin onayının arandığı yahut alınan kararın ticaret siciline tescil edilmesi şart koşulduğu durumlarda askıda hükümsüzlük söz konusudur⁸⁹

⁸⁷ Strub, s. 9; Peyer, s. 8; Frei, s. 31; Herold, s. 96 – 97; Moroğlu, E. s. 20 (Naklen).

⁸⁸ Saka, Z. s. 226.

⁸⁹ Moroğlu, E. s. 29.

İKİNCİ BÖLÜM

GENEL KURUL KARARLARININ PRENSİPLERİ VE İPTAL NEDENLERİ

§ 3. GENEL KURUL KARARLARININ PRENSİPLERİ

I. Genel Olarak

Genel kurul yetkilerini, yapacağı olağan ve olağanüstü toplantılarda alacağı kararlarda iradesini açıklamak suretiyle kullanır. Genel kurulda karar, toplantıya katılan payların temsil ettikleri oyların gerekli karar yetersayısını oluşturacak oranda, karar yönünde açıklanması ile oluşur. Bunun doğal sonucu olarak da anonim ortaklık genel kurulda karar yetersayısını sağlayacak çoğunluğunu elde eden bir kısım pay sahipleri, genel kurulun alacağı kararlara ve bu kararları uygulayacak olan anonim ortaklık organlarını da seçmek suretiyle ortaklığın yönetiminde, temsil ve denetiminde söz sahibi olur.⁹⁰

Bir anonim ortaklık pay sahipleri, genel kurulun kanun ve ortaklık ana sözleşmesi yetkileri çerçevesinde bütün pay sahiplerini bağlayıcı nitelikte kararlar alabilirler (TTK. md. 379).

Bununla birlikte karar hakkında olumlu oy kullanan pay sahipleri ile karara muhalif kalan pay sahiplerinin menfaatlerinin çatışması durumunda genel kurul kararlarının geçerliliği tartışma ve dava konusu olabilmektedir⁹¹.

Başka bir ifadeyle genel kurulda alınan kararlar, toplantıya katılmayan yahut da toplantıya katılıp da muhalif oy kullanan pay sahipleri için de bağlayıcı nitelik taşımaktadır⁹². Ancak, bu durumda genel kurulda oyçokluğunu elinde bulunduran pay sahiplerinin istedikleri kararları alabileceklerine dair bir kanaat oluşturulmamalıdır. Zira kanun koyucu, Türk Ticaret Kanunu'nun 381.maddesi

⁹⁰ **İmregün, O.** "Anonim Ortaklıklarda Genel Kurul Kararlarına Karşı Pay Sahiplerinin İptal Davası Açma Hakkı", Prof. Dr. Hayri Domaniç'e Armağan, İstanbul 1995, s. 232.

⁹¹ **Belgesay, M. R.** "Anonim Şirketlerde Kararın İhtiyata Alınması ve Hakkın Suiistimali", Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, Cilt 1, Sayı- 4, Haziran- 1962, s. 555.

⁹² **Ansay, T.:** "Anonim Şirketler Hukuku Dersleri", Ankara 1975, s. 177.

hükmü gereğince belirtilen koşulların varlığı halinde, genel kurul kararlarına karşı iptal davası açma hakkını tanımıştır.

II. Anonim Şirketlerde Çoğunluk Prensibi

A.Çoğunluk Prensibinin Açıklaması

Anonim ortaklıklar bünye ve mahiyetleri itibariyle çoğunluk sistemine göre yöneltilen ortaklık türüdür. Ortaklığın yönetimi ve idaresi, prensip olarak genel kurulda alınacak kararlara ve bu kararlar çerçevesinde hareket edecek ve yine de genel kurul tarafından seçilmiş yönetim kuruluna aittir. Buradan da anlaşılacağı üzere genel kurulda çoğunluğu elde eden, ortaklığın yönetimini de elde etmiştir demektir. Bazen anonim ortaklık genel kurulunda bir kararın oy birliği ile alınması da söz konusu olabilecektir.

Ancak, her karar hakkında oybirliği şartını aramak, ortaklığı içinden çıkılması imkânsız bir karışıklık ortamına sürüklemek olacaktır. Bundan dolayıdır ki genel kurulda bir kararın alınabilmesi için kanun koyucu tarafından çoğunluk prensibini kabul edilmiştir. Bütün pay sahiplerinin ittifakı ise belirli sınırlı hallerde istisnai olarak kabul edilmiştir⁹³.

B. Çoğunluk Prensibinin Oluşturduğu Sakıncalar

Çoğunluk yönteminin söz konusu olduğu durumlarda akıldan çıkartılmaması gereken en önemli husus şudur; çoğunluk, topluluğu, topluluğun menfaatlerini göz önünde bulundurarak yönetecektir. Kendi menfaat ve şahsi çıkarlarına göre değil⁹⁴.

Ancak, özellikle günümüz koşullarında anonim ortaklık çoğunluğun yukarıda tanımını yapmaya çalıştığımız çoğunluk prensibine uygun olarak davrandığını söylemek aşırı iyimserlik olacaktır. Ne yazık ki anonim ortaklık ve diğer ortaklık

⁹³ **İmregün, O.:** “Anonim Şirketlerde Münferit Pay Sahibinin Umumi Heyet Kararları Aleyhine İptal Davası Açma Hakkı”, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, Cilt 1, Sayı- 2, Mayıs – 1961, s. 149.

⁹⁴ **İmregün, O.** s. 150.

türlerinde çoğunluğun, dolayısıyla şirket yönetim ve denetimini elinde bulunduran toplulukların bir şekilde kendi menfaat ve çıkarları doğrultusunda hareket ettikleri üzüntüyle gözlenebilmektedir.⁹⁵

Çoğunluğun kendi menfaatlerini topluluk menfaatlerine tercih etme olasılığı anonim ortaklıklarda özellikle önem arz etmektedir. Çünkü anonim ortaklıklarda pay sahiplerini birbirine bağlayan yegâne bağ maddi menfaattir. Dolayısıyla ortaklık içerisinde çoğunluk gücünü elinde bulunduran tarafın geriye kalan pay sahiplerinin çıkarlarını ihlal etmeleri kuvvetle muhtemeldir.⁹⁶

Anonim ortaklıklar modern çağımızdaki işleyişi itibariyle, sermayesinin geniş bir hissedar tabakasına yayılması söz konusu olmaktadır. Bunun sonucunda da anonim ortaklığın hisse senetlerinin tüm memleket çapında ve piyasalarda yayılmış durumdadır. Bunun doğal sonucu olarak da bu hisse senedi sahiplerinin ekseri çoğunluğu genel kurul toplantılarına katılma durumundan hukuki açıdan olmasa bile fiili olarak mahrumdurlar. Bu hisse senedi sahibi şahıslarda genel itibariyle kendi kazanımlarını kıymetlendirmek amacıyla pay sahibi olmuş kimselerdir. Dolayısıyla bu kişilerin menfaati her açıdan korunmayı gerektirir. Bunun sonucunda da endüstrinin ve anonim ortaklık türünün gelişmiş olduğu ülkelerde gerek kanun gerekse doktrin ve mahkeme içtihatları bu meseleyi ayrıntılı olarak ele almış ve ortaya geniş ve zengin bir literatür ve yaygın bir içtihat külliyatı çıkmıştır.⁹⁷

Ancak, burada azınlığın menfaatini himaye edelim derken çok ihtiyatlı davranılması önemle icap etmektedir. Aksi takdirde ortaklık idaresini ve faaliyet imkânlarının baltalanması, çoğunluğun da en az azılığın olduğu kadar meşru haklarının ihlali söz konusu olabilecektir. Dolayısıyla bu meselenin çözümünde her iki tarafında menfaatlerinin gözetilerek, idare ile sermaye arasında bir dengenin kurulması gerekmektedir.⁹⁸

⁹⁵ **İmregün, O.** s. 150.

⁹⁶ **Bergiyer, Jean,** L'Abus de Majorite dans les Societe Anonymes, Vevey, 1933, s. 17 vd.

(**İmregün'den naklen,** s. 150).

⁹⁷ **İmregün, O.** s. 151.

⁹⁸ **Arslanlı, H.,** s. 5; Cayphas. Jean. **De Abus de Majorite dans les Societe Anonymes, Revue Pratique du Notariat Belge,** 1936, s. 389/399 (**İmregün'den Naklen,** s. 151).

§ 4. GENEL KURUL KARARLARININ İPTALİ

I. Genel Olarak

Yukarıda iptal edilebilirliğin kavramı genel olarak verildiği üzere, bir hukuki işlem sakatlık ve eksikliklere rağmen baştan itibaren geçersiz olmayıp tarafların iradesi yönünde sonuçlar doğuruyorsa nisbi butlandan söz edilir. Bu halde hukuki işlemin ortadan kaldırılması için ilgililerin nisbi butlanı ileri sürmesi gerekecektir, bu konudaki hâkim kararına kadar sonuç doğuracak ancak baştan itibaren geçerli olacak şekilde ortadan kalkacaktır. İşte yokluk ve butlan halleri dışında kalan sakatlık hallerinde anonim ortaklık genel kurul kararları iptal edilebilirlik müeyyidesine tabidir. Aşağıda buna ilişkin açıklamalarda bulunulacaktır.

II. İptal Edilebilirliğin Maddi Hukuka İlişkin Koşulları

Türk Ticaret Kanunu'nun 381. maddesi “*Aşağıda yazılı kimseler, kanun veya esas mukavele hükümlerine ve bilhassa afakî iyi niyet esaslarına aykırı olan umumi heyet kararları aleyhine, tarihlerinden itibaren üç ay içinde şirket merkezinin bulunduğu yerdeki mahkemeye müracaatla iptal davası açabilirler*” hükmünü ihtiva etmektedir. Madde hükmünden de anlaşılacağı üzere, anonim ortaklık genel kurul kararlarına karşı ilgi kişiler, süresi içinde iptal davası açabilirler.

Genel kurul kararları hukuki muamele niteliğini haiz olduğu için sakatlık söz konusu olduğu durumlarda iptali istenebilir. Pay sahipleri için sakat olan genel kurul kararları için iptal davası açma hakkı, kanun tarafından tanınan hak olduğu için bu hakkın hiçbir şekilde kısıtlanması söz konusu olamayacaktır.⁹⁹

Yargıtay genel kurulu da 20.04.1965 yılında verdiği bir kararda “*Statüsünde genel kurul kararlarının kesin olduğu yazılı olsa bile, bu kayıt Türk Ticaret Kanunu'nun 381. maddesi ortağa tanınmış olan dava hakkının kullanılmasına mani*

⁹⁹ Çevik, O.: “Anonim Şirketler”, Ankara 2002, s. 234.

teşkil etmeyeceğinden, buna istinaden davanın reddedilmesi doğru değildir” hükmüne varmıştır.¹⁰⁰

Türk Ticaret Kanunu ile ilgili Adalet Encümeni Mazbatasında genel kurul kararlarının iptal edilebilmesine olanak sağlayan Türk Ticaret Kanunu’nun 381. maddesi hakkında şu ifadeler yer verilmektedir; *“Bu maddenin tasarıya konulmasındaki amaç, çoğunluğun yersiz kararlar ile azınlıkta kalan pay sahiplerini ezmesine engel olmaktır. Bu amaca ulaşmak içinde kanunun 1. maddesinde geçen kanuna aykırı unsurun üzerinde durmak ve bunun kapsamına Medeni Kanunu’ nun 2. maddesi kamu düzeni hükümlerinin de girdiğini dikkate almak ve bu şekilde kararın hükümsüz olduğu neticesine ulaşmak mümkün olacaktır. Yine de yalnız akitler hakkında değil, bütün irade beyanları ve akitler hakkında da uygulanması gerekli Borçlar Kanunu’nun 20 maddesi anonim ortaklık umumi heyet kararlarına da uygulanabileceği ve çoğunluğun verdiği icapsız kararlarında (adaba aykırı) sayılabileceği cihetle Borçlar Kanunu’nun 20. maddesi kapsamına girebileceği kabul edilebilir. Böyle önemli bir nokta üzerinde kanunun uygulamasını kolaylaştırmak ve doğabilecek her türlü tereddütleri bertaraf etmek üzere metne (ve bilhassa afakî iyi niyet esaslarına) sözlerinin ilavesi zaruri görülmüştür.*

Esasen, tasarının 373. maddesinin yeni şekliyle hisse senetlerinin on oydan fazla oya hak verdirmeyeceği yollu tehdit o maddeye ait gerektirici sebepte belirtilen saiklerle kaldırılmış olduğundan bu maddenin uygulama sahası büsbütün ehemmiyet kazanmış bulunmaktadır. Nitekim İsviçre ve Alman metinlerinde de kanuna aykırılığın ve amme intizamı hükümlerine aykırı hareketin hususi halleri olan adaba ve ahlaka aykırılık hali ve şirket gayesi gerektirmediği halde imtiyazlı hisse senetlerinin verdiği oy hakkına dayanılarak verilen kararlarla azlığın menfaatlerinin açıkça haleldar edilmesi hali, kanun metinlerinde iptal sebebi olarak açıklanmış ve böylece bu mühim mevzuda tereddütler bertaraf edilmek istenmiştir.”¹⁰¹

Bir anonim ortaklık genel kurulunda kanuna, ortaklık ana sözleşmesine ve de iyi niyet esaslarına aykırı olarak alınmış kararlar, hukuki açıdan sakat kararlar olarak

¹⁰⁰ YTD, 20.04.1965, E. 63/3714, K. 65/1356 (www.kazanci.com.tr).

¹⁰¹ Çevik, O. s. 234 vd. (Naklen).

kabul edilir. Bu sakatlık hallerini de batıl ve iptal edilebilir kararlar olmak üzere iki kısma ayırmak mümkündür.

Batıl kararlar da daha öncede ifade ettiğimiz üzere hukuken var olmayan kararlardır. Kanunun öngördüğü geçerlilik şartlarından yoksun olarak doğmuş kararlar mutlak butlan ile sakat kararlardır. Bu türden kararlar iptal davasının değil, tespit davasına konu olmaktadır. Üç aylık süre bu türden kararlar için uygulanmaz.

İptali kabil kararlar ise iptal davasına konu olan ve ilgili kişilerin başvurusu üzerine mahkemece yürürlükten kaldırılan kararlardır.

III. Genel Kurul Kararlarının Kanun Hükümlerine Aykırılığı

Türk Ticaret Kanunu'nun 381. maddesinde kastedilen kanuna aykırılık yalnız Ticaret Kanunu hükümlerini kapsamaktan öte, yürürlükte bulunan tüm kanun hükümlerine aykırılığı içermektedir. Başka bir ifadeyle, kanuna aykırılık deyiminden kastedilen, şekli ve maddi kanun metinlerine, örf ve adet kurallarına aykırılığı kapsamaktadır.¹⁰²

Öğretide Moroğlu, kanuna aykırılıktan sadece tüzük, yönetmelik, kararname, tebliğ vs. hükümlerin değil tüm objektif hukuk kurallarına aykırılığın anlaşılması gerektiği görüşünü savunmaktadır. Bu itibarla da kanuna aykırılıktan anlaşılması gereken, tüm özel ve kamu hukukuna giren (Anayasa dâhil olmak üzere) bütün kanun hükümlerine aykırılıklardır.¹⁰³

¹⁰² **Domanic H.:** "Anonim Şirketler", İstanbul 1988, s. 641.

¹⁰³ **Moroğlu, E.** s. 181. Ancak, Saka'ya göre:" kanuna aykırılık deyimini, yalnız yasalara aykırılık değil, konuyla ilgili tüm tüzük, yönetmelik, kararnamelere ve hatta hukukun genel ilkelerine, yazılı olmayan hukuk kurallarına ve mahkeme içtihatlarından doğan hukuka aykırılık durumudur. Bu itibarla da hukuka aykırılık, hukuki anlamda geçerli ve kabul edilebilir olmayan, bu nedenden ötürü de iptal yaptırımına bağlanan bir Sakatlık durumudur. Diğer taraftan yasadaki " kanuna aykırılık" nedeninde işaret edilen "kanun", kaynağına bakılmaksızın genel, objektif, soyut ve sürekli olma nitelikleriyle hukuk kuralı olma özelliğini haiz konuyla alakalı tüm düzenlemelerdir. Bu düzenlemeler kapsamına da yasalar ve söz konusu yasaları uygulanmasıyla alakalı tüzük yönetmelikler ve yazılı olan ve olmayan hukuk kuralları yer alır ve dava konusu olaya öncelik ve özellikleri gözetilerek uygulanır." (Saka, Z. s. 241 vd.).

Türk Ticaret Kanunu'nun 381. maddesinde öngörülen kanuna aykırılık hallerinin iptal davasına yol açabilmesi, ihlal edilen hükümlerinin niteliğine ve açılması düşünülen iptal davasından elde edilecek yarara göre değişiklik arz etmektedir. Başka bir deyişle, kanun hükümlerine aykırı kabul edilebilecek bazı durumlar genel kurul kararlarının iptalini değil, sadece ilgili şahısların sorumluluğuna yol açar, iptal davası açma olanağı yoktur. Bazı durumlar da ise kanuna aykırılığın sonucu hem genel kurul toplantılarının hem de genel kurulda alınan kararların hükümsüz sayılmasını gerektirir. Belirttiğimiz bu iki durum dışında kalan bazı bir kısım hükümlerin ihlali ise iptal davası açma olanağını sağlar.¹⁰⁴

A. İhlali Sadece İlgili Kişilerin Sorumluluğunu Gerektiren Haller

İhlali sadece sorumluluğa yol açan ve söz konusu genel kurulda alınan kararların iptalini veya hükümsüzlüğünü gerektirmeyen hallere örnek olarak Türk Ticaret Kanunu'nun 364. maddesinde öngörülen anonim ortaklık olağan genel kurulunun hesap devresi sonundan itibaren üç ay içerisinde toplanmaması; yine Türk Ticaret Kanunu'nun 375. maddesi hükmü gereğince, yönetim kurulunun genel kurul zaptının tutulması konusunda gereken tedbiri almaması ve yine Türk Ticaret Kanunu'nun 360. maddesi gereğince, genel kurul toplantısına katılmak isteyen hamiline yazılı hisse senedi sahipleri ortakların en az bir hafta önceden şirket idaresine müracaat etmeleri gerekir.

Örnek olarak saydığımız bu hususların ihlali durumunda, ilgili genel kurulda alınmış olan kararların iptalini veya hükümsüz addedilmesini gerektirmez. Çünkü bu durumlarda bu kanun hükümlerine aykırılık nedeniyle genel kurul kararının iptal edilmesi veya hükümsüz sayılması ve yeni karar alınması faydasızdır.¹⁰⁵ Örneğin; her hesap devresi sonunda üç ay içerisinde olağan genel kurulun yapılmaması durumunda, sadece bu konuda ihmali bulunan şahısların tazminat sorumluluğu söz konusu olur.¹⁰⁶

¹⁰⁴ **Domaniç H.** s. 641.

¹⁰⁵ **Domaniç H.** s. 642.

¹⁰⁶ **Moroğlu, E.** s. 183.

B. İhlali Genel Kurul Kararının İptalini Gerektiren Haller

İhlal edilmeleri durumunda genel kurul kararının iptalini gerektiren kanun hükümlerine aykırılık halleri, yukarıda ifade etmeye çalıştığımız kanun hükümlerine aykırılık hallerinin dışında kalan durumlarda söz konusu olmaktadır. Örneğin; Türk Ticaret Kanunu'nun 381.maddesi hükmü gereğince, genel kurul esnasında bazı pay sahiplerinin oylarını kullanmasına haksız olarak engel olunması vs. Bu husus üzerinde ileriki bölümümüzde ayrıntılı olarak duracağımız için burada bu kadar açıklamayla yetinmeyi uygun görüyoruz.

IV. Genel Kurul Kararlarının Ana sözleşmeye Aykırılığı

Türk Ticaret Kanunu'nun 381/1. maddesi “...*esas mukavele hükümlerine... aykırı olan...*” genel kurul kararları aleyhine iptal davası açılabileceği hükme bağlanmış bulunmaktadır.

Anonim ortaklık ana sözleşmesi, ortaklığın kuruluş amacı doğrultusunda faaliyetini gerçekleştirebilmesi için şirket tüzel kişiliği ile şirket ortakları arasındaki ilişkilerin hukuki çerçevesini belirleyen hükümleri ihtiva eden akit türüdür. Ortaklık ana sözleşmesi akit olması hususiyeti itibariyle de taraflara bir kısım hak ve sorumluluklar yüklemektedir.

Anonim ortaklıklar çok katımlı bir ortaklık türü olması niteliği gereği olarak, ortaklığın işlevini hukuk normları çerçevesinde detaylı ve düzenli bir şekilde yapılandırmak durumundadır. Çünkü günümüz iktisadi rekabetin bir gereği olarak anonim ortaklıklar çok daha geniş kitlelere açılım yapabilmektedir. Dolayısıyla her anonim ortaklık, tüzel kişilik olarak, kendi ana sözleşmesinde ortaklığın faaliyet alanı, organlarının işlevi, pay sahipleri ve üçüncü şahıslarla olan münasebetleri konusunda daha detaylı ve daha bilgilendirici hükümleri ihtiva etmek durumundadır. Ancak, bunu yaparken de ortaklık ve ortaklar menfaatini de gözetmesi gerekmektedir.

Ana sözleşmede zorunlu ve isteğe bağlı hükümler yer alır. Zorunlu düzenlemelere ilişkin hükümler Türk Ticaret Kanunu ve Sermaye Piyasası Kanunu başta olmak üzere anonim ortaklık türlerine ilişkin yasalarda ifadesini bulmuştur. (TTK. 279. md, 300/2. md; SPK. 12. md, 14/A. md.)¹⁰⁷

Kanunun emredici hükümlerine aykırı olmamak koşuluyla anonim ortaklık ana sözleşmesine isteğe bağlı düzenlemelerinde getirilmesi mümkündür. Bu düzenlemeler: yasaların konuya ilişkin emredici hükümlerini ağırlaştırmak şeklinde ya da tamamlayıcı ve yorumlayıcı hükümlerin tamamen veya kısmen aksini öngören hükümler olabileceği gibi; ihlalleri genel kurul kararlarının iptalini gerektirmeyip sadece sorumluluğu bulunan kişilerin tazmin yükümlülüğünü gerektiren düzenlemelerden ve son olarak da uygulamada çok sık rastlanan kanun hükümlerinin aynen yahut özü itibariyle tekrarından ibaret hükümlerden oluşabilir.¹⁰⁸

Ana sözleşmede yer alan kanun hükmünün sonradan değişmesi, sözleşme hükmü emredici hükümlere aykırı olmaması şartıyla sözleşme hükmü olarak geçerli olmaya devam eder. Emredici kanun hükmünün ağırlaştırılarak ana sözleşme hükmü olarak düzenlenmesi durumunda, bu hükmeye aykırılık, yok veya geçersiz değil, iptal edilebilir olan bir sakatlık türü olacaktır.

Ana sözleşmenin etkisi kendisini içeriğindeki düzenleyici ve yükümlülük getiren hükümleriyle gösterir. Ana sözleşmede yer alan düzenleyici kurallar emredici ve doğrudan etkili olan hükümlerdir. Emredici etkisi itibariyle genel kurul kararları ana sözleşme hükümlerine aykırı olamaz.

Söz konusu hükümlere aykırılık, daha önce de ifade ettiğimiz üzere genel kurul kararlarının iptalini gerektirir. Bunun nedeni de iptal yaptırımıyla ana sözleşmeye aykırı olabilecek ve onun etkisiz kılmaya yönelik her türlü teşebbüsün önüne geçilmeyi amaçlamaktan kaynaklanmaktadır.

¹⁰⁷ Saka, Z. s. 243.

¹⁰⁸ Moroğlu, E. s. 184.

Doğrudan etkili olma hususu ise emredici hükmün sonucudur. Başka bir ifadeyle, anonim ortaklık ilişkilerinde ana sözleşme hükümleri doğrudan uygulama alanı bulmaktadır.

Yükümlülük doğuran hükümler ise ortaklık tüzel kişiliğinin, pay sahipleri ve üçüncü kişilerle olan münasebetlerini düzenleyen, onlar arasında hak ve yükümlülükler meydana getiren kurallardır. Bu türden kurallar ise ancak, ilgili şahısların iradesine bağlı olarak değiştirilebilen, ortadan kaldırılabilen hükümlerdir. Taraflar arasında bu hükümlere uyulmamasından doğabilecek ihtilaflar ise Borçlar Kanunu hükümlerine tabidirler(BK. md. 96 vd)¹⁰⁹.

Anonim ortaklık ana sözleşmesi kanunun emredici hükümlerine aykırı olmamak şartıyla her zaman değiştirilebilir. Kural olarak ana sözleşmenin değiştirilmesine dair kararın sırf mevcut ana sözleşme hükümlerine aykırı veya farklı düzenleme getirmesi başlı başına bir iptal nedeni oluşturmaz.¹¹⁰

V. Genel Kurul Kararlarının Dürüstlük Kurallarına Aykırılığı

A. Genel Olarak Dürüstlük Kuralı Ve TTK 381’de Yer Alan “ Afakî İyi Niyet” Kavramının Açıklanması

Türk Ticaret Kanunu’nun 381. maddesi “... *Afakî iyi niyet esaslarına aykırı olan umumi heyet kararları aleyhine, tarihlerinden itibaren üç ay içinde şirket merkezinin bulunduğu yerdeki mahkemeye müracaatla iptal davası açılabilir*” denilmek suretiyle, anonim ortaklık genel kurulunda alınmış olan bir kararın dürüstlük kurallarına aykırı olması durumunda, söz konusu kararın iptal davasına konu olabileceği hükme bağlanmıştır.

Kanun ve sözleşme hükümleriyle anonim ortaklıklarda çoğunluk ve azınlık çıkarları arasında denge sağlamak amacıyla çeşitli hükümler vazedilmiş olabilir.

¹⁰⁹ Saka, Z. s. 245 vd.

¹¹⁰ Moroğlu, E. s. 185.

Ancak, ne kanun ne de sözleşme hükmüyle çoğunlukla azınlık arasında çıkabilecek tüm ihtilaflara, önceden öngörmek suretiyle tatmin edici bir çözüm getirilmesi mümkün olamamaktadır.

Dolayısıyla anonim ortaklıklarda, görünüşte hukuk kurallarına ve ortaklık ana sözleşmesine uygun olmasına rağmen, azınlıkta kalan pay sahiplerinin haklarını ihlal edebilecek kararların çoğunluk tarafından her zaman alınması mümkün olabilmektedir. Görünüş itibariyle hukuk kurallarına ve ortaklık ana sözleşmesine uygun olup da dürüstlük kurallarına aykırı olan bu türden genel kurul kararlarının iptal davası müeyyidesine bağlanması günümüz modern hukukun gereklerine uygun düşmektedir.¹¹¹

Türk Ticaret Kanunu'nun 381. maddesinde ifadesini bulan “*dürüstlük kurallarına aykırılık*”, Medeni Kanunu'nun 2.maddesinde yer alan “*bir hakkın açıkça kötüye kullanmasını kanun himaye etmez*” hükmünde ifadesini bulan dürüstlük kurallarına aykırılık halidir.

Bu hükmün Türk Ticaret Kanunu'nda yer almasının başlıca nedenlerinden biri de anonim ortaklıkta çoğunluğun azınlığı ezmesini engellemektir. Başka bir ifadeyle, ortaklık içerisinde, genel kurulda herhangi bir konuda karar alınırken azınlıkta kalan pay sahiplerinin çıkarlarının ihlal edilmesine müsaade edilmemesini sağlamaktır. Bu hükme göre, ortaklığın faaliyeti doğrultusunda amaç ve çıkarları haklı kılmadığı halde azınlıkta kalan pay sahiplerinin zarara uğratılmalarına yol açabilecek çoğunluk kararları, dürüstlük kurallarına aykırı ve iptal edilebilir kararlardır.

Bu durumda genel kurulda alınan kararın çoğunluğu elinde bulunduran pay sahiplerinin kişisel çıkarları için alınmış olması da zorunlu değildir. Eğer alınan karar

¹¹¹ **İmregün, O.** s. 157. Ayrıca, İmregün aynı yerde, Türk Ticaret Kanununun 381. md. öngörülen dürüstlük kurallarına aykırılık halinin M.K. 2.md ve B.K. nu 19 – 20. md. ifadesini bulan düzenlemeden daha geniş kapsamlı olarak yorumlanması gerektiğini ifade etmektedir. Genel hukuk sistemimizde dürüstlük kurallarına aykırılık “sırf gayri ızzar” eylediği durumlarda müeyyilendirilmesine karşılık, Türk Ticaret Kanununun 381. md. göre ise genel kurul kararının iptal edilebilmesi kurallarına aykırı olması yeterlidir.

ortaklığın önemli görülebilecek amaç ve çıkarları gerektirmeksizin çoğunluk pay sahiplerinin kişisel çıkarları uğruna alınmış ise karar dürüstlük kurallarına aykırıdır ve iptali kabil bir karardır.¹¹²

Anonim ortaklıklarda çoğunluğa, ortaklığın yönetimi ve genel kurulda karar alma konusunda sağlanan geniş yetkinin sebebi, ortaklığın amaç ve çıkarlarına uygun kararlarının alınabilmesini sağlamaktır. Çoğunluk bu hak ve yetkisini bu amaca uygun olarak kullanırsa ortada bir sorun yoktur. Fakat çoğunluk bu yetkisini kendi kişisel çıkarları için kullanır ise bu durumda bu kararlar dürüstlük kurallarına aykırılık nedeni sayılacaktır.¹¹³

B. Dürüstlük Kurallarına Aykırı Sayılan Kararlar

Anonim ortaklık genel kurulunda alınan bir karar, kanun ve ana sözleşme hükümlerine uygun bile olsa dürüstlük kurallarına aykırı olması durumunda iptal davasına konu olabilecektir. Bu nedenle de dürüstlük kurallarına aykırılığın genel bir iptal nedeni olduğunu söylemek mümkündür.¹¹⁴

Bu durumda karşımıza çıkacak esas sorun, anonim ortaklık genel kurulunda alınan hangi kararların Medeni Kanunu'nun 2.maddesi ve Türk Ticaret Kanunu'nun 381.maddesi hükmü gereğince dürüstlük kurallarına aykırı kararlar olarak kabul edileceğidir.

Genel kurulda alınan bir kararın kanun ve ana sözleşme hükümlerine aykırı olması durumunda, söz konusu kararın iptali için kanun ve ana sözleşme hükümlerine aykırı olduğunun iddia ve ispatı yeterlidir. Ayrıca, bu kararların dürüstlük kurallarına aykırı olduklarını beyan etmeye ihtiyaç duyulmamaktadır.

¹¹² **Moroğlu, E.** s. 190.

¹¹³ **İmregün, O.** s. 129. İmregün' e göre: "çoğunluğun bu yetkisini kullanırken azınlığın hakkını ihlal etme kastını da taşımış olması şarttır."

¹¹⁴ **Saka, Z.** s. 248.

Genel kurul kararlarının kanun ve ana sözleşme hükümlerine uygun olmakla birlikte, dürüstlük kurallarına aykırı olduğunun tespit ve iptali için anonim ortaklığın bünye ve mahiyetinden, özellikle de kuruluş amacından hareket ederek tespiti ihtiyacı vardır.

Kuruluş amacı itibarıyla anonim ortaklık tüzel kişiliği haiz olmakla birlikte sonuç itibarıyla pay sahiplerinin malıdır. Pay sahipleri anonim ortaklığa ticari kazanç elde etmek amacıyla katılmakta ve bu amaçla ortaklığa belirli miktar sermaye payı yatırmaktadırlar.

Ortaklığa katılan pay sahiplerinin katılım amaçlarını dar ve geniş anlamda olmak üzere iki kategoriye ayırmak mümkündür. Dar anlamda, pay sahipleri yalnızca ortaklık ana sözleşmesinde yazılı olan konu ile uğraşarak elde edeceği kazançtan kar payı elde etmek isterler. Türk kanun koyucusu tarafından da benimsenen ikinci geniş anlamda katılımdaysa pay sahipleri ortaklığa yalnızca kazanç sağlamak amacıyla katılmaktadırlar. Başka bir ifadeyle, pay sahibinin amacı, anonim ortaklık aracılığı ve kanalı ile kazanç sağlamaktır. Bunun için ise önce anonim ortaklığın kar elde etmesi gerekir ki daha sonra pay sahiplerine kar payı dağıtabilsin. Bu ticari faaliyetin sağlıklı bir şekilde yürütülebilmesi için de kanun koyucu anonim ortaklığın çoğunluk ve çoğunluk tarafından seçilen yönetim kurulu tarafından yönetileceğini hükme bağlamış bulunmaktadır.

Çoğunluk, anonim ortaklığı yönetirken bu yetkisini kanun ve ana sözleşme hükümleri çerçevesinde kullandığı takdirde bir sorun söz konusu olmayacaktır. Ancak, çoğunluk genel kurulda karar alırken bununla aşikâr bir şekilde azınlıkta kalan pay sahiplerinin haklarını ihlal edecek bir kararı art niyetli olarak alırsa bu durumda alınan karar dürüstlük kurallarına aykırılık teşkil edecektir. Bir başka deyişle alınan karar, kanun hükümlerine ve ana sözleşmeye uygun olmasına rağmen, azınlıkta kalan pay sahiplerinin haklarını ihlal ediyor ise söz konusu karar dürüstlük kurallarına aykırı sayılacaktır.

Anonim ortaklık genel kurulunda alınan kararın dürüstlük kurallarına aykırı olup olmadığını tespitinde dikkat edilmesi gereken husus, alınan kararın doğrudan doğruya ortaklık kanalıyla elde edilecek çıkarlarının ihlal edilip edilmediğidir. Başka bir deyişle, genel kurulda alınan kararın kötü niyetli olmasının yanında pay sahiplerinin doğrudan doğruya ortaklık kanalı aracılığıyla elde edecekleri menfaat ve kazancın engellenmeye çalışılmış olması gerekmektedir.

Eğer alınan karar pay sahibinin ortaklık dışı çıkar ve amaçlarını ihlal ediyor ise bu durumda genel kurulu kararının dürüstlük kuralına aykırılık nedeniyle iptal davasına konu olması söz konusu olmayacaktır. Örneğin; bir anonim ortaklık kendi pay sahiplerinden birinin ortaklık ilişkisi dışında faaliyette bulunduğu alanda faaliyette bulunmak üzere ortaklık ana sözleşmesinde değişikliğe gidebilir. Bu durumda bu genel kurul kararının dürüstlük kurallarına aykırılığı iddiasıyla iptal davası açılması söz konusu olmayacaktır. Buna karşılık genel kurulda alınan karar, pay sahiplerinin anonim ortaklıkla doğrudan ilgili çıkarlarını ihlal edici nitelikte ise dürüstlük kurallarına aykırılık nedeniyle iptal davasına konu teşkil edecektir.¹¹⁵

¹¹⁵ İmregün, O. s. 130 vd.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İPTAL DAVASI

§ 5. İPTAL DAVASINA İLİŞKİN GENEL AÇIKLAMALAR VE DAVANIN HUKUKİ NİTELİĞİ

I. Ön Açıklamalar Ve İptal Davasının Hukuki Niteliği

Mutlak butlanla geçersiz olan genel kurul kararları dışında kalan, kanun veya ortaklık ana sözleşmesi hükümlerine ve özellikle de afakî iyi niyet esaslarına aykırı olan kararlar, nisbi butlanla sakat olup, kanunda belirtilmiş dava açma yetkisini haiz şahıslara kanuni süresi zarfında iptal davası açmak ve mahkeme kararıyla söz konusu kararın iptalini sağlama imkânı verir.¹¹⁶

İptal davası genel itibariyle kanunen öngörülen koşullarda açılabilir. Bu nedenle de böyle bir davanın açılmasında hukuki yararın olduğu kabul edilir, ayrıca bu durumun varlığının kanıtlanması gerekmez.¹¹⁷

Hukuk literatüründe davalar değişik şekilde isimlendirilirler. Bu isimlendirme bizzat kanun tarafından öngörülmüş olabileceği gibi doktrin veya uygulama sonucu da ortaya çıkmış olabilir. Davalar türüne göre: eda davaları, tespit davaları ve inşai davalar olmak üzere üç ana esasa göre isimlendirilebilir.

Eda davalarında davacı, davalının bir şey yapmaya, yapmamaya ya da vermeye mahkûm edilmesi talebinde bulunur. Tespit davalarında ise taraflar arasında bir hukuki ilişkinin mevcut olup olmadığı hususunun tespiti istenirken; inşai ya da bir başka ifadeyle yenilik doğuran dava türünde ise davacı, mevcut hukuki durumun kaldırılması, değiştirilmesi ya da yeni bir hukuki durumun oluşturulması talebinde bulunmaktadır.¹¹⁸

¹¹⁶ Arslanlı, H. s. 73.

¹¹⁷ Saka, Z. s. 249.

¹¹⁸ Pekcanitez, H/ Atalay, O/ Özkes, M.: “Medeni Usul Hukuku”, Ankara 2001, s. 275 vd.

Genel kurul kararlarının geçersizliğine ilişkin uyuşmazlıklar, iki tarafın iradesine tabi olan, başka bir ifadeyle mahkeme kararına gerek duyulmaksızın tarafların kendi aralarında sağlayacakları anlaşma yoluyla çözüme kavuşturabilecekleri uyuşmazlık türünden değildir.¹¹⁹

Anonim ortaklık genel kurul kararının kanun hükümlerine, ortaklık esas sözleşmesine ve de afakî iyi niyet kurallarına aykırılığı ancak, Türk Ticaret Kanunu'nun 381-384. maddesi hükümleri gereğince açılacak iptal davası yoluyla dava edilebilir. Ortaklık genel kurul kararının yokluk ve butlan iddiasının aksine, söz konusu kararların iptal edilebilirliği "itiraz" ve "def'i" yoluyla ileri sürülemeyeceği gibi, mahkeme tarafından da re'sen nazarı itibara alınamaz. İptal davası bir genel kurul kararının hükümsüz olduğunu karara bağlaması amacıyla açıldığı için yenilik doğurucu eda davasıdır.

Bu durumda genel kurul kararının iptal edilebilir bir karar olup olmadığının tespiti için pay sahipleri, yönetim kurulu, yönetim kurulu üyeleri ile denetçiler tarafından açılacak tespit davasının mahkeme tarafından dinlenmesi olanak dışıdır. Bir eda davası olması hasebiyle iptal davasının açılabilirdiği hallerde tespit davasının açılmasında hukuki bir yarar olmadığı gibi, iptal davası yerine tespit davasının açılabilmesinin kabulü halinde Türk Ticaret Kanunu'nun 381.maddesinde öngörülen üç aylık hak düşürücü iptal davası süresinin de etkisiz bırakılmasına yol açılmış olacaktır.¹²⁰

¹¹⁹ **Moroğlu, E.** s. 199.

¹²⁰ Ayrıca Moroğlu'na göre: "anonim ortaklık adına açılacak bir tespit davası da dinlenemez. Bu durumda anonim ortaklığın kendi kararı aleyhine iptal davası açamayacağı düşünüldüğünde, kararın geçerli olup olmadığının tespiti konusundaki aykırılığı gidermek için tespit davasının açılmasında hukuki açıdan yarar olduğu düşünülse de, Yazar'ın desteklediği görüşe göre; Türk Ticaret Kanununun 381. md. de sınırlı olarak sayılan davacılar arasında anonim ortaklık zikredilmediği için, tespit davası yoluyla anonim ortaklığın dolaylı yoldan davacı durumuna getirilmesi Türk Ticaret Kanununun getirmiş olduğu sistematiğe aykırı olacağından, kabul edilmesi mümkün gözükmemektedir. Ayrıca, iptal davasıyla anonim ortaklıktaki azınlık pay sahiplerini, ortaklıktaki çoğunluk pay sahiplerine karşı koruma amacı güdüldüğünden, iptal davasını etkisiz bırakabilecek bir tespit davası hakkının anonim ortaklığa tanınması düşünülemez." **Moroğlu, E.** s. 200 vd.

II. İptal Davasının Tarafları

A. İptal Davasında Davacılar

Anonim ortaklık genel kurul kararlarına karşı iptal davası açabilecek olan şahıslar Türk Ticaret Kanunu'nun 381. maddesinde tahdidi olarak belirtilmiştir. Anılan kanun metninde iptal davası hakkı: anonim ortaklık pay sahiplerine, yönetim kuruluna, kararların uygulanması durumunda yönetim kurulu üyeleri ile denetçilerin şahsi sorumlulukları söz konusu olacak ise bunların her birine, üç aylık kanuni süre içerisinde tanınmıştır.

Ayrıca Sermaye Piyasası Kanunu gereğince, Sermaye Piyasası Kurulu da iptal davası açabilmektedir.(SPK. md. 46/1-c).

1. Pay Sahipleri

İptal davası açma hakkı pay sahiplerine, anonim ortaklıkta pay sahibi sıfatını haiz olmalarından ötürü tanınan ve kanunun emredici hükümlerince güvence altına alınmış olan haktır. Bu hakkın doğumundan önce kullanılmasından vazgeçilmesine ilişkin yapılan her türlü anlaşma batıldır. Ayrıca iptal davası açma hakkı, pay sahibinin ortaklığa karşı tüm sermaye borcunu ödemesi koşuluna bağlı olmadığı gibi ortaklık ana sözleşmesi hükmüyle de böyle bir koşula tabi tutulamaz.¹²¹

Türk Ticaret Kanunu'nun 381.maddesine göre, iptal davası açmış olan pay sahipleri genel kurulda alınmış olan kararın kanuna, ortaklık ana sözleşmesine ve afakî iyi niyet kaidelerine aykırı olduğunu kanıtlamakla yetinebileceklerdir. Ayrıca, dava konusu kararın kendi şahsi menfaatlerini zedelediğini ya da kararın iptal edilmesinde ortaklığın yararının bulunduğunu ispatlamak durumunda değillerdir.¹²² Aksi durumda kötü niyetle iptal davası açmış olan pay sahipleri, bu dava sonucunda ortaklığın uğramış olduğu zararlardan müteselsilen sorumlu olacaktır. Ancak, iptal

¹²¹ Moroğlu, E. s. 207.

¹²² Moroğlu, E. s. 207.

davası açan pay sahibinin bu davayla kişisel çıkar gütmesi, dava hakkının kullanılmasına engel değildir.¹²³

İptal davası açma hakkı ortaklığın tüm pay sahipleri için söz konusu olduğu için pay sahibinin genel kurulda oy hakkından yoksun olması, iptal davası açma hakkından da yoksun tutulması anlamına gelmemektedir. Bilakis oydan yoksun pay sahipleri de diğer pay sahipleri ile aynı hakka sahiptirler. Dolayısıyla bu pay sahipleri de genel kurula katılabilirler ve genel kurulda alınan kararlara karşı iptal davası açabilirler.¹²⁴

Genel kurulu kararlarına karşı açılan iptal davalarının dinlenebilmesinin ilk koşulu davacının pay sahibi sıfatını haiz olmasıdır. Pay sahibi bu sıfatını davanın sonuna kadar muhafaza etmek ve davanın her aşamasında bunu kanıtlamak durumundadır. Yargıtay da bir kararında: “ Her ne kadar davacı... genel kurul kararının iptalini istemiş ise de sonradan ve dava sırasında paylarını üçüncü kişiye devretmekle de paydaşlık sıfatı ve binnetce davacı olma niteliğinin kalmadığı anlaşıldığından davanın reddine ilişkin kararın onanmasına karşı yaptığı karar düzeltme isteminin reddi gerekmiştir.” hükmüne varmıştır.¹²⁵

Türk Ticaret Kanunu'nun 400/1 maddesi hükmü gereğince, eğer payın yahut pay senedinin birden çok sahibi bulunuyorsa, iptal davası açma hakkı müşterek bir mümessil aracılığı ile kullanılabilir.¹²⁶

a. Genel Kurul Toplantısına Katılmış Olan Pay Sahipleri

Türk Ticaret Kanunu'nun madde 381/I.b 1. göre, “toplantıda hazır bulunup da karara muhalif kalarak keyfiyeti zapta geçirten veya reyini kullanmasına haksız olarak müsaade edilmeyen...” pay sahipleri genel kurul kararlarına karşı iptal davası açabileceklerdir.

¹²³ Saka, Z. s. 253 vd.

¹²⁴ Moroğlu, E. s. 208.

¹²⁵ Yargıtay 11. H.D. 9.11.1983 gün ve E.4878, K.4923 sayılı kararı.(www.kazanci.com.tr).

¹²⁶ Moroğlu, E. s. 211.

Pay sahibi kendisi toplantıya katılmamakla birlikte, bir temsilci vasıtasıyla temsil edilmiş, temsilci de karara muhalif kalmış ve keyfiyeti zapta geçirmiş veya oyunu kullanmasına haksız yere engel olunmuşsa, yine de iptal davası açma hakkını haizdir.¹²⁷

Türk Ticaret Kanunu'nun 381.maddesinde yer alan “karara muhalif kalarak keyfiyeti zapta geçirtmek” koşulu yeterince açık olmadığı için uzun süredir doktrinde tartışma konusu yapılmaktadır. Bu husus doktrinde uzun yıllar genel kurul kararına karşı hem karşı yönde oy kullanmak hem de iradenin karşı yönde kullanıldığının zapta geçirilmesi gerektiği şeklinde anlaşılmıştır.¹²⁸

Yargıtay da uzun yıllar bu görüşü benimsemiştir. Bu husus ile ilgili bir kararında Yargıtay: “ Muhalefetini zapta geçirtmiş olmadıkça anonim ortaklıkta pay sahipleri genel kurul kararlarının iptalini talep edemezler, çünkü sadece olumsuz oy kullanmak yeterli değildir” hükmünü benimsemiştir.¹²⁹

Doktrinde de bu konu üzerinde fikir ayrılıkları söz konusudur. İmregün'e göre, genel kurul kararına karşı olumsuz oy kullanmış olduğunu tutanağa geçirten pay sahibi, karara muhalefetini de tutanağa geçirtmiş sayılmaktadır. İmregün bu durumda olumsuz oy kullanıp, olumsuz oy kullanıldığını ismen tutanağa geçirtmenin, genel kurul kararına karşı muhalif kalındığının tutanağa geçirilmiş olacağı görüşündedir.¹³⁰

Burada tartışılan bir diğer husus, karara karşı muhalif kalındığının tutanağa geçirilmesi sırasında, bunun gerekçelerinin de verilmesinin gerekip gerekmediği, verilir ise açılacak iptal davasında bu gerekçelere bağlı kalınıp kalınmayacağıdır. Bu husus ile ilgili olarak doktrinde ağırlıklı olarak savunulan görüşe göre, muhalefetin gerekçesinin verilmesinin zorunlu olmadığı gibi, bir gerekçe belirtilmiş ise de dava

¹²⁷ İmregün, O.: “Anonim Ortaklıklar”, İstanbul 1974, s. 134.

¹²⁸ İmregün, O.: “Anonim Ortaklıklarda Genel Kurul Kararlarına Karşı Pay Sahiplerinin İptal Davası Açma Hakkı”, Hayri Domaniç'e Armağan, İstanbul 1995.

¹²⁹ Yargıtay 11.H.D. 31.10. 1984 E.4429/K. 5181 (www.kazanci.com.tr).

¹³⁰ İmregün, O. s. 134. Ayrıca, Moroğlu'da aynı görüştedir. (Moroğlu, E. s. 209).

sirasında buna bağılı kalınması gibi bir zorunluluğun bulunmadığı yönündedir. Dava sırasında pay sahibi her türlü iddiasını mahkemede ileri sürebilmelidir.¹³¹

Yargıtay da önceki kararlarında yukarıda da ifade edildiği üzere başlangıçta muhalefetin tutanağa ayrıca geçirilmiş olmasını dava şartı olarak kabul ederken, sonradan vermiş olduğu kararlarında ise isabetli olarak karara karşı oy verip, bunu ismen tutanağa geçirtmeyi, muhalefetin tutanağa geçirilmesi olarak kabul etmektedir.

Genel kurulda oy hakkından yoksun olan pay sahipleri de karara muhalif olduklarını zapta geçirtmek suretiyle iptal davası açabilirler. Oy hakkından yoksunluk genel kurul kararının oluşumu bakımından ehemmiyeti haizdir. Genel kurulda alınan karar, kanun hükümlerine, ortaklık ana sözleşmesine ve afakî iyi niyet kurallarına aykırılık oluşturuyorsa bu durumda oydan yoksun pay sahiplerinin de iptal davası açma hakları bulunmaktadır.¹³²

b. Genel Kurul Toplantısına Katılmamış Olan Pay Sahipleri

Türk Ticaret Kanunu'nun 381.maddesi genel kurul toplantısına katılmamış olan pay sahiplerinin durumlarını açık bir şekilde hükme bağlamamıştır. Söz konusu madde bu haliyle iptal davası açma hakkını sadece genel kurul toplantısına katılmış olan pay sahiplerine tanımış olarak yorumlanmaya müsaittir. Ancak, maddenin bu şekilde yorumlanması hakkaniyet kuralları ile bağdaşmayacaktır. Zira toplantıya katılmış olan pay sahibi, karara muhalif kaldığını ismen tutanağa geçirterek iptal davası açabilme durumuna sahipken, toplantıya kendi iradesi dışında katılmamış olan pay sahibi böyle bir haktan mahrum bırakılmış olacaktır.

Bu durumda genel kurul toplantısına şahsen veya temsilci vasıtasıyla katılmayan pay sahipleri şu koşulların varlığı durumunda iptal davası açabilme yetkisini haizdirler:

¹³¹ Domaniç'e göre: "tutanağa muhalefetin gerekçelerinin de geçirilmesi gerekir. Aksi takdir de karara muhalefet kalınmış sayılmayacaktır." (Domaniç H. s. 885).

¹³² Arslanlı, H. s. 80.

- Toplantıya davet usulünce yapılmamış veya gündem gereği gibi ilan veya tebliğ edilmemiş ise;
- Genel kurul toplantısına katılma hak ve yetkisini haiz olmayan kimselerin kararlara katılmış olması durumunda;
- Pay sahibi veya temsilcisi haksız olarak genel kurul toplantısına alınmamış yahut da toplantıdan haksız olarak çıkartılmış ise;

Genel kurul kararına karşı iptal davasının açılabilmesi ve açılan iptal davasının dinlenebilmesi için yukarıda zikrettiğimiz bu koşullardan en az bir tanesinin bulunması zorunludur.¹³³

c. Toplantıya Davetin Gereği Gibi Yapılmamış veya Gündemin Gereği Gibi İlan Veya Tebliğ Edilmemiş Olması Hâlinde Pay Sahiplerinin İptal Davası Açması

Anonim ortaklık genel kurul toplantısından pay sahiplerinin haberinin olması için toplantıya çağrı merasiminin ve usulüne uygun tebliğ edilmesi ve toplantı gündeminin de en az iki hafta önceden ilan edilmesi gerekmektedir. Eğer toplantıya davet usulünce yapılmamış ve toplantı gündemi de ilan edilmemiş ise bu nedenlerden dolayı pay sahibinin toplantıdan haberi olmamış ve toplantıya katılmamış olabilir.

Pay sahibinin kendi kusuru dışında oluşan nedenlerden dolayı toplantıya katılmamış olması sonucu genel kurul toplantısında alınan kararlara karşı iptal davası açma hakkını kaybetmesi iyi niyetle bağdaşmayacağı gibi haksızlıklara da neden

¹³³ Bu belirttiğimiz koşullar zorunlu koşullar olmakla birlikte pay sahibi iptal davasında sadece yukarıdaki nedenlere dayanmak zorunda değildir. Eğer iptal davasının dinlenebilmesi koşullarından en az birisi mevcut ise bu durumda davacı başkaca iptal nedenlerine de dayanabilir. Bu husus özellikle genel kurul toplantısına katılma hakkını haiz olmayan kimselerin kararlara katılmış olmaları ve pay sahibinin ya da temsilcisinin haksız olarak toplantıya alınmamış veya toplantıdan haksız olarak çıkartılmaları hallerinde önem arz eder. Bu durumda davalı anonim ortaklık söz konusu aykırılıkların alınan kararlar üzerinde bir etkisinin olmadığını ispatladığı takdirde, aslında kanun hükümlerine, ortaklık ana sözleşmesine veya afakî iyi niyet kurallarına aykırı olan bir kararın iptal edilmesini önleyebilecektir. Bu durum ise TTK madde 381'de belirtilen iptal nedenlerinin kanun koyucunun amacına aykırı bir şekilde sınırlandırılması yanında pay sahipleri arasındaki eşitlik ilkesine ve hakkaniyete aykırıdır. Ayrıca, T.T.K..un 381/1 md. 1/b. Toplantıya katılmamış olan pay sahiplerinin isnat edecekleri iptal nedenleri değil, sadece bunların açacakları iptal davasının dinlenebilmesi koşulları belirlenmiştir. **Moroğlu, E.** s. 222.

olur. Bu nedenle toplantıya katılmamış olan pay sahibine bu eksikleri kanıtlaması koşuluyla iptal davası açma hakkının tanınması adil ve hakça bir görüştür.¹³⁴

Genel kurul toplantısına davetin gereği gibi yapılmadığı, gündemin gereği gibi ilan edilmediği durumlarda, pay sahiplerine tanınan bu iptal davası açma hakkı makul nedenlere dayanmaktadır. Pay sahibi toplantıdan haberi olmadığı ya da toplantı gündeminin kendisi için önem taşımadığı kanısında olduğu için toplantıya katılmamış veya kendini temsilci vasıtasıyla temsil ettirmemiştir. Toplantıdan haberi olsa idi bizzat ya da temsilci vasıtasıyla toplantıya katılacak, hakkını savunacak, gerek görmesi halinde karşı oy kullanıp bunu tutanağa geçirerek alınan kararlara karşı iptal davası açabilecekti. Toplantıya davet usulünce yapılmış ve toplantı gündemi gereği gibi ilan edilmiş olmasına rağmen toplantıya katılmayan pay sahibi ise kendi kusuruyla toplantıya katılmamış olacak ve sonuçlarına katlanmak durumunda kalacaktır¹³⁵.

Buraya kadar olan açıklamalarımızdan anlaşılacağı üzere toplantıya davetin usulünce yapılması ve toplantı gündeminin gereği gibi ilan edilmesi, toplantıya katılmayan pay sahipleri bakımından iptal davası açılabilmesi için zorunlu koşuldur. Bu bakımdan söz konusu eksikliklerin olmasına rağmen pay sahibi bir şekilde toplantıya katılmış ise bu durumda artık iptal davası açabilmesi ancak, toplantıda alınan kararlara karşı oy verip, keyfiyeti tutanağa geçirtmesi ile mümkün olacaktır.

Toplantıya katılmayan pay sahibi, toplantıya çağrının gereği gibi yapılmadığını, çağrı merasiminin yerine getirilmediğini kanıtlamakla iptal davası açma koşulunu yerine getirmiş olur. Ancak, pay sahibi bu koşulların yanında genel kurul toplantısında alınan kararın kanuna, ana sözleşmeye veya afakî iyi niyet kurallarına aykırı olduğunu da ayrıca kanıtlamak durumundadır. Yargıtay kararları ve doktrinde yaygın görüş bu yöndedir¹³⁶.

¹³⁴ **İmregün, O.** s. 109.

¹³⁵ **İmregün, O.** s. 224.

¹³⁶ “ Türk Ticaret Kanununun getirmiş olduğu sisteme göre, bir ortağın genel kurul toplantısına çağrılmamış olması yahut da davetin usulüne uygun yapılmamış olması hallerinde, böyle bir ortağı o toplantıya katılıp karara muhalif kalarak keyfiyeti zabta geçirtmek koşulları aranmaksızın davacı olabilme sıfatını kazandırmaktadır. Bu durumda olan bir ortak, genel kurulca alınan kararların aynı

Pay sahiplerinden bir kısmına tebligat yapılmış, diğer kısmına ise yapılmamış ise, bu durumda toplantıya katılan pay sahipleri yukarıda da ifade ettiğimiz gibi, genel kurul kararına karşı muhalefetini zabta geçirterek iptal davası açabilirler. Kendilerine usulünce tebligat yapılmamış olan pay sahipleri için ise, çağrı merasimine uyulmaması, genel kurul kararına karşı iptal davasının açılabilmesi koşuludur. Ancak, bu durumda pay sahipleri, açacakları iptal davasında usulsüz tebligatın yanında, genel kurul kararlarının kanuna, esas sözleşmeye ve afakî iyi niyet kurallarına aykırı olduğunu da kanıtlamak durumundadırlar.

“ Toplantıya çağrının usulünce yapılmadığı” veya “ Gündemin gereği gibi tebliğ ve ilan edilmediği” hususu nasıl ispatlanacaktır? Bu soruya doğru cevap verebilmek için öncelikle toplantıya davetin yetkili organ veya makam tarafından yapılıp yapılmadığına bakılması gerekir. Türk Ticaret Kanunu’nun 365.maddesi hükmünce, genel kurulu toplantıya davet etme görev ve yetkisi yönetim kuruluna aittir. Yönetim kurulu genel kurulu olağan toplantıya çağırabileceği gibi lüzumlu hallerde olağanüstü toplantıya da davet edebilir.

Yönetim kurulunun ihmali halinde ise denetçiler genel kurulu olağan toplantıya, ivedi ve zorunlu hallerde ise olağanüstü toplantıya davet edebilir (TTK md. 355).

Yönetim kurulu genel kurulunu olağan toplantıya “hesap dönemini izleyen üç ay” içerisinde davet etmek zorundadır. Yönetim kurulu bu süre içerisinde genel kurulu olağan toplantıya davet etmez ise bu durumdan denetim kurulu, genel kurulu olağan toplantıya davet etmek ile mükelleftir. Denetçi ikiden fazlaysa denetçiler kurul olarak toplanıp genel kurulu toplantıya davet ederler. Eğer denetçi sayısı iki kişi ise bu durumda denetçilerden her biri, genel kurulu toplantıya davet etme yetkisini haizdir.

maddenin birinci fıkrasında belirtilmiş olan kanun, ana sözleşme veya iyi niyet kurallarına aykırı olduğunu iddia ve ispat etmek koşulu ile genel kurul kararlarını iptal ettirmek imkânına sahiptir. Yoksa bir ortağın genel kurul toplantısına sırf usulüne uygun çağrılmamış olması o genel kurulda alınan kararların iptali için tek başına sebep teşkil etmez.” (Yargıtay 11. H.D. 7.3.1986 gün 728 E.,1270 K.). (www.kazanci.com.tr).

Türk Ticaret Kanunu'nun 366. maddesi gereğince azınlık paya sahip pay sahipleri de denetçilere başvuruda bulunarak genel kurulun toplantıya davet edilmesini sağlayabilirler. Ancak, azınlığın böyle bir talepte bulunabilmesi için hisse senetlerini bir bankaya rehin olarak tevdi etmeleri gerekmektedir. Bankaya rehin olarak bırakılan bu hisse senetleri, genel kurulun ilk toplantısının sonuna kadar bankada kalır. (TTK.356/3 md.).

Toplantıya çağrının amacı, ortaklık pay sahiplerinin toplantıdan haberdar olmalarını temin etmek ve bu yolla kendilerinin bizzat toplantıya katılmalarını ya da temsilci vasıtasıyla temsil edilmelerini sağlamaktır. Gündemin gereği gibi ilan ve tebliğ edilmiş sayılabilmesi için her şeyden önce, davete ilişkin ilanlarda ve taahhütlü mektuplarda yer almış olması ve Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi ile ana sözleşmede öngörölmüş olan diğer ilan vasıtalarında bu şekilde ilan edilmesi gerekir. Davet ile gündemin ayrı gazetelerde veya ayrı zamanlarda yahut aynı gazetede ve aynı tarihte olsa bile ayrı yerlerde ilan edilmeleri halinde kural olarak "gündemin gereği gibi ilan edilmediğinin" kabul edilmesi gerekir.¹³⁷

İlanların öngörölen sürede yapılmaması, davet mektuplarının aynı sürede taahhütlü olarak gönderilmemesi veya sadece adi posta yoluyla gönderilmesi, toplantıya davet merasimine aykırılık oluşturur. Bu nedenlerden dolayı da toplantıya katılamayan pay sahiplerinin genel kurul kararlarına karşı iptal davası açma hakkı vardır¹³⁸.

Bu hususta üzerinde durulması gereken önemli bir nokta da; genel kurul toplantısına davetin usulünce yapılmış sayılabilmesi için ortaklık tarafından gönderilen bu taahhütlü mektupların pay sahibine ulaşması zorunlu olup olmadığı hususudur. Herhangi bir nedenden dolayı pay sahibi mektuptan haberdar olamamış ise bu durumda yine de davet merasimine aykırılık teşkil eden durum ile karşı karşıya kalınır mı? Örneğın; pay sahibi seyahate çıktığı için adresine gönderilen

¹³⁷ Moroğlu, E. s. 224.

¹³⁸ İmregün, O. s. 226.

taahhütlü mektubu alamamış ve bu nedenle de toplantıya katılmamış ise bu nedene dayanarak iptal davası açması mümkün müdür?

Bu konuda doktrinde haklı olarak savunulan görüşe göre; toplantı daveti mektubunun taahhütlü olarak pay sahibinin ikametgâhına Türk Ticaret Kanunu'nun 368 maddesinde belirtilen süreler içerisinde gönderilmiş olması yeterlidir. Daha sonra herhangi bir nedenden dolayı davet mektubunun pay sahibine ulaşmamış olması çağrı merasimine aykırılık teşkil etmeyecektir. Örneğin; pay sahibinin kendi ihmal tutumundan ötürü ikametgâh değişikliğini zamanında bildirmemiş olması ya da seyahate çıkmış olması yahut da posta idaresinden kaynaklanan sebeplerden dolayı mektubun geç ulaşması durumlarında artık pay sahibinin genel kurul kararlarına karşı iptal davası açma hakkı söz konusu olmayacaktır.¹³⁹

d. Toplantıya Alınmamış veya Toplantıdan Çıkarılmış Pay Sahiplerinin Dava Hakları

Türk Ticaret Kanunu, anonim ortaklıklarda pay sahiplerinin genel kurul toplantısına katılıp katılmamalarına göre, iptal davasını ikame edip edememeleri hususunu ve koşullarını açık ve ayrıntılı bir şekilde düzenlememiştir. Türk Ticaret Kanunu'nun 381.maddesinde toplantıya katılmayan pay sahiplerinin iptal davası açmalarına imkân tanınır iken, haksız olarak toplantıya alınmamış yahut da toplantıdan haksız yere çıkartılmış olan pay sahiplerinin durumu düzenlenmemiştir.

Söz konusu maddede her ne kadar "oyunu haksız olarak kullanmasına müsaade edilmeyen pay sahiplerinden" söz edilmiş ise de burada ifade edilen kişiler toplantıda hazır bulunan pay sahipleridir. Bu kişilerde zaten genel kurul toplantısına katılmış ve alınan karara karşı olduklarını tutanağa geçirtmek suretiyle iptal davasını ikame hakkını haizdir.

¹³⁹ İmregün, O. s. 227.

Pay sahibi ya da temsilci sıfatlarına haksız olarak itiraz edilmek suretiyle yahut da tehdit veya cebir kullanılarak genel kurul toplantısına katılması engellenen kimselerin de, karara muhalefetlerini toplantı tutanağına geçirtmiş olup olmadıklarına bakılmaksızın söz konusu genel kurulda alınan kararlara karşı iptal davası açabilmeleri gerekir. Ancak, bu durumda bu kimselerin haksız yere toplantıya alınmadıklarını ya da toplantıdan dışarıya çıkma mecburiyetinde bırakıldıklarını kanıtlamaları gerekmektedir. Aksi durumda ise yönetimin ya da ortaklıkta çoğunluk pay sahiplerinin engellemesiyle toplantıya katılma imkânı ellerinden alınan pay sahiplerinin, hukuki korumadan yoksun bırakılması söz konusu olacaktır.¹⁴⁰

e. Genel Kurul Toplantısına Katılma Hak Ve Yetkisini Haiz Olmayan Kimselerin Kararlara Katılmış Olması Durumunda Türk Ticaret Kanunu'nun 361/III, 381/I b.1 Madde Hükümleri Arasındaki Uyumsuzluk

Genel kurul toplantısına katılma yetkisi olmayan kimselerin alınan genel kurul kararlarına katılmış olmaları durumunda izlenecek yol hakkında üzerinde durulması gereken önemli husus, bu konunun Türk Ticaret Kanunu'nda iki farklı maddede farklı bir şekilde hükme bağlanmış olması durumudur. Gerçekten “toplantıya katılma yetkisi olmayan kişilerin toplantıya katılmaları ve alınan kararlara ilişkin oylamada bulunmaları durumunda” nasıl bir yol izleneceği Türk Ticaret Kanunu'nun 381. maddesi yanında, Türk Ticaret Kanunu'nun madde 361/son fıkrasında da hükme bağlanmış bulunmaktadır.

Türk Ticaret Kanunu'nun madde 361/ son fıkrası “ *umumi heyet toplantısına iştirake salahiyeti olmayan kimseler bir karara iştirak etmiş bulunuyorlarsa pay sahiplerinin herhangi birisi önceden itiraz etmemiş olsa bile bu kararın iptalini mahkemeden isteyebilir. Şu kadar ki; davalı şirket bu iştirakin karara müessir olmadığını ispat ederse talep reddolunur*” hükmünü ihtiva etmektedir.

¹⁴⁰ Moroğlu, E. s. 228.

Türk Ticaret Kanunu'nun 381.maddesi "... *Umumi heyet toplantısına iştirake salahiyetli olmayan kimselerin karara iştirak etmiş bulduklarını iddia eden pay sahipleri*" şeklindedir.

Düzenleniş tarzı bakımından iki madde birbirine açık bir şekilde çelişki içermektedir. Zira Türk Ticaret Kanunu'nun 381. Maddesi, genel kurul kararlarına karşı iptal davası açılmasını üç aylık hak düşürücü hükme bağlamasına karşılık Türk Ticaret Kanunu'nun 361/son maddesi ise bu konuda bir süre sınırlaması öngörmemektedir.¹⁴¹

Türk Ticaret Kanunu'nun 381. maddesine göre ise bu kişilerin toplantıya katıldığıнын saptanması durumunda, pay sahibi genel kurul kararına karşı iptal davası açabilir. Ancak, iptal davasının açılabilmesi için ayrıca, kararın kanuna, esas sözleşmeye ve afakî iyi niyet kurallarına aykırı olduğunun da tespit edilmesi gerekmektedir.

Oysa Türk Ticaret Kanunu'nun madde 361/son hükmüne istinat edilmesi durumunda ise sadece genel kurula katılma yetkisini haiz olmayan şahısların toplantıya katılmış olmaları yeterli görülmekte, ayrıca, kararın kanuna, ana sözleşmeye ve afakî iyi niyet kurallarına aykırı olduğunun da ispatı gerekmemektedir. Ancak, davalı ortaklık, "*bu katılmanın karar üzerinde bir etki oluşturmadiğini*" ispatlayarak davanın reddedilmesini sağlayabilir.¹⁴²

Böylece, Türk Ticaret Kanunu'nun 361/3 maddesi hükmü ile genel kurul toplantısına katılan fakat karara muhalefetini tutanağa geçirtmemiş olan pay sahiplerine de kararın iptalini dava edebilme imkânı tanınmış bulunmaktadır.

Kanunda yer alan bu hatalı durum, Türk Ticaret Kanunu'nun 361/son maddesi hükmünün, kaynağı Alman hukuku olan Türk Ticaret Kanunu'nun 381.

¹⁴¹ Türk Ticaret Kanunun yeni kanun tasarısı metninin bu madde hükmüne denk gelen "yetkisiz katılma" başlığı altında düzenlenmiş olan 433. md. sinde bu hükme yer verilmemiş, dolayısıyla da bu konudaki karmaşa ortadan kalkmış bulunmaktadır.

¹⁴² **İmregün, O.** s. 110.

maddesinin sistemine uydurulmasından İsviçre Borçlar Kanunu'nun 691/3 maddesinden aynen alınmış olmasından kaynaklanmaktadır. İsviçre Borçlar Kanunu'nun genel kurul kararlarının iptalini düzenleyen 706. maddesinde Türk Ticaret Kanunu'nun 381. maddesinde öngörüldüğünün aksine, iptal davası için karara muhalefetin tutanağa geçirilmesi öngörülmemiştir. Genel kurul toplantısına katılmış olsun veya olmasın her pay sahibi kanuna, ana sözleşmeye veya afakî iyi niyet kurallarına aykırı genel kurul kararı aleyhine iptal davası ikame edebilir.¹⁴³

Öğreti de kanun koyucunun aynı hususu iki farklı hükümle düzenlemiş olması haklı olarak eleştirilmektedir. Öğretide bu maddeler arasındaki ihtilafın çözülmesi için de; pay sahipleri lehine en uygun hükmü getirilmiş olan Türk Ticaret Kanunu'nun 361/son maddesinin uygulanması gerektiği iddia edilmektedir. Başka bir ifadeyle, toplantıya katılmış olsun olmasın, karara muhalefetini tutanağa geçirtmiş bulunsun bulunmasın iptal davası açma hakkının tüm pay sahiplerine tanınması gerekir.

Ancak, doktrin ve uygulamadaki bu karmaşayı ortadan kaldırmak için yapılacak en iyi yöntem, gündemde olan yeni Türk Ticaret Kanunu'nda bu çelişkinin ortadan kaldırılmasıdır. Bunun için de yapılması gereken ilk iş Türk Ticaret Kanunu'nun 361. maddesinin kanun metninden çıkarılmasıdır.¹⁴⁴

Bu husus ile ilgili son olarak, Türk Ticaret Kanunu'nun 374. maddesinde yer alan oy hakkından yoksun kimselerin genel kurula katılmış ve oylamada bulunmuş olmaları durumunda sonuç ne olacaktır?

Doktrinde İmregün' e göre; genel kurul toplantısına katılma hakkını haiz olup, sadece belirli konularda oy hakkından yoksun kişinin o konuda da oya katılması ile kararın alınması Türk Ticaret Kanunu'nun 361/3 ve 381. madde

¹⁴³ **Moroğlu, E.** s. 226 vd.

¹⁴⁴ Moroğlu : “şu şartla ki; yetkili olmayan kimselerin oylamaya katılmış bulunmalarının kararın alınmasında etkili olmadığına kanıtlanması imkânını anonim ortaklığa tanıyan hüküm genel kurul kararlarının meydana gelişlerine ilişkin olup iptal edilebilirliğe yol açan bütün aykırılıkları kapsayacak şekilde Türk Ticaret Kanununun 381. Md. hükmü kapsamına aktarılmalıdır” görüşünü savunmaktadır. (**Moroğlu, E.** s. 227).

hükümleri kapsamına girmez. Çünkü oy hakkından yoksun pay sahibi de genel kurul toplantısına katılma hakkını haizdir. Hatta görüşmelere katılabilir, fikirlerini genel kurulda ifade edebilir, oy hakkından yoksun bir kişinin oylamaya katılması Türk Ticaret Kanunu'nun 374. maddesi hükmüne aykırıdır ve böylece alınan bir karar “*kanuna aykırı*” bir karar olarak iptal edilebilir bir karar hükmünde kabul edilmektedir. Ancak, bunun için, davacı ortağın toplantıya katılmış ise, muhalefetini ismen tutanağa geçirtmiş olması, katılmamış ilse, çağrı merasiminin gereğince yerine getirilmediğini iddia ve kanıtlaması gerekir.¹⁴⁵

2. Yönetim Kurulu

Türk Ticaret Kanunu'nun 381/2 maddesi hükmüyle yönetim kuruluna da genel kurul kararlarına karşı iptal davası açma hakkı tanınmıştır. Yönetim kurulu iptal davasını hiçbir kayda bağlı olmaksızın açma yetkisini haizdir. Çünkü yönetim kurulu genel kurul kararlarını uygulamakla görevli organ niteliğini taşıdığı için kararın uygulanması sonucu ortaya çıkacak zararlardan da sorumlu tutulacaktır.

Bundan dolayı da iptal davası açmak yönetim kurulu için yetki olduğu kadar bir görevdir. Türk Ticaret Kanunu'nun 336. maddesinin 2.bendinin 4.fıkrası gereğince genel kurul kararlarının sebepsiz olarak yerine getirilmemesi durumunda yine de yönetim kurulu sorumlu olacaktır.¹⁴⁶ Bununla birlikte (Türk Ticaret Kanununun 382.maddesi hükmü gereğince) yönetim kurulu, yok ve geçersiz kararlar dışında, kararın icrasının geri bırakılmasına mahkemece karar verilmedikçe genel kurulda alınan kararın uygulamasını yerine getirmekten kaçınamayacaktır.¹⁴⁷

¹⁴⁵ Ancak, Yargıtay bu konuda farklı görüştedir. Yargıtay'a göre: “... Her ne kadar mahkemece, karar gerekçesinde davacının bu konuda muhalefet şerhini tutanağa geçirtmediği gerekçesi ile (TTK. 381/1. md.) dava hakkı bulunmadığı belirtilmiş ise de, yönetim kurulu üyelerinin kendi menfaatlerini ilgilendiren bir konuda oy kullanma hakları Türk Ticaret Kanununun 374/1 ve 361/3 maddelerine göre bulunmadığına ve yine Türk Ticaret Kanununun 361/3 md. hükmü gereğince de pay sahipleri itiraz etmemiş olsalar bile, bu şekilde alınan bir kararın iptalini mahkemeden isteyebilecekleri hükme bağlanmış bulunmasına nazaran, mahkemenin yukarıda açıklanan gerekçesi dayanaksız kalmış olup, hükmün bu yönden bozulması gerekmektedir.” (Yargıtay 11.HD. 5.5.1981 gün, 1267 E., 2213 K.). (www.kazanci.com.tr).

¹⁴⁶ İmregün, O. s. 139.

¹⁴⁷ Saka, Z. s. 263 vd.

Türk Ticaret Kanunu'nda denetleme organına tanınmayan bu yetki, sadece yönetim kuruluna ya da bu organın yerini alan tasfiye memurlarına, kayyım, iflas idaresi gibi sorumlu organlara tanınmıştır. Yönetim kuruluna tanınan bu yetkinin birkaç özelliğini şu şekilde sıralamak mümkündür:

- a.) İlk olarak yönetim kurulunun iptal davası açabilmesi için Türk Ticaret Kanunu'nda pay sahipleri için aranan; genel kurul kararına muhalefet etme, muhalefetini zapta geçirtme, toplantıya çağırının usulsüz olması ya da genel kurul toplantısına katılmaya yetkili olmayan kişilerin katılması gibi şartlar aranmamıştır. Türk Ticaret Kanunu'nun 381/1 maddesinde ifadesini bulan "... *kanun veya esas mukavele hükümlerine ve bilhassa afaki iyi niyet esaslarına aykırı...*" olma koşulu, yönetim kurulunun genel kurul kararlarına karşı iptal davası açabilmesi için yeterli koşul olarak görülmektedir. Bundan ötürü de genel kurulda oy hakkı bulunmayan yönetim kurulunun karar aleyhine muhalefette bulunması gerekmediği gibi, pay sahiplerinin tümünün karar lehine oy kullanmış olmaları da yönetim kurulunun dava açmasına engel teşkil etmemektedir. Bu durumda yönetim kurulu basiretli tacir gibi davranmakla yükümlüdür ve ortaklığın çıkarı iptal davasının ikamesini gerektiriyorsa, iptal davasını açmakla yükümlü olacaktır.¹⁴⁸
- b.) Yönetim kurulu iptal davasını kendi menfaati için değil, tamamen ortaklığın çıkarını korumak ve ortaklığı doğması mümkün olabilecek maddi risklerden kurtarmak gayesiyle açacaktır. Başka bir deyişle, açılan iptal davası ortaklığı temsil sıfatıyla değil, yönetim kurulunun kendi namına açtığı bir davadır. Yukarıda da ifade ettiğimiz gibi iptal davasının açılmasındaki amaç, ortaklığın menfaatini korumak ve söz konusu ortaklık menfaatlerini zorlayan genel kurul kararlarını ortadan kaldırmaktır.¹⁴⁹ Bu durumda iptal davası her ne kadar ortaklık aleyhine gibi görünse de esas gaye, ortaklığın maddi manevi çıkarlarını korumaktır. Bunun sonucunda da açılan bu iptal davasında ortaklık hem davalı hem de dava kendi yararına açıldığı için davacı konumundadır.

¹⁴⁸ **Domaniç H.** s. 653.

¹⁴⁹ **Moroğlu, E.** s. 233.

Burada Türk Ticaret Kanunu'nun 309. maddesi gereğince, şahsen kendi adına, fakat ortaklık yararına, başka bir ifadeyle, dava sonucunda hükmedilecek tazminatın ortaklığa verilmek üzere, pay sahiplerinin ya da ortaklık alacaklılarının dava hakkına benzer bir durum söz konusu olmaktadır. Ancak, Türk Ticaret Kanunu'nun 309. maddesi gereğince açılan davada, ortaklığın davalı taraf olmaması iki dava türü arasındaki farkı ortaya koymaktadır.¹⁵⁰

- c.) Genel kurul kararı aleyhine iptal davası açma hakkı Türk Ticaret Kanunu'nun 381/ 2 maddesi hükmü gereğince, kanunen tanınmış özel bir haktır. Yönetim kurulu iptal davası kararını kurul olarak toplanan yönetim kurulunun kararı üzerine açacaktır.

Genel kurul kararı aleyhine iptal davası açma hakkı yönetim kuruluna kanunen tanınan mutlak bir haktır. Yukarıda da ifade ettiğimiz üzere yönetim kurulu bu iptal davasını açmakla ortaklığın menfaatini koruma amacı güttüğü için dava giderleri ortaklık tarafından karşılanmaktadır.¹⁵¹

3. Yönetim Kurulu Üyeleri İle Denetçilerin İptal Davası Açabilmesi Hakkı

Türk Ticaret Kanunu'nun 381/3 maddesi "*kararların infazı idare meclisi azalarıyla murakıpların şahsı mesuliyetlerini mucip olduğu takdirde bunların her biri*" hükmünü ihtiva etmektedir. Madde metninden de anlaşılacağı üzere eğer, genel kurul kararının uygulanması yönetim kurulu üyelerinin ya da denetçilerin kişisel sorumluluklarını gerektiriyor ise, bu durumda üyelerden her bir iptal davası açma hakkını haizdir. Bu durumda iptal davasının açılabilmesi için gereken iki önemli ön koşul:

a. Kararın uygulanabilir nitelikte olması

b. Kararın uygulanmasının üyelerin kişisel sorumluluğuna neden olabilecek nitelikte olması

¹⁵⁰ **Domanıç H.** s. 654.

¹⁵¹ **Saka, Z.** s. 265.

Bu şartların eksik olması durumunda iptal davası açılmaz, açılması halinde de hâkim şartların oluşmadığını re'sen dikkate alarak davanın usul yönünden reddine karar verir.

Yönetim kurulu üyeleri ve denetçiler için burada söz konusu olan sorumluluk, ortaklığa, pay sahiplerine ve de üçüncü kişilere karşı kusura dayanan sorumluluk türüdür. Örneğin: haksız kazanç dağıtımını sonucunu meydana getiren, usulsüz intifa senedi ya da tahvil çıkarılmasına yol açan genel kurul kararlarının uygulanması, yönetim kurulu üyeleri ile denetçilerin kişisel sorumluluklarına neden olabilecek durumlardır¹⁵².

Yönetim kurulu üyeleri ile denetçilere tanınan bu dava hakkı mutlak bir hak olmakla birlikte, kararın uygulanmasından doğan sorumluluk, uygulayan kişilerin hem hukuki hem de cezai sorumluluklarını gerektiren sorumluluk olabilir. Yönetim kurulu üyeleri ile denetçilerin bu davayı açabilmeleri için genel kurul toplantısına katılmış olmaları ya da karara karşı çıkmış olmaları da gerekmez.

Ayrıca, uygulanması durumunda cezai sorumluluğu gerektiren genel kurul kararları hem kamu çıkarını ilgilendiren mutlak emredici nitelikteki ceza hükümlerine hem de ahlaka ve adaba aykırı olmaları hasebiyle aslında batıl kararlardır. Bundan dolayı da bu tür kararlar aleyhine iptal davası değil, tespit davasının açılması gerekmektedir. Açılacak tespit davası da Türk Ticaret Kanunu'nun 381. madde vd. hükümlerine tabi değildir. Sadece tespit davasının açılmasında hukuki bir yararın bulunduğu ispatlanması yeterli görülmektedir¹⁵³.

B. İptal Davasında Davalı

Genel kurul kararlarının iptaline ilişkin olarak iptal davaları, yalnız anonim ortaklık tüzel kişiliğine karşı açılabilir. Söz konusu iptal davası pay sahiplerince

¹⁵² Saka, Z. s. 266.

¹⁵³ Moroğlu, E. s. 235. Moroğlu' na göre: "ortaklığın yönetim kurulu üyesi ya da denetçi sıfatını haiz olmak, davada hukuki yararın bulunduğu kabulü için yeterli görülmektedir."

açılmış ise bu durumda ortaklığı yönetim kurulu temsil eder. Yönetim kurulu bu yetkisini, temsil yetkisini verdiği üyeleri veya müdürleri aracılığıyla kullanabileceği gibi aslen ya da vekâleten bir avukat aracılığıyla da temsil ettirebilir.(TTK.319; 321 md.). İptal davasının yönetim kurulu üyeleri tarafından ikame edilmesi durumunda ise, ortaklık denetçiler tarafından temsil edilir. Denetçilerin de davacı olması halinde ise ortaklık, mahkemece tayin edilecek kayyım tarafından temsil edilir.

Yönetim kurulu üyelerinin bir veya birkaçı davacı ise diğer üyelerin temsil yetkisi olmak koşuluyla ortaklık yine de yönetim kurulu üyelerince temsil edilir.¹⁵⁴ Ancak, bu durumda dava açmayan yönetim kurulu üyelerinin ortaklığı temsile yetkili olabilmeleri için yönetim kurulunda asgari toplantı ve karar yeter sayılarını sağlamaları koşulu aranmaktadır. Diğer yandan, iptal davasını açan yönetim kurulu üyeleri toplantı ve karar yeter sayısının çoğunluğunu ellerinde bulunduruyor ise bu durumda iptal davasında ortaklığı yönetim kurulunun temsilinde sakıncalar olabilecektir. Bu durumda ortaklığın mahkeme tarafından atanacak bir kayyım tarafından temsil edilmesi daha yararlı olacaktır.¹⁵⁵

İptali istenen karar, yönetim kurulunun azline ilişkin ise ortaklık, yeni yönetim kurulunun seçilmiş olması durumunda, yeni seçilen yönetim kurulu tarafından temsil edilir. Yeni yönetim kurulu üyelerinin seçilmemiş olması durumlarında ise mahkeme tarafından tayin olunacak bir kayyım tarafından ortaklık temsil edilecektir. Karar ortaklığın feshine ilişkin ise ortaklık tasfiye memurları tarafından temsil edilir. Zira fesih kararı, ortaklığın tasfiyesine başlanabilmesi için önemli koşuldur ve kesin hükümlerle iptal edilinceye kadar da geçerliliğini muhafaza eder.

Türk Ticaret Kanunu'nun 441. maddesi hükmü gereğince ortaklık esas sözleşmesi veya genel kurul kararıyla tasfiye memurları atanmadıkça tasfiye işleri, ortaklık yönetim kurulu üyeleri tarafından yapılır. Türk Ticaret Kanunu'nun 440.maddesi tasfiye haline giren ortaklığın organlarının görev ve yetkilerinin, tasfiyenin yapılabilmesi için zorunlu olan fakat içeriği itibariyle tasfiye memurları

¹⁵⁴ Çevik, O. N. s. 656.

¹⁵⁵ Moroğlu, E. s. 202.

tarafından yapılamayan görev ve yetkilerle sınırlı hale geleceğini hükme bağlamıştır. Bunun sonucunda da iptali istenen karar tasfiyeye ilişkin ise ortaklık, tasfiye memurları tarafından, aksi durumda ise yönetim kurulu tarafından temsil edilir.¹⁵⁶

Ortaklığın iflas etmiş olması durumlarında ise yukarıdaki ifadelere paralel olarak ortaklık, iptal davası iflas işlerinin gereklerine ilişkin ise iflas idaresi tarafından, diğer hallerde ise yönetim kurulu üyelerince temsil edilecektir.¹⁵⁷

İptal davasının açılmış olması kural olarak iptali istenen genel kurul kararının geçerliliğini etkilemez. Karar, iptal edilinceye kadar geçerli bir karar gibi hükmünü icra etmektedir. Ancak, Türk Ticaret Kanunu'nun 382 maddesi “*Yukarıdaki madde hükmüne dayanarak umumi heyet kararı aleyhine iptal davası açıldığı takdirde mahkeme idare meclisi azalarıyla murakıpların reyini aldıktan sonra, aleyhine iptal davası açılan kararın icrasının geri bırakılmasına karar verebilir.*” hükmünü ihtiva etmektedir. Mahkeme kararın uygulanmasının geri bırakılmasına yönetim kurulu üyeleriyle denetçileri dinledikten sonra re'sen de karar verebilir. Çünkü bu yönde mahkemeden böyle bir talebin yapılmasına da gerek yoktur. Aksi takdirde, iptali istenen genel kurul kararı iptal edilinceye kadar geçerliliğini koruduğu için karar, Türk Ticaret Kanunu'nun 321 maddesi gereğince üçüncü kişiler açısından geçerli olacağı için uygulanması hem ortaklık hem de pay sahiplerinin çıkarlarına aykırı olabilir¹⁵⁸

C. İptal Davasında Süre

Anonim ortaklık genel kurul kararlarına karşı iptal davası, kararın alındığı tarihten itibaren üç aylık süre zarfında açılabilir. (TTK. 381/1 md.) İptal davaları için kanunda öngörülen bu üç aylık süre hak düşürücü süre olması nedeniyle hâkim tarafından da re'sen dikkate alınır.¹⁵⁹ Hak düşürücü sürenin dolmasından itibaren

¹⁵⁶ Saka, Z. s. 277 vd.

¹⁵⁷ Moroğlu, E. s. 204.

¹⁵⁸ İmregün, O. s. 141.

¹⁵⁹ Yargıtay' da 11.Hukuk Dairesi de bir kararında: “Genel kurul kararlarının iptaline ilişkin davaların, kararların alındığı tarihten itibaren üç ay içerisinde açılması gerekir. Bu fadaki süre hak düşürücü süre

iptal davası açılmayacağı gibi, süresi içerisinde açılan iptal davalarına aktif müdahale de söz konusu olmayacaktır. Aksi durumda kanuni süre içerisinde iptal davası açmayan kişilerin, bu süreyi tespit eden kanun hükmünü dolanmasına imkân verilmiş olacaktır.¹⁶⁰

İptal davasının açılabilmesi için kanunen öngörülen sürenin hak düşürücü süre olması nedeniyle, bu süre geçtikten sonra açılan iptal davasını davalı ortaklık kabul etse bile, davanın görülme olanağı yoktur.¹⁶¹

Sürenin başlangıç tarihi kararın alındığı gün olup, geç öğrenilmiş olması veya pay sahibinin genel kurul toplantısına katılmamış olması ya da toplantıdan haberdar olmaması durumu değiştirmez.¹⁶²

Sürenin başlangıcı yukarıda da ifade ettiğimiz üzere genel kurul kararının alındığı tarih olup, üçüncü ayın bu güne denk gelen gününün mesai bitim saatinde sonra erer.¹⁶³ Üçüncü ayda, kararın alındığı güne denk gelen gün yoksa süre, üçüncü ayın son günü sona erer.¹⁶⁴

Söz konusu karar bir tatil günü alınmış olsa bile, süre, üçüncü ayın tatil gününe denk gelen gününde sona erer. Üçüncü ayın son günü bir tatil gününe rastlar

olduğundan bu hususun mahkemece re'sen gözetilmesi icap eder. Sürenin hesaplanmasında TTK. 1. Maddesi yollaması ile BK. nun konu ile ilgili maddelerine (BK. 76.md.) göre çözümlenmesi gerekir. Son günü resmi tatil gününe geldiği için bunu takip eden ilk iş gününde açılmış olan davanın mahkemece süresinde kabul edilmiş olmasında usule ve yasaya aykırı bir cihet yoktur." hükmüne varmıştır. Yargıtay 11.HD.23.10.1984 E. 1984/4349, K. 1984/4366 (YKD.1985, C. XI, S. I. s. 59).

¹⁶⁰ **Domanıç H.** s. 660; Ancak, Moroğlu'na göre: "davalı ortaklık tarafından hile, tehdit veya başka nedenlerle dava süresi içerisinde açılmamışsa, söz konusu süre, bu haksız eylemlerin devamı süresince işlemez." **Moroğlu, E.** s. 237.

¹⁶¹ **Saka, Z.** s. 279.

¹⁶² **Çevik, O. N.** s. 656.

¹⁶³ İmregün'e göre: "sürenin başlangıcının kararın alındığı tarih olarak kabul edilmesi doğru değildir. Çünkü toplantıya davet usulünce yapılmamışsa, pay sahibinin kararın alındığı günden de haberi olmayabilir. İptal davasında başlangıç tarihi olarak, genel kurul zabtı Türk Ticaret Kanununun 378 md. gereğince yönetim kurulu tarafından ekleri ile beraber derhal sicile tevdi ve zabıt mündericatından tescil ve ilana tabi hususlar tescil ve ilan edilmek gerektiğinden, sürenin başlangıç tarihinin de zaptın ticaret siciline tevdi tarihi olarak kabulü isabetli olur." (**İmregün, O.** s. 142).

¹⁶⁴ **İmregün, O.** "Anonim Şirketlerde Münferit Pay Sahibinin Umumi Heyet Kararları Aleyhine İptal Davası Açma Hakkı", Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, Batıder, Mayıs 1961, Cilt I, s. 2.

ise bu durumda, aksi sözleşmede öngörülmedikçe tatili takip eden günde dava açılabilir.¹⁶⁵

İptal davası açma süresi, yargılama usulü hükümlerinin veya yargıcın belirlediği bir süre değil de maddi hukuka ilişkin bir hükmün öngördüğü süre olduğundan, bu konuda Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun "müddetler" hükümlerinin uygulanma olanağı yoktur. Örneğin: iptal davasında, dava süresi, eski duruma getirme yoluyla yenilenemez (HUMK md.166 vd.) yahut dava, adli tatile denk gelmiş ise adli tatilin bitiminden başlayarak yedi günlük ek süre verilerek uzatılamaz. (HUMK md.177)¹⁶⁶

III. İptal Davasında Yargı Kuralları

A. Yetkili Mahkeme

Genel kurul kararlarının iptali istemiyle açılacak iptal davalarında yetkili mahkeme, dava tarihinde ortaklık merkezinin bulunduğu yer mahkemesidir (TTK md.381/1).

İptal davası açıldıktan sonra ortaklık merkezinin başka bir yere taşınması açılan iptal davası bakımından bir etki doğurmaz.¹⁶⁷ Ancak, üç aylık bekleme süresi zarfında ortaklığın yeni merkezinin bulunduğu yer mahkemesinde yeni bir iptal davasının açılması durumunda, önceki açılmış olan davanın sonraki davayla birleştirilmesi gerekmektedir.(TTK. md.381/3)

Anonim ortaklıklarda ortaklığın merkezi, ortaklık ana sözleşmesinde belirtilen yerdir.(TTK. md.279/2-1). Bu durumda ortaklık merkezinin bulunduğu yer mahkemesi, iptal davalarında özel ve kesin yetkili mahkeme durumundadır. Ayrıca, Türk Ticaret Kanunu'nun 381.maddesi gereğince, üç aylık kesin sürenin geçmesinden önce iptal davasının görülmesine başlanamayacağı ve açılan birden

¹⁶⁵ **Moroğlu, E.** s. 236.

¹⁶⁶ **Saka, Z.** s. 280.

¹⁶⁷ **Saka, Z.** s. 284.

fazla iptal davasının birleştirilerek görülmesi gibi usul bakımından bir takım zorluklara da yer verilmiş olması hasebiyle, iptal davasına ilişkin özel yetki kuralı, kamu düzenine ilişkin kesin yetki kuralı olarak kabul edilmektedir.¹⁶⁸

Bu duruma bağlı olarak da mahkeme iptal davasında yetkili olup olmaması durumunu re'sen gözecektir. İptal davasının tarafları da kendi aralarında yapacakları bir sözleşmeyle yetkisiz mahkemeyi yetkili kılamazlar.

B. Görevli Mahkeme

Anonim ortaklık genel kurul kararlarının iptaline ilişkin davalar, Türk Ticaret Kanunu'nun 4/1 maddesi hükmü gereğince mutlak ticari dava niteliğindedir. Ayrıca, Türk Ticaret Kanunu'nun 5/1 maddesi gereğince de “ Aksine hüküm olmadıkça, dava olunan şeyin değerine göre asliye hukuk veya sulh hukuk mahkemesi ticari davalara dahi bakmakla vazifelidir.” Kanun metninden de anlaşılacağı üzere, açılacak olan iptal davası, dava edilen kararın meblağına göre ya asliye hukuk mahkemesinde ya da sulh hukuk mahkemesine ikame olunacaktır.

C. İptal Davasında Uygulanacak Muhakeme Usulü

Türk Ticaret Kanunu'nun “Şirket davalarında muhakeme usulü” başlığı altında düzenlenen 1460. maddesi. : “*Ticaret şirketlerinde ortakların şirketle veya birbirleriyle olan münasebetlerinden doğan davalarda ve şirketlerin idare meclisi azaları, müdürleri veya murakıplarına karşı bu kanunun mer'iyetinden sonra açılacak mesuliyet davarında basit muhakeme usulü tatbik olunur*” hükmü gereğince, genel kurul kararlarına karşı açılacak iptal davaları, basit muhakeme usulüne tabidir. Başka bir ifadeyle, anonim ortaklık genel kurul kararlarının iptali istemiyle pay sahipleri tarafından açılacak iptal davalarında basit muhakeme usulü uygulanacaktır. Ancak madde kapsamına girmeyen yönetim kurulu, yönetim kurulu üyeleri, denetçiler ve Sermaye Piyasası Kurulu tarafından açılacak davalarının yazılı mı

¹⁶⁸ Moroğlu, E. s. 238.

(genel) yoksa basit muhakeme usulüne tabi olacağı hususunda doktrinde çeşitli görüşler benimsenmektedir.¹⁶⁹

Türk Ticaret Kanunu'nun 1460. maddesi hükmü kamu düzenine ilişkin olduğundan mahkemece re'sen uygulanacaktır. Dava taraflarının bu hususta açık veya zımni irade beyanında bulunmaları gerekmemektedir.

Birden fazla iptal davasının açılması durumunda mahkeme davaların hepsini birleştirir. Davaların birleştirilmesindeki amaç, aynı konu hakkında açılan davalar için ayrı karar verilmesinin önüne geçmektir. Birden fazla açılan davaların birleştirilmesinin bir diğer faydası da dava hakkında delillerin eksiksiz toplanması ve yürütülecek tahkikatın sağlıklı olmasını temin etmektir. Aynı toplantıda alınmış birden fazla kararlar aleyhine açılan iptal davalarının birleştirilmesine gerek görülmemektedir. Ancak, dava konusunun aynı olması durumunda açılan birden fazla davaların birleştirilmesi hususunda yasal bir engel bulunmamaktadır.¹⁷⁰

D.Genel Kurul Kararlarının İptali İçin Açılan Davada Üç Aylık Süre Geçmeden Duruşmaya Başlanamaması

Anonim ortaklık genel kurul kararlarının iptali için açılan davalarda Türk Ticaret Kanunu'nun 381/3. maddesi hükmü gereğince, üç aylık sürenin geçmesinden önce duruşmaya başlanamaz. Bu hükümle kanun koyucu, aynı kararlar ilgili açılacak iptal davalarının hepsinin birleştirilerek, aynı davayla ilgili birden fazla kararın alınmasını engellemek istemiştir. Başka bir ifadeyle, burada amaçlanan aynı konu ve sebebe dayanan davalarda yargısal birliğin sağlanmasıdır.¹⁷¹ Böylece, birden fazla şahıs tarafından ikame edilen iptal davalarının aynı davada çözüme kavuşturulması mümkün olur.¹⁷²

¹⁶⁹ Moroğlu'na göre: "bu durumlarda da açılacak davaların Türk Ticaret Kanununun 1460 md. kapsamında görülmesi hususunda bir engel bulunmamakta, burada söz konusu durumun kanun boşluğundan kaynaklandığı ve bunun diğer iptal davalarına kıyasen doldurulması gerekmektedir." (Moroğlu, E. s. 242). Saka'ya göre ise: "bu durumlar da açılacak davalar, yazılı (genel) muhakeme usulüne tabidir." (Saka, Z. s. 289).

¹⁷⁰ İmregün, O. s. 145.

¹⁷¹ Domanıç H. s. 660.

¹⁷² Ansay, T.: "Anonim Şirketler Hukuku Dersleri", Ankara 1975, s. 188.

İptal davalarının birleştirilerek görülmesine ilişkin hükmün emredici nitelikte olduğu düşünülür ise bu durumda üç aylık sürenin geçmesinden önce duruşmaya başlanamaması durumu da emredici nitelikte olması gerekir. Bunun sonucunda da tarafların üç aylık süre dolmadan duruşmaya başlanması hususunda kendi aralarında vardıkları açık ya da zımni anlaşma geçersizdir.¹⁷³

Üç aylık hak düşürücü sürenin geçmesinden önce iptal davası açacak kimsenin kalmamasının anlaşılması durumunda duruşmaya başlanıp başlanamayacağı hususu doktrinde müellifler arasında ihtilaf nedeni olmuştur. İmregün'e göre, üç aylık hak düşürücü sürenin geçmesinden önce başka iptal davası açmaya yetkili kimsenin kalmadığının anlaşılması durumunda mahkeme,¹⁷⁴ duruşmaya başlayabilecektir.

Moroğlu'na göre ise, söz konusu hükmün emredici nitelikte bir usul kuralı olması ve uygulanması hâkimin takdir yetkisine bağlı olmayıp, re'sen göz önünde bulundurulması gereken bir hüküm olması nedeniyle, üç aylık sürenin geçmesinin beklenmesi gerekmektedir. Ayrıca, üç aylık süre içerisinde başkaca iptal davası açılmasının hukuken mümkün bulunup bulunmadığı hususu da ayrı bir tahkikat ve duruşmayı gerektirecektir ki, bu durum hem aksi düşünce ile güdülen duruşma süresinin kısaltılması amacına ve hem de dava ekonomisine aykırı olacaktır.¹⁷⁵

E.Birden Fazla Açılan İptal Davalarının Birleştirilerek Görülmesi

Aynı mahkemede görülmekte olan davalar, aralarında bağlantı bulunması halinde, davanın her safhasında istek üzerine ya da mahkeme tarafından kendiliğinden birleştirilebilir. Davaların aynı sebepten doğmuş olması ya da biri hakkında verilecek hükmün diğerini etkileyecek nitelikte olması durumunda davalar arasında bağlantının olduğu kabul edilir.

¹⁷³ **Moroğlu, E.** s. 246. Ayrıca, Moroğlu'na göre: "bu suretle verilen hükmün temyizi halinde bozulması gerekir."

¹⁷⁴ **İmregün, O.** s. 144.

¹⁷⁵ **Moroğlu, E.** s. 247.

Davaların ayrı mahkemelerde açılmış olmaları durumunda, davalar arasındaki bağlantı nedeni ve birleştirme talebi davanın açıldığı ikinci mahkeme önünde ilk itiraz olarak ileri sürülebilir. Birinci davanın açıldığı mahkeme ilk itirazın kabulüne ve davaların birleştirilmesine ilişkin karar kesinleştikten sonra bu kararla bağlıdır. (HUMK md. 45)

Mahkemece görülmekte olan davalarda birleştirme koşullarının mevcut olmasına rağmen kural olarak davaların birleştirilmesi zorunluluğu yoktur. Ancak, anonim ortaklık genel kurul kararlarının iptali ile ilgili olarak birden fazla davanın açılması durumunda, bu davaların birleştirilmesi zorunludur. (TTK md.381/3)

Bu zorunluluk, iptali istenen kararın sadece davayı açan şahısları değil, onların haricinde diğer pay sahiplerini, ortaklık organları ile diğer ilgili şahısları da ilgilendirmesi hasebiyle, aynı karar ile ilgili farklı hükümlerin ortaya çıkmasını önleme amacından kaynaklanmaktadır.

İptali istenen birden çok davanın birleştirilmesi için bu davaların kimler tarafından açılmış olduğunun önemi yoktur. İster pay sahipleri tarafından, ister diğer ilgili kişiler tarafından açılmış olsun, davalar hep bir arada görülmek ve çözüme kavuşturulmak üzere aynı mahkemede birleştirilirler.¹⁷⁶

Türk Ticaret Kanunu'nun 5/III. maddesi hükmü gereğince, eğer asliye ticaret mahkemesinde görülmekte olan iptal davası, aynı yerde asliye hukuk mahkemesinde de açılmış ise ve bu durumun bir şekilde tespit edilmesi durumunda, asliye hukuk mahkemesi, davalının iptidai itirazda bulunup bulunmadığına ya da itiraz süresinin geçip geçmediğine bakmaksızın, dosyayı, birleştirilmek üzere asliye ticaret mahkemesine göndermek ile yükümlüdür.

Yargıtay'ın da bir kararında belirttiği üzere, ortaklık merkezinin bulunduğu yer mahkemesinde iptal davası açıldıktan sonra, ortaklık ana sözleşmesi ile ortaklığın yeni merkeze taşınmasına karar verilmesi durumunda, üç aylık süre geçmeden yeni

¹⁷⁶ Moroğlu, E. s. 247.

merkezin bulunduğu yer mahkemesinde de iptal davası açılması halinde, ilk iptal davasının açıldığı yer mahkemesi, görülmekte olan davanın ortaklığın yeni merkezinin bulunduğu yer mahkemesi ile birleştirilmesine karar vermelidir.¹⁷⁷

İptal davalarında birleştirme zorunluluğu, aynı genel kurulda alınmış, aynı kararlar için açılmış olan birden fazla iptal davaları bakımından geçerlidir. Aynı genel kurulda alınmış olmasına rağmen birbirinden farklı kararlar için açılan iptal davalarının birleştirilmesi söz konusu olmayacaktır.¹⁷⁸

İptal davalarının birleştirilmesi, kanunen öngörülmuş bir zorunluluk olması nedeniyle, davaya bakan mahkeme, bu yönde herhangi bir talebin olup olmamasına bakmaksızın davaların birleştirilmesine re'sen karar verecektir. Birden fazla iptal davasının birleştirilmesi sonucunda usul hukukunda ilişkin dava arkadaşlığı oluşur.

Yukarıda belirtilen durum mahkemenin her davacı için aynı kararı vereceği anlamını taşımamaktadır. Burada unutulmaması gereken husus, iptal kararına ilişkin kesin hükmün herkes bakımından geçerli olacaktır. Birleştirme veya bu talebin reddi kararı bağımsız olarak temyiz konusu yapılabilecektir.¹⁷⁹

IV. İptal Davasında Tahkim

Hukuk devletinde yargı devlete ait bir fonksiyondur. Devlet bu fonksiyonunu yine kendi tarafından kurulmuş olan mahkemeler aracılığıyla yerine getirir. Ancak, özel hukukta asıl olan tarafların iradesi olduğundan, bazı hallerde, özel kişiler arasındaki uyuşmazlıkların, dava konusu tarafların kendi aralarında belirleyeceği hakemler aracılığıyla çözüme kavuşturulmasına müsaade edilmiştir. Söz konusu

¹⁷⁷ Yargıtay 11.H.D. nin 16.10.1973 gün, E. 73/3860, K. 73/ 3924 sayılı kararı. (www.kazanci.com.tr).

¹⁷⁸ **İmregün, O.:** “Anonim Şirketlerde Pay sahipleri arasında Umumi Heyet Kararlarından Doğan Menfaat İhtilafları ve Bunları Telif Çareleri”, İstanbul 1962, s. 161.

¹⁷⁹ Moroğlu'na göre: “genel kurul kararlarının yokluk veya butlanının tespiti davaları ile iptal davalarının birleştirilmesi de HUMK md. 45 v.d. hükümlerine tabi olmakla birlikte, Türk Ticaret Kanununun 381/ 3 göre zorunlu sayılmaz. Aksi halde, iptal davası için öngörülen üç aylık hak düşürücü süre hükmünün dolanılmasına yol açılmış olacaktır.” (**Moroğlu, E.** s. 248).

uyuşmazlığın tahkim yoluyla çözüme kavuşturulabilmesi, tarafların aralarında yapacakları tahkim sözleşmesiyle mümkün olacaktır.¹⁸⁰

Anonim ortaklık genel kurul kararlarının iptaline ilişkin davalarda öğretilde genel olarak kabul gören görüş, iptal davalarında tahkime başvurulmasının caiz olmadığı yönündedir. Ortaklık ana sözleşmesine bu konuda bir hükmün konulamayacağı, konulmuş olsa bile bu hükmün geçersiz olacağı ağırlıklı olarak kabul edilmektedir.¹⁸¹

İptal davalarında tahkim yoluna başvurulmasının mümkün olmamasına gerekçe olarak doktrinde, yukarıda da ifade edildiği üzere, tahkimin, davanın taraflarının mahkeme kararına gerek olmaksızın aralarındaki uyuşmazlığa bir çözüm bulmalarının mümkün olduğu durumlarda başvurulabileceği bir çözüm yolu olduğu; genel kurul kararlarının iptaline ilişkin davaların ise davacı pay sahibi ile davalı ortaklık arasında gerçekleştirilecek bir sulh anlaşması yoluyla sonuçlandırılmasının mümkün olmadığı, Türk Ticaret Kanunu'nun 381. maddesinde yetkili mahkeme ve davaların birleştirilmesi gibi emredici hükümlerin tahkim ile bağdaşmayacağı, buna bağlı olarak da kanun koyucunun genel kurul kararının iptali davalarında tahkime imkân vermediği gösterilmektedir.¹⁸²

V. İptal Davasında Teminat

A. Genel Olarak

Anonim ortaklık genel kurul kararlarının iptali davasına bakan mahkeme, davalı ortaklığın talebi üzerine, dava sonucu ortaklığın uğraması muhtemel

¹⁸⁰ Pekcamtez, H/ Atalay, O/ Özekes, M. s. 275 v.d.

¹⁸¹ Ancak, öğretilde Saka'ya göre: "ortaklık ana sözleşmesinde hüküm bulunmak veya konulmak koşuluyla, genel kurul iptal davalarında tahkim yoluna gidilebilir. Esasen ortaklık hak ve sorumluluk meydana getiren özel hukuk sözleşmesidir. Böyle olunca da, ortaklık ana sözleşmesinde öngörülen tahkim yoluna gidilerek, genel kurul iptal davası konusunda alınacak karar, davanın tarafı bulunan ortaklık tüzel kişiliği ve Türk Ticaret Kanununun 383. md uyarınca bütün pay sahipleri hakkında bağlayıcı ve geçerli olacaktır." (Saka, Z. s. 287).

¹⁸² Pulaşlı, H. s. 366 v.d. Poroy, İsviçre'de, İsviçre Federal mahkemesi 1955 tarihli bir kararında, genel kurul kararının bütün pay sahipleri hakkında hüküm ifade edeceği için, uzlaşma veya tahkim yoluna gidilemeyeceğine ve mahkeme kararına dayanması gerektiğine karar verdiğini, ancak Cenevre kantonu Yüksek Mahkemesinin 1959 yılında, oybirliği esasına dayanarak bir tahkim şartını kabul ettiğini ve bunun da literatürde Patry tarafından desteklendiğini belirterek, oybirliği ile kabul edilen tahkim şartının sağladığı elastikiyet açısından tarafların çıkarlarına daha uygun olacağı görüşündedir. (Pulaşlı'dan Naklen).

zararlarının önlenmesi amacıyla davacıların teminat göstermesine hükmedebilir. (TTK 381 md./son).

Maddede söz konusu teminatın kimler tarafından gösterileceği açıkça belirtilmemiştir. Ancak, Türk Ticaret Kanunu'nun madde 381/son fıkrasında ifadesini bulan bu teminatı göstermesi gereken şahısların “davacılar” ile “ pay sahipleri” olduğu anlaşılmaktadır.

Genel kurul kararlarına karşı iptal davası açma görevi ile mükellef olan ve bu görevi yine de ortaklığın yararına kullanan yönetim kurulunun bu tür yükümlülük dışında tutulmaması her şeyden önce teminat yükümlülüğünün işlevine aykırıdır. Başka bir ifadeyle, bu durumda teminatı yatıracak olan taraf yine de ortaklığın kendisidir. Türk Ticaret Kanunu'nun 313'üncü maddesi gereğince yönetim kurulu üyeleri ile denetçilerin ortaklığa verecekleri muhtemel zararlar için teminat verme yükümlülükleri bulduklarından bu şahısların da teminat yükümlülüğü dışında tutulması gerekmektedir.¹⁸³

B. Teminatın Hukuki Niteliği

1. Teminat Gösterme Dava Şartı Değildir

Genel kurul kararının iptali davasına bakan mahkeme, Türk Ticaret Kanunu'nun 381. maddesinde belirtilen teminata kendiliğinden hükmedemez. Bu hususta davalı anonim ortaklığın talebi gerekmektedir.

Bilindiği üzere dava şartlarının en önemli ve belirgin özelliği, mahkeme tarafından kendiliğinden (re'sen) dikkate alınması gerektiğidir. Türk Ticaret Kanunu'nun söz konusu madde hükmü bu hususta mahkemeye kendiliğinden gözetme yetkisi tanımadığı için de iptal davalarında teminat gösterme yükümlülüğünün dava şartı olmadığı sonucu ortaya çıkacaktır. Bu durumun aksine bazı durumlarda istisnai olarak teminat gösterme davanın dinlenebilmesinin en önemli şartlarından biri olabilmektedir. Ancak, bu hallerde bu hususun davayla ilgili

¹⁸³ Moroğlu, E. s. 244.

kanun maddelerinde açıkça ifadesini bulması gerekmektedir. Örneğin; İcra İflas Kanunu'nun 69. ve 170 maddeleri gereğince borçtan kurtulma davalarının dinlenebilmesi için borçlunun teminat yatırması şarttır. Aksi durumda dava reddedilir.

Yine buna benzer bir durum Türk Ticaret Kanunu'nun 341/son maddesinde yer almaktadır. Söz konusu maddeye göre: “*dava açılması reyinde bulunan pay sahipleri hisse senetlerini şirketin zarar ve ziyanına karşı teminat olarak davanın sonuna kadar merhun kalmak üzere muteber bir bankaya yatırmaya mecburdurlar*”. Madde hükmünden de anlaşılacağı üzere bu teminat hükmü de dava şartıdır. Bunun sonucu olarak da mahkeme, teminatın yatırılıp yatırılmadığı hususunu kendiliğinden dikkate alacak, teminatın yatırılmaması durumunda ise davanın esastan görülmesine başlamayacaktır.

Yukarıda ifade ettiğimiz durumun aksine Türk Ticaret Kanunu'nun 381. maddesinin son fıkrasında yer alan teminat gösterilmesi hususu, ancak, davalı anonim ortaklığın talebine bağlıdır. Bunun sonucu olarak da söz konusu madde hükmünde yer alan teminat yükümlülüğü bir dava şartı olmayıp doktrinde de kabul edildiği üzere dava engelleri denilen ilk (iptidai) itiraza benzeyen bir durumdur. (HUMK md.187)

Türk Ticaret Kanunu'nun 381. maddesinin son fıkrasında ifadesini bulan bu teminat hükmü, ilk itiraz hallerinden daha çok teminat ilk itirazına benzemektedir. Ancak, söz konusu bu teminat Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nda ilk itiraz olarak kabul edilen itiraz teminat hallerinden daha hafif sonuçları olan bir teminat şeklidir. Örneğin: davalı ilk itiraz olarak süresi içerisinde davacının Türkiye 'de ikametgâhının bulunmadığını ileri sürer ise bu durumu tespit eden mahkeme, davacının teminat yatırmasına hükmetmek zorundadır. Oysa mahkeme, davacının Türk Ticaret Kanunu'nun 381 maddesinin son fıkrasında yer alan teminatı göstermesine karar vermek zorunda değildir. Başka bir ifadeyle teminat gösterilmesine karar verme mahkemenin takdirine bırakılmıştır. Buradan da anlaşılacağı üzere Türk Ticaret Kanunu'nun 381. maddesinin son fıkrasındaki

teminat, ilk itiraz olan teminata çok benzemekle birlikte, bu teminattan daha hafif sonuçları olan bir teminat türüdür.

Yukarıda ifade ettiğimiz nedenlerden de anlaşılacağı üzere, Türk Ticaret Kanunu'nun 381. maddesinin son fıkrasında belirtilen teminat, ilk itiraz teminatına benzemekle birlikte ondan daha hafif neticeler doğurması sonucuna bağlı olarak dava şartı olarak nitelendirilemez. Zira söz konusu teminata ancak, davalı anonim şirketin talebi üzerine hükmedilebilir. İptal davasını yürüten mahkeme eğer teminata gerek görmez ise teminat talebinin reddine de karar verme yetkisini haizdir.¹⁸⁴

2. Teminat Konusunda Doktrindeki Görüşler

Anonim ortaklık genel kurul kararlarının iptaline ilişkin davalarda, Türk Ticaret Kanunu'nun 382 maddesinin son fıkrasında yer alan, davalı ortaklığın teminat gösterme talebinin ancak, ilk itiraz olarak (davanın esasına girilmeden önce) yapılabileceği doktrinde tüm müellifler tarafından kabul edilmiş ortak bir görüştür. Başka bir ifadeyle doktrinde kabul gören ortak görüş, bu konunun Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 98. maddesi çerçevesinde çözüme kavuşturulması gerektiği yöndedir. Yalnız bu husus ile ilgili olarak ihtilaf konusu olan durum, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 99. maddesi bu halde uygulanıp uygulanamayacağıdır.

Doktrinde Arslanlı, Doğanay ve Domaniç'in savundukları ortak görüş; “*Teminat talebinin dava açıldıktan sonra fakat esasa girilmeden önce dermeyeran edilmesi gerekir (HUMK md.98). Mahkeme tarafından tayin edilen teminat süresi içerisinde yatırılmadığı takdirde davacı mahkemede hazır bulunmamış addolunur ve ortaklık arzu ederse davayı takip etmeyerek müracaata bırakır veya davacı taraf aleyhine gıyap kararı çıkartılır*” (HUMK md. 99).¹⁸⁵

¹⁸⁴ **Kuru, B.:** “Anonim Şirket Genel Kurul Kararlarının İptali Davasında Teminat Gösterme Dava Şartı mıdır?”, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, Ankara 1980, cilt X, sayı 4, s. 953 vd.

¹⁸⁵ **Doğanay, İ.** “Türk Ticaret Kanunu Şerhi “, Cilt II, Ankara 1974, s. 864. Ayrıca, B. Kuru'ya göre de: “bu üç müellifin konuyla ilgili bu görüşleri hukuk sistemimize en uygun düşen çözüm şeklidir. Çünkü daha önce de ifade edildiği üzere, Türk Ticaret Kanununun 381. md/ son yer alan teminat hükmü

Bu durumda davalı ortaklık davacının yokluğunda davaya devam edilmesini isterse davaya bu suretle devam edilir. (HUMK md.213/II ve 377/I). Davalı ortaklık davaya takip etmek istemez ise dosyanın yine Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 409. maddesi hükmü gereğince mahkeme tarafından işlem den kaldırılmasına karar verilir.¹⁸⁶

VI. İptal Davasının İlanı

İptal davasının açıldığı ve duruşmanın yapılacağı gün, yönetim kurulu veya bu kurul yerine görevi üstlenmiş olan kayyım tarafından usulüne uygun olarak ilan edilir. (TTK md.381/4). İptal davası yönetim kurulu tarafından açılmış olsa dahi davanın açıldığına dair ilan yaptırılması yükümlülüğü yönetim kurulundadır.¹⁸⁷

Kanunda “usulüne göre” yapılır denildiğine göre, yapılacak ilanın, ortaklık ana sözleşmesinde belirtilen hükümler uyarınca yapılması gerekir. Usulüne uygunluktan amaç, yapılması düşünülen ilanın, Ticaret Silici Gazetesi ile diğer iletişim vasıtalarında yayınlanmasını sağlamaktır.

İlanın yapılmasındaki amaç, genel kurul kararlarının iptaline ilişkin açılan iptal davasından pay sahiplerinin, şirket alacaklılarının ve davaya müdahale etmesi muhtemel şahısların haberdar olmasını sağlamaktır. Ayrıca, ilan yoluyla, açılmış olan diğer iptal davalarına bakan mahkemelerin birleştirme kararını alması da sağlanmış olacaktır.¹⁸⁸

Buradan da anlaşılacağı üzere, iptal davasının ilanı, genel kurul kararlarının iptali davasının sonuçlarının, kesin hükmün sonuçlarını sadece davanın tarafları ile sınırlı tutan Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 237.maddesinin aksine, sadece iptal davasını açan davacıları değil, anonim ortaklığın tüm pay sahiplerini de bağlayıcı

dava şartı değildir. HUMK 98/ 99 md. yer alan ilk itiraza çok benzemektedir. Bu nedenle de HUMK 98/99 md. hükümlerinin uygulanmasından başka çare yoktur.” (Kuru, B. s. 954).

¹⁸⁶ Moroğlu, E. s. 245.

¹⁸⁷ Çevik, O. N. s. 657.

¹⁸⁸ Saka, Z. s. 291 vd.

özellik taşıması sebebiyle, tüm ilgili şahısların bilgilendirilmesi açısından önem arz etmektedir.¹⁸⁹

Yapılacak ilanın eksiksiz ve ilgili şahısları bilgilendirici nitelik ve açıklıkta olması şarttır. Örneğin; davanın tarafları, özetle iddia ve talep, iptal davasının görüleceği mahkeme, davanın dosya numarası, duruşma günü ve saati ilanda yer almalıdır.¹⁹⁰

Kanunda ilanın ne kadar süre içerisinde yapılacağına ilişkin kesin bir hüküm yoktur. İlanın, dava muhataplarının davayla ilgili gerekli hazırlıkları zamanında tamamlayabilmeleri için gerekli zaman dilimini sağlayacak makul süre içerisinde yapılması uygun görülmektedir. Ancak, her durumda ilanın, ilk duruşma gününden önce yapılmış olması gerekir.

İlanın yapılmamış olması durumunda uygulanacak müeyyidenin ne olacağı hususu hükme bağlanmamıştır. Ancak, doktrinde müelliflerin ekseri kısmının kabul ettiği görüşe göre, ilanın süresinde ve gereği gibi yapılmaması sonucu zarara uğrayan kişilerin yönetim kurulu üyelerine ya da ilanı yapmakla yükümlü olan diğer kişiler aleyhine tazminat davası açabileceklerdir¹⁹¹.

§ 6. İPTAL DAVASININ İCRASI

I.Genel Kurul Kararlarının İcrasının Geri Bırakılması

Anonim ortaklıklarda idare ve temsil yetkisi yönetim kuruluna aittir. (TTK md.317) Bununu sonucunda da yönetim kurulu genel kurul tarafından alınmış olan kararları kanuna ve ana sözleşmeye aykırı olmamak şartıyla uygulamakla yükümlüdür. Söz konusu kararların sebepsiz yere uygulanmaması durumunda,

¹⁸⁹ **Domanıç H.** s. 661.

¹⁹⁰ **Arslanlı, H.:** “Anonim Şirketler, II-III. Anonim Şirketin Organizasyonu ve Tahviller” , İstanbul 1960, s. 81.

¹⁹¹ Moroğlu'na göre: “Türk Ticaret Kanununun 381/ II. maddesi gereğince yapılan ilan, genel nitelikte de olsa HUMK. un 49 v.d. md. anlamında bir dava ihbarı sayılmalıdır. Kuşkusuz, ilana rağmen ayrıca davanın HUMK. un anılan maddelerine göre özel olarak ihbar edilmesine de hukuken herhangi bir engel yoktur. Böylece, pay sahipleri ile diğer ilgililer HUMK. un 53 v.d. maddelerine göre iki taraftan biri yanında davaya müdahale edebilirler.” (**Moroğlu, E.** s. 250).

yönetim kurulu, ortaklığın uğramış olduğu muhtemel zararlardan sorumlu olacaktır. (TTK md.336/4).

Aynı şekilde yönetim kurulu kanuna ve ortaklık ana sözleşmesine aykırı kararların uygulanması sonucu ortaya çıkacak zararların sorumluluğunu da üstlenmek durumundadır. Durum böyle olunca da genel kurul kararları aleyhine iptal davasının açılması, kararın uygulanmasına engel teşkil etmeyecektir.

Ancak, genel kurul kararının ortaklık çıkarlarına açıkça aykırılık teşkil etmesi, ortaklık tüzel kişiliğine karşı sadakat ve özen yükümlülüğü ile bağdaşmaması ya da açık bir şekilde hukuka aykırı olduğu durumlarda yönetim kurulu, kararın uygulanmasından imtina edebilecektir. Bu durumlarda yönetim kurulunun, kararın uygulanmasının geri bırakılması talebiyle iptal davası açması yerinde olacaktır.¹⁹²

İptal istemiyle hakkında dava açılmış bir kararın yönetim kurulu tarafından uygulanması sonucu ortaya çıkması ihtimal dâhilinde olan zararları önlemek amacıyla kanun koyucu, iptal davasına bakan mahkemeye, yönetim kurulu üyeleri ile denetçilerin görüşünü aldıktan sonra, kararın icrasının durdurulmasına karar verme yetkisi tanımıştır. (TTK md. 382).

Başka bir ifadeyle, iptali dava edilmiş bir kararın yönetim kurulu tarafından icra edilmesi, sonradan gerek ortaklık, gerekse de pay sahipleri açısından telafisi imkânsız hukuki sonuçlar doğurması kuvvetle muhtemeldir. Ancak, burada dikkate alınması gereken önemli bir husus, icrası geri bırakılması istenen karar hakkında önceden iptal davasının açılmış olması gerektiğidir¹⁹³.

Ancak, Pulaşlı'ya göre, yönetim kurulu üyeleri ile denetçilerin dinlenilmesinin beklenilmesi sonucunda kararın uygulanması durumunda, ortaklık açısından önemli zararların ortaya çıkma ihtimali dosyadan açık bir şekilde anlaşılması halinde, mahkeme, kararın uygulanmasını doğrudan doğruya durdurma yetkisini haizdir.¹⁹⁴

¹⁹² Saka, Z. s. 300 vd.

¹⁹³ Moroğlu, E. s. 254 vd.

¹⁹⁴ Pulaşlı, H. s. 372.

Ayrıca, Domaniç'e göre de üyelerin davet edildikleri duruşmaya nedensiz olarak gelmemeleri halinde, gıyap hükümlerine kıyasen (HUMK md. 398 - 412), bunlar dinlenmeksizin de tedbir kararı verilebilmelidir. Mahkemenin bu kararına uyulması ve genel kurul kararının uygulanmaması gerekir. Aksi durum, daha ağır bir cezayı gerektirmediği takdirde "altı aya kadar hapis" cezasını gerektirir. (HUMK md. 113/A).

Genel kurul kararlarının icrasının durdurulması talebi doğal olarak, davacılar tarafından yapılmaktadır. Ayrıca, davalı anonim ortaklığın temsilci organları da kararın icrasının durdurulmasının ortaklık menfaatine olması hallerinde, mahkemeden bu yönde talepte bulunabilecektir. Ancak, davacı tarafın kararın icrasının geri bırakılması talebinin, anonim ortaklık tarafından kabul edilmesi halinde, artık yönetim kurulu üyeleri ile denetçilerin dinlenilmelerine gerek yoktur.¹⁹⁵

Türk Ticaret Kanunu'nun 382. maddesi mahkemenin, yönetim kurulu üyeleri ile denetçilerin görüşlerini alması gerektiğini hükme bağlaması sebebiyle, hâlihazırda görev başında olan yönetim kurulu üyeleri ile denetçileri dinledikten sonra kararın icrasını durdurma yönünde karar vermesi pek ala mümkündür. Burada akla gelen sorun, kararın icrasını geri bırakılması isteminden sonra fakat karar verilmeden önce yönetim kurulu üyeleri veya denetçiler yeniden seçilmiş ise, mahkemenin görevden yeni ayrılmış olan eski üyeleri dinlemesinde hukuken bir sakınca bulunmakta mıdır? Bu soruya doktrinde Moroğlu olumlu cevap vermektedir. Kararın icrasının durdurulması, ortaklığın da menfaatine olduğu ve mahkemenin karar verme konusunda yönetim kurulu üyeleri ile denetçilerin görüşlerine bağlı kalmayıp, kendi kanaati gereğince de hüküm verebileceği dikkate alındığında, bu konuda neden olumlu görüş bildirildiği açıkça anlaşılmaktadır. Ayrıca, Yargıtay' da bir kararında aynı doğrultuda görüş bildirmiştir.¹⁹⁶

¹⁹⁵ Moroğlu, E. s. 256.

¹⁹⁶ Yargıtay 11. HD. 6.5.1982 gün, E. 2203, K. 2134 sayılı kararında, genel kurulun yeni yönetim kurulu üyeleri seçimine dair kararlarının iptali davasında seçim kararının icrasının geri bırakılmasına karar verilmiş ise, ana sözleşmeye göre süre si bitmemiş olan (eski) yönetim kurulu üyelerinin

Genel kurul kararlarının icrasının geri bırakılması kararı da ihtiyati tedbir niteliğinde olduğundan, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun ilgili hükümleri gereğince teminata hükmedilmesi gerekir. (HUMK. md. 96. 110. 111). Ortaklığın da mukabil teminat vererek veya yeterli deliller göstermek suretiyle teminatsız olarak, tedbirin kaldırılmasını istemesi mümkündür.¹⁹⁷

Teminat konusunda kabul gören bir diğer husus, iptal davasının görevleri icabı yönetim kurulu, yönetim kurulu üyeleri ile denetçiler tarafından açılması durumunda, davanın ortaklık organları tarafından, görevleri gereği açıldığı için teminat gösterilmesine hükmedilmemesi gerekir.

II. Genel Kurul Kararının İcrasının Geri Bırakılmasının Yargıtay'dan İstenebilmesi

Genel kurul kararlarının icrasının geriye bırakılması talebinin, çok karşılaşılan bir durum olmamasına karşın, temyiz aşamasında Yargıtay'dan istenmesi gerekebilir. Bu duruma örnek olarak; yerel mahkemenin iptal istemini reddetmesi üzerine temyize başvuran taraf açısından, henüz icra edilmemiş genel kurul kararının icrasının geri bırakılmasını istemesinde kendi konumu açısından yararı olabilir. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi 19.11.1985 günlü v E. 85/6941, K.85/6691 sayılı kararında:

“ . . . Umumi heyetçe alınan kararlara karşı Türk Ticaret Kanunu'nun 382. maddesi hükmüne göre tehiri icra kararı istenmesi mümkün bulunmaktadır. Anonim şirketler ile ilgili mevzuatta bundan başka ve açıkça tehiri icra kararı verilmesine ilişkin hükme rastlanmamaktadır. . . Tehiri icra şeklindeki talebin ihtiyati tedbir isteği mahiyetinde kabul edilmesi mümkün ise de, bu konu Hukuk Usulü

yetkilerinin yeniden başlayacağına ve süre sonuna kadar devam edeceğine karar vermiştir. (www.kazanci.com.tr).

¹⁹⁷ Domanıç H. s. 664.

Muhakemeleri Kanunu'nun madde 101 ve müteakip maddelerinde düzenlenmiş olup uygulama alanı bidayet mahkemeleridir. Yargıtay incelemesi aşamasında uygulama alanı bulunmamaktadır. Bu sebeple talebin kabulü mümkün görülmemiştir...”

Demek suretiyle icranın geriye bırakılması talebini oy çokluğu ile reddetmiştir.

Ancak, Yargıtay'ın bu kararı doktrinde Moroğlu tarafından eleştirilmektedir. Gerekçe olarak da, icranın durdurulması talebinin ihtiyati tedbir kararı mahiyetinde olduğu, Yargıtay'ın söz konusu kararında belirttiğinin aksine, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 103. maddesinin uygulama alanını sadece yerel mahkemelerin alanı ile sınırlandırmanın mümkün olamayacağı, çünkü yerel mahkemeye tanınan bir yetkinin üst mahkemeye de tanınmamasının düşünülemediğini ifade etmektedir.¹⁹⁸

§ 7. İPTAL DAVASINDA DAVAYA MÜDAHALE HAKKI

I. Müdahale Kavramı

Hukuk sisteminde dava iki taraf bakımından etki ve neticelerini göstermektedir. Başka bir ifadeyle, yargılama konusu olan davanın iki tarafı vardır; davacı ve davalı. Bu iki taraf haricinde üçüncü şahısların davada, iki taraftan bağımsız olarak, taraf sıfatıyla yer almaları mümkün değildir.

Ancak, usul hukuku sistemimizde önceden açılmış olan davaya taraf olarak sonradan müdahil olmak isteyen şahıslar bakımından, fer'i ve asli müdahil sıfatıyla davaya taraf olma imkânı öngörülmüştür. Fer'i müdahalenin kanunen tanınmış bir hak olmasına karşın asli müdahale, öğretici içtihatlarınca kabul edilmiş müdahale şeklidir.

¹⁹⁸ Moroğlu, E. s. 257 vd.

Hukuki niteliği bakımından fer'i müdahale talebiyle davaya müdahil olan şahıs, bu katılımla davanın tarafı olmamakta, sadece daha önce davayı açmış olan şahsın yanında, yardımcı sıfatıyla yer almaktadır. Fer' i müdahalenin söz konusu olabilmesi için daha önceden mahkemenin önünde görülmekte olan derdest bir davanın bulunması ve müdahale talebinde bulunan şahsın bu davaya müdahale etmekte hukuki yararının bulunması gerekir.

Davaya fer'i müdahil sıfatıyla katılmak isteyen şahıs bu talebini mahkemeye bir dilekçeyle iletir. Müdahale talebi mahkemece kabul gören şahıs, bu katılmayla ancak, yanında yer aldığı tarafın yardımcı sıfatını haiz olur. Başka bir ifadeye, fer'i müdahale kişiye, davaya doğrudan taraf olma hak ve yetkisini bahşetmez. Fer'i müdahil, davayı ancak, katıldığı yerden itibaren takip eder ve yanında yer aldığı taraf ile birlikte hareket eder.¹⁹⁹

Asli müdahale ise görülmekte olan bir dava konusu üzerinde hak sahibi olduğunu iddia eden üçüncü bir şahsın, davanın taraflarına karşı ayrı bir dava ikame etme durumudur. Önceden mahkemece görülmekte olan dava ile aslı müdahale davası birbirinden bağımsızdır. Ancak, her iki dava da birlikte incelenip karara bağlanır. Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 237. madde hükmü gereğince, asli müdahale konusunda mahkemenin vermiş olduğu karar, ilk davanın davacısı ile davalısı arasındaki ilişkide de kesin hüküm oluşturur.

II. İptal Davasında Müdahale

Anonim ortaklık genel kurul kararlarının iptali davasında önceden açılmış davaya sonradan fer'i veya asli müdahalenin söz konusu olabileceği doktrinde kabul edilmektedir. Ancak, Yargıtay, konuyla ilgili olarak önüne gelen temyiz davasında farklı bir görüş belirtmiştir. Söz konusu kararında Yargıtay, anonim ortaklık pay sahiplerinin bir birinden bağımsız olarak iptal davası açma imkânının bulunmasından

¹⁹⁹ Pekcanitez/ Atalay/Özekes. s. 203 vd.

yola çıkararak, önceden açılmış olan iptal davasına sonradan müdahale hakkının kabul edilemeyeceğini ifade etmiştir.

Karara ilişkin olayda, genel kurul kararıyla seçilen yeni yönetim kurulu üyelerinin seçilmelerine dair genel kurul kararı ile temsile ilişkin yetkilerinin tesciline yönelik taleplerinin ticaret sicili memuru tarafından reddedilmesi üzerine Türk Ticaret Kanunu'nun madde 36 hükmü gereğince mahkemeye itirazda bulunmaları üzerine, genel kurulda karara muhalif kalan pay sahiplerinin davalı ticaret sicili memurluğunun yanında davaya müdahil sıfatıyla iştirak etme talepleri mahkeme tarafından reddedilmiştir. Kararın ilgililer tarafından temyiz edilmesi üzerine de Yargıtay “ ... Müdahale talebinde bulunan kimselerin Türk Ticaret Kanunu'nun 381. madde hükmü uyarınca birbirinden bağımsız olarak iptal davası açma imkânı bulunmaktadır. Bu rağmen tarafların davaya müdahil sıfatıyla dâhil olma talebi, Türk Ticaret Kanunu'nun madde 381 hükmüne başvurmadan dolaylı yoldan aynı amacı elde etme ve anılan madde de öngörülen süre ve teminat gösterme şartlarından kurtulmalarını neticelerine yol açabilir” gerekçesiyle müdahale talebinde bulunan şahısların bu talebine olumsuz yaklaşmaktadır.²⁰⁰

Ancak, Yargıtay'ın bu kararı doktrinde haklı olarak eleştirilmektedir. İptal davasını açmayan pay sahiplerine davaya müdahale hakkı tanınmasa bile diğer pay sahiplerince açılmış olan iptal davasının neticesi onlar açısından da hüküm ifade edecektir. Başka bir ifadeyle, Türk Ticaret Kanunu'nun 383.maddesi hükmü uyarınca, kararın iptaline dair ilam, kesinleştikten sonra bütün pay sahipleri hakkında hüküm ifade edecektir. Madde metninde de açıkça anlaşılacağı üzere, açılmış iptal davasının sonuçlarından her pay sahibinin aynı şekilde istifade edebilme durumu kanunen mevcut bulunmaktadır.²⁰¹

Ayrıca, yukarıda da ifade edildiği üzere, iptal davasını açan pay sahibi ile önceden açılmış davaya sonradan müdahil sıfatıyla katılan pay sahibi, hukuken aynı durumda olmadıkları gibi davada aynı sonucu elde etmeleri de hukuken mümkün değildir. Başka bir deyişle, davaya müdahil olan şahıs davacının yardımcısı

²⁰⁰ Yargıtay 11. HD. 13.10.1982, E. 1982/3701, K. 1982/3867, BATIDER, 1982, C. XI, S. 3, s. 132.

²⁰¹ **Moroğlu, E.** s. 252.

konumundadır ve davayı ancak, davaya müdahil olma talebinin kabul edilme anındaki noktadan itibaren takip yetkisini haizdir. Müdahil dava sonucunu ancak, katıldığı taraf ile birlikte temyiz edebilir (müdahale isteminin reddine ilişkin kısım hariç).²⁰²

§ 8. İPTAL DAVASINDA MÜDDEABİH (DAVA KONUSU)

I.Genel Olarak

Dava olunan şeyin (müddeabihin) değeri her davada olduğu gibi genel kurul kararlarının iptali davaları bakımından da önemlidir. Genel kurul kararlarının iptali davalarına bakacak görevli mahkemenin, iptali dava olunan kararın değerine göre belirlenmesi gerekir.²⁰³

II. İptal Davasında Müddeabihin Tespiti Sorunu

Genel kurul kararlarının iptali davasında da diğer davalarda olduğu gibi dava olunan şeyin (müddeabihin) değerinin belirlenmesi, dava ekonomisi açısından önemli yer teşkil etmektedir. Dava değerinin belirlenmesinin önemi kendini, (HUMK. md. 427/II) hükmü uyarınca, iptal kararının temyize tabi olup olamayacağı; karar düzeltme talebinde bulunup bulunulamayacağı (HUMK. md. 440/III); nisbi ilam harcının hesaplanması ve nisbi vekalet ücretinin belirlenmesinde gösterir. Ancak, temyiz veya buna cevap dilekçesinde talep edilmiş olmak koşuluyla iptal davası sonucunda verilen hükmün temyiz incelemesinin duruşmalı olarak yapılması zorunludur. (HUMK. md. 438/I)

Anonim ortaklık genel kurul kararlarının iptali davasında iptali söz konusu olan kararın değeri, bu karara bağlı yarar veya çıkarların para olarak ifadesidir. Bu değer üzerinde tarafların uyuşmaması durumunda, değer, Hukuk Usulü

²⁰² **Kuru, B.:** “Hukuk Muhakemeleri Usulü”, C. IV, 6. Baskı, Ankara 2001, s. 3467 v.d. Ayrıca, aynı görüş için **Moroğlu, E.** s.251 v.d. **Saka, Z.** s. 297 vd.

²⁰³ **Moroğlu, E.** s. 261.

Muhakemeleri Kanunu'nun 2/II maddesi hükmü gereğince mahkemece takdir ve tayin olunur.

Ancak, Türk hukuk sistemimizde bu konu ile ilgili olarak hali hazırda bir düzenleme mevcut bulunmamaktadır. Dolayısıyla da yargıcın, müddeabihin değerini belirlerken hangi hususlara binaen hareket edeceği doktrinde, yazarlar arasında farklı görüşlerin savunulmasına yol açmaktadır. Çünkü burada karşılıklı iki tarafın menfaat çatışması söz konusu olmaktadır. Bir tarafta kararın iptal edilmesinde yararı bulunan pay sahibi, diğer tarafta da genel kurul kararının geçerli kalmasında anonim ortaklığın çıkar ve menfaati söz konusudur. Eğer dava konusu kararın değeri, tek taraflı olarak sadece davacının bu kararın iptalindeki yarar ve çıkarına göre karşılaştırılır ve belirlenir ise, bu değer herhalde davacının ortaklıktaki sahip olduğu payların rayiç değerinden yüksek olamayacağından, bu takdirde hem davalı ortağın kararın geçerli kalmasındaki çok daha yüksek çıkar ve yararı hem de iptal kararı Türk Ticaret Kanunu'nun madde 383 hükmü gereğince iptal kararının sonuçlarından aynı şekilde etkilenecek olan diğer pay sahiplerinin de yüksek yarar ve çıkarları göz ardı edilmiş olacaktır. Buna karşılık, iptali dava edilen kararın değerinin, davalı anonim ortaklık ve dava dışı pay sahiplerinin kararın geçerli kalmasındaki menfaat ve çıkarları göz önüne alınarak belirlenmesi durumunda ise, açılacak olan iptal davası çok pahalı ve riskli bir dava haline getirilmiş olur ki, peşin nisbi harç davanın reddi halinde ağır dava giderlerinin tümünün üstlenilmesi rizikosu küçük ve mali gücü zayıf pay sahiplerinin iptal davası açma haklarını kullanabilmelerini önemli ölçüde engelleyecektir.

Alman hukuku bu konuda halen yürürlükte bulunan 1965 tarihli Aktiengesetz 247' de iptali dava edilen kararın değerinin, derdest olayın bütün yönleri ve özellikle dava konusu kararın taraflar bakımından (mali) önemi göz önünde tutularak mahkemece hakkaniyet ve nasafet çerçevesinde takdir edilen değer davalı ortaklığın esas sermayesinin 1/10 nu ve herhalde bir milyon Mark'ı geçmemesi öngörülmüştür. Böylece, Alman hukukunda iptali dava edilen kararın değerinin belirlenmesinde özellikle bu kararın geçerliliğinin veya iptal edilmesinin taraflar için ne getirip götüreceği göz önünde tutulmakla beraber, iptal davasını

pahalı ve riskli bir dava olmaktan çıkarmak için de mahkemece takdir edilecek değere bir üst sınır getirilmiş bulunmaktadır.

İsviçre Federal Mahkemesi ise iptal hükmünün yalnız davacı hakkında değil bütün pay sahipleri hakkında leh ve aleyhlerine hüküm doğurduğu gerekçesi ile iptali dava edilen kararın değerinin belirlenmesinde, davacı pay sahibinin iptal kararına bağlı kişisel yarar ve çıkarının değil, davalı ortaklığın kararın geçerli kalmasındaki genel yarar ve çıkarının esas ölçü alınması gerektiği görüşünü benimsemiştir. Ancak, bu görüş iptal davası hakkının kullanılmasını, özellikle davanın reddedilmesi halinde davacının üstlenmek zorunda kalacağı dava giderleri rizikosunu nedeniyle, çok güçleştirdiği gerekçesiyle eleştirilmiş ve nedenle de Borçlar Kanunu'nun anonim ortaklıklara ilişkin hükümlerini değiştiren ve 1 Temmuz 1992'de yürürlüğe giren 4 Ekim 1991 tarihli Federal Kanunla Borçlar Kanunu'na eklenen 706/a maddesinin 3. Fıkrası hükmü ile iptal davasının reddedilmesi halinde yargıcın dava giderlerini davacı ile davalı ortaklık arasında (hakkaniyet ve nisfet dairesinde) bölüştürülmesi kabul edilmiştir.

İptal davasında dava değerinin nasıl belirleneceği konusunda açık bir düzenlemenin bulunmaması, bu hususta uygulamada çeşitli zorluk ve karışıklıkların meydana gelmesine sebep olmaktadır. Uygulama da süren bu karışıklık ve tereddütlerin giderilmesi için doktrinde sorunun Alman ve İsviçre hukukunda olduğu üzere, köklü çözüme gidilmesi gerektiği ifade edilmektedir.

Önerilen düzenlemede; müddeabihin değerinin belirlenmesi konusunda davacının kararın iptal edilmesindeki yarar ve çıkarı ile davalı ortaklığın kararın geçerli kalmasındaki yarar ve çıkarı birlikte ölçü alınmakla beraber, iptal davasının davacı bakımından reddedilmesi halinde (dava giderlerinin üstlenilmesi nedeniyle) mali rizikosu yüksek ve dolayısıyla zor açılabilir bir dava olmaktan çıkarmak için de (Alman kanun koyucusu tarafından getirilen düzenleme gibi) müddeabihin değerinin belirlenmesi bakımından bir üst sınır konulmalıdır.²⁰⁴

²⁰⁴ Moroğlu, E. s. 261 vd.

§ 9. GENEL KURUL KARARININ GENEL KURUL KARARIYLA DÜZELTİLMESİ VEYA İPTALİ

I. İptali Kabil Kararın Yeni Bir Genel Kurul Kararıyla Düzeltilmesi

Anonim ortaklık genel kurulunda alınmış bir karar, hukuken sakat olarak meydana gelmiş ve bu sakatlığın sonradan fakat mahkemece iptal kararı verilmeden önce yine bir başka genel kurul kararıyla giderilip giderilemeyeceği konusunda hukukumuzda bir düzenleme mevcut değildir. Hukukumuzda bu husus ile ilgili düzenlemenin olmamasına rağmen, sakatlığı fark edilmiş genel kurul kararının mahkemeye başvurmadan ya da mahkeme kararını beklemeden düzeltilme imkânı yok mudur?

Bu durumda ne yapılacağıyla ilgili olarak Türk Hukuk sisteminde bir düzenleme mevcut olmamasına rağmen, Alman hukukunda bu konu üzerine doktrinde yapılan yoğun tartışmalar sonucu Alman kanun koyucu, 1965 tarihli Paylı Ortaklıklar kanununun (Aktiengesetz) 244 hükmüyle, “ İptal edilebilir genel kurul kararlarının teyidi (düzeltilmesi) “ başlığı adı altında;

“Genel kurul iptal edilebilir kararı yeni bir karar ile düzeltir ve iptal davası açma süresi içinde bu yeni kararın iptali istenmez veya bu istem mahkemece kesin olarak reddedilirse, artık iptal edilebilirlik bir daha isleri sürülemez. Davacının, iptal edilebilir kararın, düzeltme kararına kadar geçen süre içinde iptal edilmesinde bir hukuki çıkarı var ise, bunu sağlamak üzere iptal istemini ileri sürmekte devam edebilir.” şeklinde yeni bir düzenleme yoluna gitmiştir.²⁰⁵

Aynı yönde bir düzenlemenin Türk hukuk sistemi açısından da önemli katkılar sağlayacağı kuşkusuzdur. Başka bir deyişle, konuyu sadece anonim ortaklık genel kurul kararlarının mahkeme yoluyla iptal edilebilirliğine hasretmek, zaten davaların uzun sürdüğü hukuk sistemimiz açısından yeterince zorluklara sebep olmaktadır. Anonim ortaklık tüzel kişiliğine bu yönde cevaz verilmesi durumunda

²⁰⁵ **Pulaşlı, H.** s. 373.

gerek ortaklığın kendi faaliyet alanını ilgilendiren konularda, gerekse de üçüncü şahıslar ile olan münasebetlerinde önemli faydalar sağlayacağı kuşkusuzdur. Örneğin; ortaklığın sermaye artırımına ya da ortaklık birleşmelerine yahut da organların seçimi ile ilgili genel kurul kararlarının şekil yönünden noksanlığının tespiti halinde, bu tür kararların ortaklığın kendi bünyesinde geçmişe yönelik olarak düzeltilmesi imkânının tanınması durumu, günümüz şartlarında ortaklık işlevini daha da etkin hale getirme konusunda son derece önemli ilerleme kaynağına öncülük edecektir.

Bu yönde bir düzenlemenin Türk hukuk sistemi açısından da önemli katkılar sağlayacağı, doktrinde de yazarlar tarafından da genel olarak kabul edilmektedir. Bunun için iptal edilecek kararın, konu ve anlam bakımından aynı ve hukuken geçerli bir başka karar ile düzeltilmesi halinde, önceki kararın geçmişe etkili olarak ortadan kalkacağı, artık hukuki yönden sakat olan eski genel kurul kararının etkisini yitireceği kabul edilmektedir.²⁰⁶ Kararın düzeltilmesinden sonra, karar hakkında açılmış olan iptal davasının da reddedilmesi gerekmektedir. Ancak, düzeltme kararının alınmasına kadar olan süre için sakat genel kurul kararının iptalini sağlamakta hukuki yararı bulunduğunu davacı kanıtlar ise bu durumda iptal davasına devam edilir. Bu durumda davacının dava hakkı korunur.

Ancak, bu durumda dikkat edilmesi gereken önemli husus, düzeltilecek olan genel kurul kararının konu ve anlam bakımından aynı olan kararlarla düzeltilmesi gerektiğidir. Aksi takdirde, yeni bir karar alınmış olur. Bu kararında eski karar ile hukuki bakımdan hiçbir bağlantısı olmayacaktır.²⁰⁷

Genel kurul kararı hakkında önceden iptal davası açılmış ise, iptal davasının tüm mahkeme ve avukatlık masraf ve ücretleri, iptale konu olan davanın alınmasına, sonradan da söz konusu davanın teyidinde neden olan anonim ortaklıktan tahsil edilecektir.²⁰⁸

²⁰⁶ **Teoman, O.:** “Anonim Ortaklıkta İptal Edilebilir Genel Kurul Kararlarının Doğrulanması”, İktisat ve Maliye, C.XVII. S. 12, s. 551.

²⁰⁷ **Moroğlu, E.** s. 281.

²⁰⁸ **Teoman, O.** s. 551.

Düzeltilen kararın da hukuki bakımdan sakat ve geçersiz olması durumunda, bu karar hakkında da ayrı bir iptal davasının ikamesinde, hukuki bir engel bulunmamaktadır.

II. Genel Kurul Kararının Yeni Bir Genel Kurul Kararıyla İptali

Anonim ortaklık genel kurul kararları ancak, mahkeme yoluyla iptali kabul kararlar mıdır, yoksa ortaklığın önceden almış olduğu bir kararı, yeni bir genel kurul kararıyla iptali mümkün müdür?

Anonim ortaklığın genel kurulda daha önce almış olduğu hukuken sakat, geçerliliğini ve güncelliğini kaybetmiş, mahkeme kararıyla kısmen ya da tamamen iptali mevzu bahis olan kararlarını sonradan bir başka genel kurul kararıyla iptal etmesinde hukuki açıdan bir engel bulunmamaktadır. Ancak, bu konuda kanunda öngörülmuş bir engel durumunun olmaması gerekir. Bu duruma örnek olarak; Türk Ticaret Kanununun md. 434/9 uyarınca alınmış olan fesih ve tasfiye kararının daha sonraki bir genel kurul kararı ile iptaline, Türk Ticaret Kanunu'nun 439/II ve 440/I madde hükümleri engel teşkil etmektedir.

Anılan iki madde hükmü gereğince, anonim ortaklık hakkında fesih kararının alınmasından sonra, ortaklık ehliyet ve organlarının yetkileri ancak, tasfiye amaçlı işlemler ile sınırlı hale geleceği için fesih kararının iptalini öngören yeni bir genel kurul kararı, tasfiye amacıyla bağdaşmayacak nitelikte bir karar hükmündedir ve geçersiz addedilecektir.

Ancak, burada genel kurul kararının, mahkeme kararıyla iptal edilmesi ile bir başka genel kurul kararıyla iptal edilmesi arasında önemli fark bulunmaktadır. Genel kurul kararının kesinleşmiş mahkeme ilamıyla iptal edilmesi durumunda iptal konusu karar, ortaklığın iç ilişkisinde ve üçüncü kişiler ile olan ilişkilerinde geçmişe etkili olarak hüküm ve sonuç doğuracaktır. Bu durumun aksine önceki kararın genel kurul kararı ile iptal edilmesi durumunda ise aynı durum söz konusu olmayacaktır. Başka bir ifadeyle, yeni karar, geçmişe etkili hüküm ve sonuç doğurmayacaktır.

Bir genel kurul kararının bir başka genel kurul kararıyla iptali durumunda, iptal edilen karar ile iç ve dış ilişkide belirli kişiler lehine doğmuş olan hakları ortadan kalkmaz. Örneğin; bir ana sözleşme değişikliği veya esas sermaye artırım kararının onanması için alınmış olan imtiyazlı pay sahipleri kurulu kararının yeni bir kararla iptal edilmesi, ilgili olduğu ana sözleşme değişikliği veya esas sermaye artırım kararının yerine getirilmesini hukuki bakımdan etkilemez. Aksi durumda, söz konusu ibra ve dağıtılan kar payı ile üçüncü kişilerle yapılmış olan sözleşmelerin geçerliliği genel kurulun bu konulardaki kararlarını yeni bir kararla geri almaması koşuluna bağlanmış olacaktır. Bu da hukuk güvenliği ve hakkaniyet kaideleri ile bağdaştırılması olanaksız bir durumdur.

Önceki kararı iptal eden yeni genel kurul kararının da Türk Ticaret Kanunu'nun madde 381 vd. hükümleri gereğince iptalinin dava edilebilmesi söz konusudur. Bu durumda mahkeme kararının geçmişe etkili olduğu düşünülür ise, genel kurul kararıyla iptal edilen karar, yeniden geçerli hale gelecektir.

Hakkında iptal davası açılmış bir karar, sonradan yeni bir genel kurul kararıyla iptal edilmesi durumunda, artık mahkemenin iptal davasını reddetmesi gerekir. Başka bir deyişle, iptal sonrası artık önceki genel kurul kararının geçerliliği kalmayacaktır. Ancak, iptal davasını açan şahıs, dava konusu kararın genel kurul tarafından iptali tarihine kadar olan zaman için mahkemece iptaline hükmedilmesinde hukuki bir yararının bulunduğunu kanıtlarsa iptal davasına devam edilmeli ve sonuçlandırılması sağlanmalıdır. Bu durum genel kurulun iptal kararından sonra mahkemede dava açılması halinde de aynen geçerlidir.²⁰⁹

§ 10. MAHKEMENİN İPTAL KARARININ HUKUKİ ETKİSİ

I. İptal Davasının Reddi

İptal davasının mahkemece reddedilmesi durumunda bu karar sadece davanın taraflarını bağlayıcı etkiyi haizdir. (HUMK md.237/II) Davaya taraf olmayan pay

²⁰⁹ Moroğlu, E. s. 282 vd.

sahipleri ve ilgili şahıslar tarafından daha sonra yeni bir iptal davasını açılabilmesi hukuken mümkündür. Ancak, Moroğlu' nun da haklı olarak belirttiği üzere, iptal davalarına üç aylık sürenin geçmesinden önce başlanamayacağı ve açılan tüm iptal davalarının birleştirilerek görüleceği düşünülürse (TTK. md.381/III) bu hususun sadece teorik açıdan önem taşıdığı kendiliğinden anlaşılacaktır.²¹⁰

II. İptal davasının Mahkemece Kabulü

Mahkeme, yaptığı tetkikler sonunda genel kurul kararının davacının iddia ettiği gibi kanuna, esas sözleşmeye ve afakî iyi niyet kaidelerine aykırı olduğunu tespit eder ise kararının iptaline hükmeder. Türk Ticaret Kanunu'nun 383. maddesi hükmü uyarınca, kararın iptaline dair ilam, kesinleştikten sonra bütün pay sahipleri hakkında hüküm ifade eder. Başka bir ifadeyle, genel kurul kararının iptali davası, görünüşte davacı ile davalı ortaklık arasında yürütülüyor görünmesine rağmen, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 237.maddesi hükmünün istisnası olarak, davaya taraf olmayan pay sahipleri de dâhil olmak üzere tüm pay sahipleri hakkında geçerli hüküm teşkil etmektedir.²¹¹

Mahkemenin iptal kararı nitelik itibariyle bozucu yenilik doğuran bir karardır. Bunun sonucunda da iç ilişkide geriye yönelik olarak kararın etkisini ortadan kaldırır. Başka bir deyişle iptal kararı, genel kurul kararının etkisini ortaklık organları ve tüm pay sahipleri açısından geriye etkili olarak ortadan kaldırır. Karar verilmeden önceki durum yeniden tesis edilmiş olur. Örneğin; pay sahiplerine ve yönetici kademesinde bulunan şahıslara kar dağıtımına dayanak oluşturan genel kurul kararının iptali halinde, söz konusu şahıslara dağıtılan karlar Türk Ticaret Kanunu'nun madde 472-474 hükümleri gereğince geri alınır.

Üçüncü şahıslar bakımından kararın iptali ileriye dönük olarak hüküm ifade eder. Ancak, burada gözden kaçırılmaması gerek husus, Türk Ticaret Kanunu'nun 321. maddesi gereğince söz konusu genel kurul kararına bağlı olarak ve güvenerek

²¹⁰ Moroğlu, E. s. 268.

²¹¹ Domanıç H. s. 664.

ortaklık ile işlem yapmış olan hüsnüniyet sahibi üçüncü şahısların haklarını korunur. Çünkü üçüncü şahıslar, genel kurul kararına karşı iptal davasının açılıp açılmadığını, açılmış ise davanın hangi aşamada devam ettiğini araştırma ve inceleme zorunluluğuna tabi tutulamaz. Bu hususa istisna teşkil eden durum, üçüncü şahıslar ile ortaklık arasındaki münasebetin sadece ortaklık yönetici ve temsilcileri vasıtasıyla kurulmadığı, mutlaka genel kurul kararına ihtiyaç duyulduğu durumlarda bu ilişkiye temel oluşturan genel kurul kararının iptali, üçüncü şahısların da haklarını etkiler ve temsil işlem ve yetkisi ortadan kalkmış olur. (TTK. md. 311; 392; 397; 402; 423)²¹²

Ayrıca, dava açıldıktan sonra kararın icrasının durdurulmasına hükmedilmemiş ise, bunun sonucunda da yönetim kurulu söz konusu genel kurul kararına bağlı olarak birtakım işlemlerde bulunmuş ise, bu durumda bu işlemlerden dolayı da yönetim kurulu sorumlu tutulamaz. Meğerki kararın sakatlığı kendiliğinden anlaşılabilir nitelikte olsun.²¹³

III. Mahkemenin İptali İstenen Kararı Düzelterek Onaması

İptal davasına bakan mahkemenin, dava konusu kararın sadece iptaline mi karar verecek, yoksa mahkeme, iptal kararının yanında doğru olan karara da hükmetme yetkisini haiz midir konusu doktrinde tartışma konusu yapılmaktadır. Doktrinde müelliflerin büyük çoğunluğu genel itibariyle mahkemenin önüne gelen davada, kararın iptaline dair hüküm vermekle yetinmesi gerektiğini savunmaktadır. Aksi durumda böyle bir yetkinin iptal davasının yetki ve amacını aşacağı, ortaklığın ticari kararlarının mahkemede alınmasına yol açması bakımından kabul edilemez görülmektedir.

Genel görüş, mahkemenin genel kurulun yerine geçerek yeni bir karar ihdas edemeyeceği yönünde olmakla birlikte, mahkemenin bu yönde karar vermesinde hukuki bir yararın hatta zorunluluk bulunup bulunmadığı konusu da doktrinde tartışma konusu yapılmaktadır. Örneğin; Alman Hukuku'nda İmparatorluk Yüksek Mahkemesi eski bir kararında, özellikle bilançonun kabulüne ilişkin genel kurul

²¹² **Domanıç H.** s. 665.

²¹³ **Arslanlı, H.:** "Anonim Şirketler, I. Umumi Hükümler", İstanbul 1959, s. 84.

kararlarının iptali davalarında, basit hesap hatalarını ve oyların hesaplanmasında yanlışlık bulunması gibi hallerde, mahkeme talep halinde hatalı genel kurul kararının iptali yanında, doğru karara da hükmedilebileceği görüşünü benimsemiştir. Ancak, daha sonra Yüksek mahkeme, talep edilmiş olsa dahi, mahkemenin iptal ettiği genel kurul kararının yerine doğru olanı hüküm altına alamayacağı görüşünü kabul etmiştir.²¹⁴

Arslanlı, mahkemenin iptal edilen karar yerine başka karar verme yetkisinin bulunmadığını kabul etmekle birlikte, bilançonun onanmasına ilişkin davayı bu hususun dışında değerlendirmektedir. Arslanlı'nın bu görüşüne göre, bilançonun onanmasına ilişkin davada, davacı ya da davalı ortaklıktan herhangi bir tarafın talebi üzerine mahkeme bilirkişi incelemesi sonucunda bilançoyu düzeltme yoluna gidebilecektir.²¹⁵

İmregün ise, böyle bir imkânın Türk Hukukunda kabul görmesinin temenniye şayan bir durum olmasını ifade ettikten sonra, bugünkü hukuk sistemimizde, mahkemenin bilançoju düzelterek onamasının kabul edilemeyeceğini söylemektedir. Çünkü bilançoju onama yetkisi, genel kurulun münhasır yetkisi içerisinde. Bu yetkinin mahkemeye devredilmesi kabul edilemez.²¹⁶

Yargıtay'da bir kararında, “*mahkeme yasaya veya ana sözleşmeye aykırı kararı iptal ettikten sonra genel kurulun yerine geçerek yasaya ve ana sözleşmeye uygun karar vermeye yetkili değildir...*” görüşünü belirtmektedir.²¹⁷

Moroğlu'da iptal davasına bakan mahkemenin hükmünün ancak, kararın iptaline dair olması gerektiği, aksi durumun iptal davası ile güdülen amaca ve davanın işlevine aykırı olduğu ve genel kurulun yetkilerinin, ticari kararlarının mahkemeye bırakılmasına yol açmak gibi sakıncalı bir durumun oluşmasına yol açması gibi Türk Ticaret Kanunu'nun sistemine de aykırı olduğunu söylemektedir.

²¹⁴ Pulaşlı, H. s. 374 vd.

²¹⁵ Arslanlı, H. s. 86.

²¹⁶ İmregün, O. s. 147.

²¹⁷ Yargıtay 11. H.D. 13.11.1980 gün, E. 80/4969, K. 80/5245 sayılı kararı.(www.kazanci.com.tr).

Ancak, Moroğlu, genel kurulda kullanılan oyların toplantı başkanlığınca yanlış sayılması; olumlu kararın alınabilmesi için kanunda veya ana sözleşmede öngörülen oy sayısı veya oranının gözden kaçırılması; oy hakkında yoksunluk; hata, hile ya da tehdit yoluyla geçersiz olan oyların alınan kararı etkilemiş olması nedeniyle kabul kararı yerine red kararı ya da tersi olması ve bu durumun toplantı tutanağına geçirilmesi genel kurulun hukuken başka bir karar alabilmesinin mümkün bulunmadığı durumlarda iptal istemi ile birlikte ve ona bağılı olarak talep edilmiş olmak koşuluyla doğru olan kararın tespitinin de talep ve dava edilebilmesine ve mahkemece de (haklı bulunması halinde) bu talep doğrultusunda hüküm kurulmasına engel olmadığı görüşünü savunmaktadır. Bu durumlarda da genel kurulun yetki ve ticari kararlarının mahkemeye bırakılması söz konusu olmayıp, doğru ve hukuken gerekli olan sonuca ulaşılması için gereksiz yere geciktirilmesinin önüne geçileceğini ifade etmektedir. Ancak, mahkeme, doğru karara Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 75/I madde hükmü gereğince davacı tarafın talep etmiş olması ve genel kurulun gerçek veya hukuken olması gereken iradesinin hiçbir kuşkuya yer bırakmayacak şekilde belli olması halinde hükmedecektir.²¹⁸

§11. İPTAL İLAMININ TİCARET SİCİLİNE TESCİLİ

Türk Ticaret Kanunu'nun 383/2.c. maddesi “ idare meclisi bu ilamın bir suretini derhal ticaret siciline kaydettirmeğe mecburdur “ hükmünü içermektedir. Burada amaç, ilamın zamanında, gecikme olmaksızın yönetim kurulu tarafından ticaret siciline tescilinin sağlanmasıdır. Moroğlu, kanun metninde tescil ettirmekten söz edildiğine göre, buradan anlaşılması gereken her türlü kararın değil, sadece, tescili kanunen zorunlu olan kararların iptaline dair kesin hükümlerin tescili ettirilmesi gerektiğini ifade etmektedir. Tescil için kesinleşmiş mahkeme ilamının bir dilekçeyle birlikte ticaret siciline sunulması gerekmektedir. Tescil işleminin zamanında yerine getirilmemesi durumunda yönetim kurulu, bunun sonucunda meydana gelecek zararlardan ortaklığa, pay sahiplerine, şirket alacaklarına ve üçüncü şahıslara karşı sorumludur. Türk Ticaret Kanunu'na göre, tescili mecburi olan genel

²¹⁸ Moroğlu, E. s. 273 vd.

kurul kararlarının bir bölümünün, örneğin; Türk Ticaret Kanunu md. 390 ve 300 hükmü gereğince ana sözleşme değişikliği kararlarının, gerekirse de Türk Ticaret Kanunu'nun madde 381/II' de ifadesini bulan iptal davasının açıldığının yönetim kurulu tarafından ilan ettirilmesi zorunlu tutulduğu hallerde, kesinleşmiş iptal kararının ilanından söz edilmemiştir. Bunun sonucunda da kesinleşmiş iptal hükmünün Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi ile ortaklığın ana sözleşmesinde öngörülen ilan araçlarında ilan edilmesi mecburiyeti yoktur.²¹⁹

Arslanlı'ya göre, iptal talebinin reddedilmesi durumunda sicil memuru mahkemenin red kararına rağmen, kararı re'sen tescil ve ilana mecbur değildir. Mahkemenin iptal talebini reddetmesi sicil memurunun inceleme vazifesini ortadan kaldırmaz. Çünkü sicil memurluğu ile mahkeme birbirinden bağımsız olarak araştırma ve inceleme görevi yürütürler. Sicil memuru kararın kanuni şartlarını haiz olup olmadığını ayrıca inceleyebilir.

§ 12. İPTAL KARARLARININ TEMYİZİ

İptal davasına bakan gerek asliye ticaret gerekse bu sıfatla davaya bakan asliye hukuk ve sulh hukuk mahkemelerinin nihai kararlarına karşı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun madde 427/I hükmü gereğince süresi içerisinde temyiz yoluna başvurulabilir. Bu süre asliye mahkemelerince verilen nihai kararlar için 15 gün, sulh hukuk mahkemelerince verilen nihai kararlar için ise 8 gündür. Söz konusu temyiz başvuru süreleri, nihai kararların ilgili taraflara tebliğ edilmesi ile başlamış olur. (HUMK md. 432/I)

Genel kurul kararlarının iptali davası Türk Ticaret Kanunu'nun 1460. maddesi hükmü uyarınca basit muhakeme usulüne tabi olduğu ve davanın görülmesine adli tatil süresi içerisinde de bakılmasına devam edildiği için söz konusu temyiz süreleri adli tatil aşamasında da işlemeye devam eder. Hukuk Usulü

²¹⁹ Moroğlu, E. s. 274 vd.

Muhakemeleri Kanunu'nun 177. maddesinde öngörülen 7 günlük ek süreden istifade söz konusu olmayacaktır.

2797 sayılı Yargıtay Kanunu'nun md. 14 hükmü gereğince genel kurul kararlarının iptali davalarına ilişkin nihai kararlara ilişkin olarak yapılan temyiz başvurularında temyiz mercii Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'dir. Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 438/I maddesine göre, temyiz isteminde bulunan taraflar incelemenin duruşmalı yapılması talebinde bulunabilirler.

Temyiz yoluna başvurulması kural olarak kararın icrasını durdurmaz. Bu husus doktrinde tartışmalıdır. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi 12.9.2000 günlü ve E. 2000/7323, K. 2000/644 sayılı kararında, genel kurul kararlarının iptali davası sonucunda verilen kararların Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun madde 403/No.4 kapsamına giren ve kesinleşmedikçe icra edilemeyecek kararlardan oldukları ve bu nedenle de icranın ertelenmesi istemine konu teşkil edemeyeceği görüşünü benimsemiş bulunmaktadır.

Moroğlu ise, Türk Ticaret Kanunu'nun 382. madde ve Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 103. madde vd. hükümleri gereğince, yerel mahkeme kararının temyizi ile birlikte dava konusu genel kurul kararının icrasının ertelenmesinin Yargıtay'dan istenebileceği görüşünü savunmaktadır. Karar düzeltme istemi Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 440-442/a madde hükümlerine tabi olup özellik arz etmemektedir.²²⁰

§ 13. GENEL KURUL KARARLARINA KARŞI KÖTÜ NİYETLE İPTAL DAVASI AÇANLARIN SORUMLULUĞU

I. Genel Olarak

Hukuk kurallarının toplum hayatında adalete, sosyal ve ekonomik ihtiyaçlara uygunluğu ne kadar önemli ise, söz konusu kuralların her yerde ve herkese karşı aynı biçimde uygulanması özellikle ticari hayatta son derece önemli bir husustur. Bunun

²²⁰ Moroğlu, E. s. 265 vd.

sonucunda da herkes pozitif hukuk kurallarını gözeterek kendi girişimlerini ona göre ayarlamak hakkını haizdir. Bunu yaparken de herkes hakkını kötüye kullanmaktan özellikle kaçınmak durumundadır. Ancak, söz konusu hakların ne zaman kötüye kullanıldığıнын tespiti her zaman kolay olmayabilir. Her somut olayın kendi niteliğine göre, zamana, yere ve hatta uygulayan hâkime göre değişebilir, içerisine sübjektif unsurlar karışabilir.²²¹

II. İptal Davasını Kötü niyetle Açan Kimselerin Hukuki Sorumluluğu

Genel kurul kararlarının iptali davası, dava konusu kararda, hukuki açıdan kararın iptalini gerektirecek sakatlıkların söz konusu olduğu iddiası ile açılır. Anonim ortaklıklarda çoğunluğu elinde bulunduran pay sahipleri, bu statülerini kötüye kullanıp kendi menfaatleri için özel çıkar sağlama amacıyla hareket etmiş olmadıkça, genel kurul, bir karar alırken, ortaklık çıkarları bakımından takdir hakkına sahiptir. İfade ettiğimiz bu çerçevede kullanılan takdir hakkı, başlı başına bir iptal davasına dayanak teşkil etmez. Pay sahipleri de genel kurul kararları aleyhine iptal davası açarken, bu davayı açmada maddi çıkarının bulunduğunu kanıtlamak zorunda bırakılamaz.²²²

Medeni Kanun'un 2/I maddesi hükmü gereğince, her hakkın kullanımında olduğu üzere iptal davası açma hakkının da dürüstlük kurallarına uygun olarak kullanılması gerekir. Türk Ticaret Kanunu'nun madde 384 hükmü uyarınca genel kurul kararları aleyhine kötü niyetle iptal davası açan davacılar bu dava nedeniyle ortaklığın uğramış olduğu zararlardan ötürü müteselsilen sorumlu tutulurlar. Kanun koyucunun bu maddeden amacı, kusur, hatta ağır kusur ile açılacak olan iptal davasını cezalandırmak değil, kasten zarar vermek amacıyla açılan davayı müeyyideye bağlamaktır. Aksi takdirde kanun koyucu "ağır kusur", "kusur ile" ya

²²¹ **Arseven, H.:** "Anonim Ortaklıklarda Genel Kurul Kararlarına Karşı Kötü niyetle Açılan İptal Davasının Müeyyidesi", Ord. Prof. Dr. Halil Arslanlı'nın Anısına Armağan, İstanbul Üniversitesi 1978, s. 277 vd.

²²² **Saka, Z.** s. 307.

da “ objektif iyi niyet kurallarına aykırı olarak “ gibi ifadeler kullanabilirdi. Fakat kanun koyucu bu tabirleri kullanmamış, doğrudan kötü niyetten bahsetmiştir.²²³

Genel kurul kararlarına karşı kötü niyetle iptal davası açanların sorumlu tutulabilmeleri için her şeyden önce davayı suinayetler açmış olmaları ve kural olarak da davanın bu nedenle reddedilmiş olması gerekir. Türk Ticaret Kanunu’nun 384. maddesi hükmünde ifadesini bulan kötü niyet, kasıtlı davranış olduğuna göre, bu maddeye dayanılarak davacıların sorumlu tutulabilmeleri için ihmallerinin ya da tedbirsiz davranışta bulunmuş olmalarının önemi yoktur. Davacıların kötü niyetli davranışlarının sebebi kişisel çıkar elde etme düşüncesi olabileceği gibi ortaklığı maddi ve manevi zarara uğratma şeklinde de olabilir. Ancak, iptal davasında iptali istenen kararın ortaklığın yararına olduğunun veya iptal davası ile sırf kişisel çıkarlar güdülmüş olduğunun kanıtlanması dava hakkının kötüye kullanılmış olduğunun veya kötü niyetle iptal davası açılmış bulunduğunun kabul edilmesi için yeterli bir yargı değildir.²²⁴

Türk Ticaret Kanunu’nun 384. maddesi, her ne kadar kanun koyucu tarafından iptal davası yoluyla ortaklığın gereksiz zararlara uğratılmasını önlemek amacıyla getirilmiş bir hüküm olsa da pratikte uygulanması bakımından yetersiz kaldığı gerekçesiyle doktrinde gereksiz bir hüküm olarak addedilmekte ve eleştirilmektedir. Moroğlu, davacıların sorumlu tutulabilmesi için şart olan kötü niyetin, yani kastın uygulamada kanıtlanmasının çok zor olduğu gerekçesi ile söz konusu hüküm gereksiz bulmaktadır. Moroğlu’na göre, kötü niyetle veya kusurlu olarak iptal davası açmak Borçlar Kanunu’nun madde 41 ve çok defa bu maddenin 2. fıkrası hükmü gereğince haksız bir eylemdir. Bu türden sorumluklara karşı ortaklığı Borçlar Kanunu’nun hükümleri vasıtasıyla yeterli derecede korumak mümkün iken, bu tür sorumlulukları Türk Ticaret Kanunu’nun 384. maddesi hükmü ile daha dar kapsamda sınırlamak bizatihi koruma amacının kendisine aykırıdır.²²⁵

²²³ Arseven, H. s. 285.

²²⁴ Moroğlu, E. s. 266, Arslanlı, H. s. 82.

²²⁵ Moroğlu, E. s. 266 vd.

Sonuç olarak, Türk Ticaret Kanunu'nun 384. maddesi hükmü, düzenlediği sorumluluk hali bakımından bizim hukukumuzda ve yabancı memleket hukuklarında pek uygulama alanı bulmamıştır. Doktrinde de yazarların yerinde ve haklı olarak ifade ettikleri üzere, somut olayda uygulanma sahası oldukça sınırlı ve zor bir madde hükmüdür. Bunun sonucunda da istisnai haller dışında, uygulanması gereken bir madde hükmü değildir.²²⁶

²²⁶ Arseven, H. s. 287.

SONUÇ

Anonim ortaklık sermaye ortaklığı olması hasebiyle, pay sahiplerinin ortaklığa karşı olan sorumluluğu sadece koymayı taahhüt ettikleri pay miktarı ile sınırlıdır. Her pay sahibinin ortaklıktaki payı da ekonomik durumuna göre değişkenlik arz etmektedir.

Anonim ortaklıkta her payın bir oy hakkı verdiği düşünülür ise ortaklıkta birden fazla paya sahip olan ortakların, ortaklık üzerinde ne derece etkinliğe ve söz hakkına sahip oldukları açıkça kendini göstermektedir.

Pay çoğunluğunu dolayısıyla da oy çoğunluğunu elinde bulunduran pay sahipleri, ortaklığın yönetim ve denetim organlarını oluşturmak, ortaklık esasa sözleşmesini değiştirmek gibi hayati önemi haiz konularda kendi menfaatleri doğrultusunda karar mekanizmasını harekete geçirme hak ve yetkisini elde etmiş olurlar. Bu durumda ister istemez azınlıkta kalan pay sahiplerini de bağlar. Başka bir ifadeyle anonim ortaklık genel kurulunda çoğunluk paya sahip pay sahiplerinin oyları sonucu alınmış olan karar, azınlıkta kalan pay sahiplerinin menfaatlerini ihlal edici nitelikte bile olsa onlar içinde hüküm ifade edecektir.

Ancak, yürürlükteki Türk Ticaret Kanunumuz, birden fazla paya sahip pay sahiplerinin bu imtiyazdan istifade ile oy çoğunluğu avantajını kullanarak ortaklığın işleyişi hakkında diğer pay sahiplerini de bağlayıcı nitelikte hayati ehemmiyeti haiz kararları alırken, diledikleri gibi tasarrufta bulunmalarını engelleyici bir takım hususları hükme bağlamıştır.

Buradan hareketle pay sahipleri, genel kurul kararlarının kanuna, ortaklık esas sözleşmesine ve afakî iyi niyet kaidelerine aykırı olması durumunda iptal davası açma ve yine de emredici hükümlere veya ahlaka ve adaba aykırı olması hallerinde de yokluk yahut da butlanının tespitini dava edebilme hakkını haizdirler.

Ancak, burada göze çarpan önemli bir husus, iptal edilebilir kararların üç aylık hak düşürücü süreye bağlanmış olmasına karşılık, yok veya batıl olan genel kurul kararlarının başlangıçtan itibaren hiçbir hüküm ifade etmeyeceği ve bu türden hususların dava ve def'i yoluyla her zaman ileri sürülebilmesi imkânı, hukuk düzeni açısından bir takım suiistimallerin ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

Bu sebepten ötürü de anonim ortaklık genel kurul kararlarının hangi hallerde iptali kabil, hangi hallerde de yokluk veya butlan ile sakat olduğu hususlarının hiçbir tereddüte mahal vermeyecek şekilde düzenlenmesi hukuk düzeni açısından çok önemlidir. Çünkü yokluk ve butlan hallerinin ileri sürülmesinde belirli bir sürenin öngörülmemiş olması, ortaklığın işlevi bakımından da bir takım zorluklar getireceği aşikârdır. Başka bir ifadeyle, bu durum kötü niyetli pay sahiplerinin ortaklığın ticari hayatını idame ettirmesini engellemelerine olanak sağlar niteliktedir.

Türk Ticaret Kanunu'nun 381-384. Maddesi, sadece genel kurul kararlarının iptal edilebilirlik koşulları düzenlenmiş, bir genel kurul kararının hangi hallerde batıl veya yokluk ile malul olacağı hususuna yer verilmemiştir. Aslında Borçlar Kanunu'nun 20. maddesinde ifadesini bulan butlana ilişkin hükmün, Medeni Kanunu'nun 5.maddesi ve Türk Ticaret Kanunu'nun 1. md. si hükmü gereğince hukuki işlem niteliğinde olan genel kurul kararları için de uygulanacağı düşünülür ise kanun koyucunun, butlan yaptırımına yer vermek istemediği şeklinde değil, esas ve kural olarak iptal edilebilirliği kabul etmiş olduğu anlaşılmaktadır.

Butlan veya yokluğun süresiz olarak ileri sürülebileceği hususuna yer verilmenin yanında, hangi hallerin yokluk veya butlan ile malul sayılacağının belirtilmemiş olması, yürürlükte bulunan kanun açısından önemli bir eksiklik olarak göze çarpmaktadır. Bu durumda uygulamada bir takım tereddütlerin oluşmasına yol açmaktadır.

Türk Ticaret Kanunu'nun 381/1 maddesi, genel kurula katılmayan pay sahiplerinin iptal davası açabilmelerine imkân sağlanırken, haksız olarak genel kurula alınmamış ya da haksız olarak genel kurul toplantısından çıkarılmış olan pay

sahiplerinin iptal davası açıp açamayacakları hususunda bir düzenleme bulunmamaktadır.

Ayrıca, yeni düzenlemede iptal davası açabilmesinin pay sahibinin somut kişisel çıkarlarının zarara uğraması koşuluna bağlanması, iptal davasının ortaklık aleyhine bir tehdit unsuru olarak kullanılmasını engellemiş olacaktır. Böylece ortaklık, ticari faaliyetlerini yürütürken gereksiz ve haksız olarak hakkında açılan davalar ile uğraşma külfetinde de kurtulmuş olacaktır.

Türk Ticaret Kanunu'nun 361.maddesi ile 381.maddesi arasında ki çelişkinin de yeni düzenlemede giderilmesi isabetli olacaktır. Türk Ticaret Kanunu'nun 361.maddesi: “ *umumi heyet toplantısına iştirake salahiyeti olmayan kimseler bir karara iştirak etmiş bulunuyorlarsa pay sahiplerinin herhangi birisi önceden itiraz etmemiş olsa bile, bu kararın iptalini mahkemeden isteyebilir. Şu kadar ki; davalı şirket bu iştirakin karara müessir olmadığını ispat ederse talep reddolunur*” hükmünü ihtiva etmektedir. Bunun aksine Türk Ticaret Kanunu'nun 381.maddesine göre ise, yukarıdaki madde de ifade ettiğimiz husus ile ilgili olarak ancak, pay sahipleri toplantıya katılmışlar ise karara muhalefetlerini tutanağa geçirterek, genel kurul kararı aleyhine iptal davası açabilirler. Yeni tasarıda bu iki madde hükmü arasındaki çelişkinin giderilmesi, hukuk düzeni açısından yerinde bir düzenleme olacaktır.

KAYNAKÇA

Akıntürk, Turgut: Medeni Hukuk, Ankara 2003.

Ansay, Tuğrul: Anonim Şirketler Hukuku, Ankara 1982.

Ansay, Tuğrul: Anonim Şirketler Hukuku Dersleri, Ankara 1975.

Arseven, Haydar: Anonim Ortaklıklarda Genel Kurul Kararlarına Karşı Kötü niyetle Açılan İptal Davasının Müeyyidesi, Ord. Prof. Dr. Halil Arslanlı'nın Anısına Armağan, İstanbul Üniversitesi 1978.

Arslanlı, Halil: Anonim Şirketler İstanbul 1959.

Arslanlı, Halil: Anonim Şirketler, II-III. Anonim Şirketin Organizasyonu ve Tahviller, İstanbul 1960.

Aslan, İbrahim: Şirketler Hukuku Bilgisi, Konya 2000.

Ayan, Mehmet: Medeni Hukuka Giriş, Konya 2003.

Azrak, A. Ülkü: İptal Davalarının Objektif Niteliği Üzerine Düşünceler, Onar Armağanı, İstanbul 1977.

Belgesay, M. R.: Anonim Şirketlerde Karın İhtiyata Alınması ve Hakkın Suiistimali, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, Cilt 1, Sayı- 4, Haziran 1962.

Bergiyer, Jean: L'Abus de Majorite dans les Societe Anonymes, Vevey 1933.

Çevik, Orhan Nuri: Anonim Şirketler, Ankara 2002.

Çevik, Orhan Nuri: Anonim Şirketler, Ankara 2002

Domaniç, Hayri: Anonim Şirketler Hukuku ve Uygulaması, Türk Ticaret Kanunu Şerhi, C.II, İstanbul 1988.

Domaniç, Hayri: Anonim Şirketler, İstanbul.

Eren, Fikret: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Cilt I, İstanbul 1994.

Eriş, Gönen: Açıklamalı- İctihatlı Türk Ticaret Kanunu, Birinci Cilt, Ticari İşletme ve Şirketler, 2. Baskı Ankara 1992.

Gücük, Turgut: Genel Kurula Katılma ve Oy Hakkının Engellenmesi, Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu IV, Ankara, 20-21 Mart 1987.

İmregün, Oğuz: Anonim Şirketlerde Münferit Pay Sahibinin Umumi Heyet Kararları Aleyhine İptal Davası Açma Hakkı, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, Cilt 1, Sayı 2, Mayıs 1961.

İmregün, Oğuz: Anonim Ortaklıklar, 4. Bası, İstanbul 1989.

İmregün, Oğuz: Anonim Ortaklıklar, İstanbul 1968.

İmregün, Oğuz: Anonim Ortaklıklar, İstanbul 1968.

İmregün, Oğuz: Anonim Ortaklıklarda Genel Kurul Kararlarına Karşı Pay Sahiplerinin İptal Davası Açma Hakkı, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Prof. Dr. Hayri Domaniç'e Armağan, İstanbul 1995.

İmregün, Oğuz: Anonim Şirketlerde Pay sahipleri Arasında Umumi Heyet Kararlarından Doğan Menfaat İhtilafları ve Bunları Telif Çareleri, İstanbul 1962.

Hirş, E: Ticaret Hukuku Dersleri, III. Bası, İstanbul 1948.

Karayalçın, Yaşar/ Kalpsüz, Turgut/ Türk, Sami: Genel Kurul Kararı, Özel Hukukta Meseleler ve Görüşler, Hukuki Mütalaalar (1988-1991), Cilt IV, Ankara 1992.

Kendigelen, Abuzer: Anonim Ortaklıklarda Genel Kurulun Toplantıya Çağrılması (Daveti), Prof. Dr. Hayri Domaniç'e 80. Yaş Günü Armağanı, Cilt I, İstanbul 2001.

Kuru, Baki: Anonim Şirket Genel Kurul Kararlarının İptali Davasında Teminat Gösterme Dava Şartı mıdır?, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, Ankara 1980, cilt X, Sayı 4.

Kuru, Baki/ Arslan, Ramazan/ Yılmaz, Ejder: Medeni Usul Hukuku, 4.baskı, Ankara 1991.

Kuru, Baki: Hukuk Muhakemeleri Usulü, C. I-VI, 6.baskı, İstanbul 2001.

Moroğlu, Erdoğan: Anonim Ortaklıkta Genel Kurulun Daveti Merasimine Aykırılığın Yaptırımı ve Yargıtay 11. Hukuk Dairesi Uygulaması, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, Cilt XXII, Sayı 3, Haziran 2004.

Moroğlu, Erdoğan: Anonim Ortaklıkta Genel Kurulun Toplantıya Daveti Merasimine Aykırılığın Genel Kurul Kararına Etkisi ve Yargıtay Kararları, Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu VII, Ankara. 11-12 Mayıs, 1990.

Moroğlu, Erdoğan: Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü, Makaleler I, 2. Tıpkı Baskı, İstanbul 2001.

Moroğlu, Erdoğan: Özellikle Anonim ve Limited Ortaklıklarda Oy Sözleşmeleri, İstanbul 1978.

Moroğlu, Erdoğan: Türk Ticaret Kanunu ve İlgili Mevzuat, İstanbul 1997.

Moroğlu, Erdoğan: Türk Ticaret Kanunu'na Göre Anonim Ortaklıklarda Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü, İstanbul 2004.

Moroğlu, Erdoğan: Türk Ticaret Kanununa Göre Anonim Ortaklıkta Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü, Prof. Dr. İrfan Baştuğ'a Armağan, Ankara 1967.

Okçuoğlu, Yavuz: Anonim ve Kooperatif şirketler Genel Kurul Kararlarının İptali İçin Gerekli Olan Muhalefet ve Muhalefetin Tutanağa Geçirilmesi, Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu II, Ankara 11-12 Ocak 1985.

Pekcanitez, Hakan/ Atalay, Oğuz/ Özekes, Muhammet: Medeni Usul Hukuku, Ankara 2001.

Poroy, Reha / Tekinalp, Ünal/ Çamoğlu, Ersin: Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku, İstanbul 2005.

Pulaşlı, Hasan: şirketler Hukuk, İstanbul 2003.

Reisoğlu, Sefa: Borçlar Hukuku, İstanbul 1995.

Saka, Zafer: Anonim Ortaklıklarda Genel Kurul, İstanbul 2004.

Tekinalp, Ünal: Anonim Ortaklık Hukukunda Sermaye Artırımının Yapılmamış Sayılması Davası Genel Kurul Kararının İptali Davasını Bertaraf Eder mi? İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, Cilt LIV, Sayılar 1-4, Yıllar 1991-1994, İstanbul 1994.

Teoman, Ömer: Anonim Ortaklıkta İptal Edilebilir Genel Kurul Kararlarının Doğrulanması, İktisat ve Maliye, C.XVII. S. 12.

Teoman, Ömer: İptal ve Butlanın Tespiti Davası, Yaşayan Ticaret Hukuku, Cilt I, Hukuki Mütalaalar, Kitap 6; 1994, İstanbul 1995.

Teoman, Ömer: Genel Kurul Kararının İcrasının Durdurulması, Yaşayan Ticaret Hukuku, Cilt I, Hukuki Mütalaalar, Kitap 7; 1995-1996, İstanbul 1997.

Teoman, Ömer: İptal Davası, Yaşayan Ticaret Hukuku, Cilt I, Hukuki Mütalaalar, Kitap 6; 1994, İstanbul, 1995.

İnternet Kaynakları:

(www.kazanci.com.tr) hukuk mevzuatı